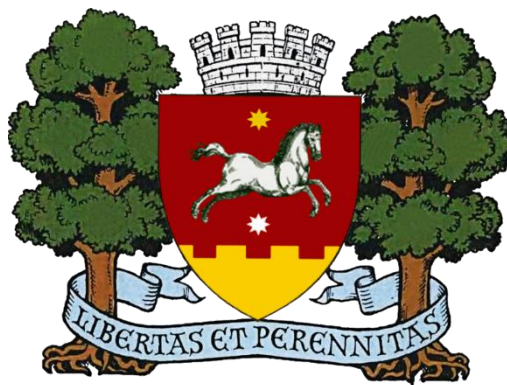

***PROGRAMUL DE REVITALIZARE URBANĂ
AL MUNICIPIULUI ORHEI
2022 – 2025***

ORHEI, Noiembrie 2022

Primăria municipiului Orhei
Persoana responsabilă de revitalizare urbană
Mihail GANDRABURA
șef Centru de Dezvoltare Locală și Regională Orhei
Telefon: +373 7948277
Email: cdlr@orhei.md

Programul de Revitalizare Urbană al municipiului Orhei
a fost elaborat în baza principiilor de participare, transparență și parteneriat.
Programul a fost aprobat de către Consiliul municipal Orhei
prin Decizia nr. _____ din _____
„ Cu privire la aprobarea Programului de
Revitalizare Urbană al mun. Orhei 2022-2025”.

CUPRINS

I. Introducere

1.1. Introducere în conceptul de Revitalizare Urbană.....	5
1.2. Cadru Metodologic.....	6
1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale.....	9
1.4. Municipiul Orhei – pol de creștere regional.....	12

II. Analiza orașului – determinarea zonelor degradate și a zonei de revitalizare

2.1. Descrierea generală a municipiului. Scurt istoric. Potențial turistic.....	13
2.2. Delimitarea zonelor municipiului și analiza acestora.....	26
2.2.1. Sfera socială.....	32
2.2.2. Sfera economică.....	38
2.2.3. Sfera de mediu.....	41
2.2.4. Sfera spațial-funcțională.....	44
2.2.5. Sfera tehnică.....	46
2.2.6. Diagnoza zonelor municipale și identificarea celor degradate.....	49
2.3. Determinarea zonei de revitalizare.....	54

III. Analiza aprofundată a zonei de revitalizare

3.1. Descrierea zonei de revitalizare urbană.....	56
3.2. Analiza situației din anumite perspective:	
3.2.1. Sfera socială.....	57
3.2.2. Sfera economică.....	65
3.2.3. Sfera de mediu.....	66
3.2.4. Sfera spațial-funcțională.....	68
3.2.5. Sfera tehnică.....	68

IV. Viziunea și obiectivele de dezvoltare a zonei de revitalizare.....

V. Proiectele de revitalizare urbană.....

VI. Cadrul financiar.....

VII. Implementarea și managementul programului de revitalizare.....

VIII. Monitorizarea și evaluarea implementării programului de revitalizare.....

Anexe.....

ABREVIERI

ADR – Agenția de Dezvoltare Regională
ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă.
APL – Administrația Publică Locală
BM – Buget Municipal
BNSM – Biroul Național de Statistică din Moldova
BS – Buget de Stat
CMF – Centrul Medicilor de Familie
CMO – Consiliul Municipal Orhei
CVR – Coeficientul de Valoare Relativă
DMS – Deșeuri Menajere Solide
EP – Echipa de Planificare
FEEM – Fondul pentru Eficiență Energetică din Moldova
FEN – Fondul Ecologic Național
FISM – Fondul de Investiții Sociale din Moldova
FNDR – Fondul Național pentru Dezvoltare Regională
GLI – Grup Local de Inițiativă
IPET – Instituția Publică de Educație Timpurie
IPG – Instituție Publică Gimnaziu
IPLT – Instituție Publică Liceu Teoretic
ÎI – Întreprindere Individuală
ÎMM – Întreprinderi Mici și Mijlocii
LD – Liniile Directoare privind revitalizarea urbană
MIDRM – Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale al Republicii Moldova
MEI – Ministerul Economiei
ONG – Organizații Non-Guvernamentale
POL – Program Operațional Local
POR – Program Operațional Regional
PRU – Program de Revitalizare Urbană
PUG – Plan Urbanistic General
PVI – Procedura de Vămuire a Mărfurilor la Import
RDC – Regiunea de Dezvoltare Centru
REC Moldova – Centrul Regional de Mediu Moldova
RM – Republica Moldova
RU – Revitalizare Urbană
SCL Orhei – Î.M. “Servicii Comunal-Locative Orhei”
SP – Sectorul public
UE – Uniunea Europeană
ZCV – Zona de control Vamal
ZEL – Zona Economică Liberă
ZR – Zona de Revitalizare

I. Introducere

1.1 Introducere în conceptul de Revitalizare Urbană

Crearea sistemului de RU în Republica Moldova este parte a proiectului nr. 309/2017/M3: „Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea **Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Moldovei 2016-2020 în domeniul politicii urbane și de dezvoltare urbană**”, proces inițiat în baza schimbului de experiență în cadrul proiectului „Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională a Moldovei 2016 – 2020 în domeniul politicii urbane și de dezvoltare urbană” (2017-2019), implementat de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova în colaborare cu ADR, cu Ministerul Investițiilor și Dezvoltării Economice din Republica Polonă și Reprezentanța Fundației „Fundacja Solidarności Międzynarodowej” în Republica Moldova/Solidarity Fund PL în Moldova.

Proiectul este susținut financiar din fondurile programului polonez de cooperare pentru dezvoltare al Ministerului Afacerilor Externe al Republicii Polone – Polish Aid. Programul de Revitalizare Urbană implementat de Ministerul Investițiilor și Dezvoltării al Republicii Polonia, în parteneriat cu Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului al Republicii Moldova și Reprezentanța Fundației „Solidarity Fund PL” în Moldova.

La nivel local, o parte din obiectivele Programului de Revitalizare Urbană se regăsesc în Strategia de Dezvoltare Socio- Economică a municipiului Orhei dar și în Planul Urbanistic General al municipiului Orhei. Aceste documente analizează problemele la nivel local, necesitățile și prioritățile de dezvoltare, formulând și idei de proiecte care ar îmbunătăți viața locuitorilor urbei. Revitalizarea urbană este „un proces de eliminare dintr-o stare de criză a zonelor urbane degradate, desfășurat în mod complex, prin acțiuni integrate teritorial, de către administrațiile locale prin parteneriate locale, regionale, naționale eficiente în baza unui program de revitalizare”.

În acest sens, revitalizarea urbană reprezintă o abordare complexă și inovatoare a problemelor, necesităților și potențialului local și presupune o gândire creativă cu privire la soluțiile pentru o zonă aflată în stare de criză, ținând cont de faptul că fiecare cartier, zonă sau oraș are o identitate proprie specifică.

Conceptul de RU vine în schimbarea paradigmei urbane privind modul de planificare, finanțare, dezvoltare și guvernare a orașelor, bazat pe necesitățile actuale și de perspectivă, pe specificul fiecărei zone în parte a orașelor și în conformitate cu Noua Agendă Urbană, adoptată în luna octombrie 2016 în cadrul Conferinței Națiunilor Unite privind Locuirea și Dezvoltarea Urbană Durabilă (Habitat III) de la Quito, Republica Ecuador, care prevede că, revitalizarea are ca scop, îmbunătățirea calității și creșterea atractivității mediului urban și a proiectării urbane în beneficiul cetățenilor, al economiei și al societății în ansamblu.

Totodată, la nivelul Uniunii Europene există câteva documente strategice în cadrul cărora sunt reflectate principiile fundamentale ale revitalizării urbane, iar în acest sens menționăm Carta de la Leipzig (2007) care susține dezvoltarea urbană durabilă și accentuează abordarea integrată; Declarația de la Toledo (2010) care se concentrează asupra semnificației și principiilor realizării revitalizării urbane, precum și Agenda Urbană a Uniunii Europene (2016) care urmărește îmbunătățirea calității vieții în zonele urbane prin intermediul parteneriatelor axate pe provocările urbane.

1.2. Cadru Metodologic

PRU de față reprezintă o introducere în exemple și principii de bune practici în reabilitarea spațiilor publice, din afara sau din interiorul cartierelor de locuit.

Importanța majoră a aplicării prezentei metodologii, consta în încercarea de a clarifica, în linii mari, problematica ansamblurilor de locuit, a zonelor degradate per ansamblu și modul în care acestea nu mai corespund nevoilor actuale ale locuitorilor lor.

Totuși, calitatea acestor cartiere de locuit poate fi considerabil îmbunătățită prin intervenții dedicate și de calitate în zonele libere și spațiile verzi din imediata lor vecinătate.

Proiectele de acupunctură urbană sunt orientate spre dezvoltarea urbană înțeleasă ca proces organic mai degrabă decât o planificare formală rigidă. Ele pot naște, prin succesul și popularitatea lor, oportunități pentru intervenții mai ample sau politici urbane implementabile la nivelul orașului.

Elaborarea PRU este un proces care presupune un demers organizat de parcurgere a mai multor etape: trecerea de la analiză, diagnoză și identificare a problemelor, nevoilor și așteptărilor unei comunități, până la prezentarea unor modalități de acțiune determinate în timp, integrate cu strategiile și politicile sectoriale existente, relevante (la nivel local, regional și național), modalități de acțiune ale căror rezultate sunt previzionate, având permanent în vedere un set bine stabilit de obiective și principii.

Însă cea mai importantă caracteristică a procesului de elaborare a PRU a unei comunități, o reprezintă condiția participativ-consultativă, obligatorie în acest tip de demers.

PRU nu este a administrației publice sau a unei entități anume, ci aparține, în primul rând, comunității locale. Acest aspect presupune derularea unui efort permanent pentru informarea și consultarea opiniilor comunității și stake-holderilor, pentru identificarea obiectivelor și intereselor comune ale diverselor medii profesionale, politice, ale structurilor instituționale și civice, lideri și chiar cetățeni și pentru participarea în procesul consultativ și cooptarea tuturor acestora în efortul pentru implementarea PRU.

În contextul respectării condiției participativ-consultative, întregul proces de elaborare a PRU devine un adevărat cadru partenerial pentru actorii relevanți și interesați de revitalizarea comunității.

În cadrul fiecărei etape din acest proces-cadru, sunt utilizate un set de metode și proceduri de lucru care permit experților colectarea informațiilor, organizarea și analiza acestora, precum și formularea concluziilor necesare trecerii în următoarea etapă, progresând în acest fel în elaborarea documentului programatic final.

Corpul metodelor de lucru utilizate, în raport cu etapele de elaborare a strategiei, este următorul:

Metodologia de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană

Analiza contextului zonal/ Analiza situației existente	Cercetarea de birou	Analiza datelor statistice oficiale publicate sau puse la dispoziție, în urma solicitărilor, de către instituțiile/ organizațiile/ entitățile relevante; Consultarea rapoartelor/ revizuirea studiilor de caz și a literaturii consolidate, analiza spațială; Analiza datelor culese de la unitățile administrative teritoriale din municipiul Orhei.
	Cercetarea pe teren	Consultarea comunității realizată prin organizarea de interviuri cu actori relevanți și beneficiarii politicilor urbane, schimb de experiență cu planificatorii locali, pe zone de interes; Aplicarea de chestionare cu scopul de a descoperi problemele urbane locale și de a identifica propuneri de soluții.
	Consultarea experților	Formarea grupurilor de lucru; Organizarea de focus-grupuri tematice cu participarea specialiștilor din cadrul administrației publice locale și a experților colaboratori, pentru aprofundarea unor teme majore.
	Analiza S.W.O.T.	Analiza integrată a rezultatelor obținute prin diagnosticarea situației existente și tendințelor dezvoltării.
Identificarea nevoilor și direcțiilor de acțiune	Inventarul nevoilor și resurselor Consultarea comunității Discuții focusate	Analiza documentelor și a planurilor cu caracter strategic; Consultarea comunității Studiul opiniilor locuitorilor municipiului Orhei; Dezbateri în Grupurile de lucru.
Propunerea soluției de dezvoltare	Analiza alternativelor/ opțiunilor strategice PRU	Identificarea și analiza alternativelor; Modelarea și selecția alternativelor; Planificarea strategică PRU; Prezentarea publică a soluției de dezvoltare; Dezbateri consultative în cadrul Grupurilor de lucru.
Formularea PRU		Planificarea intervențiilor și elaborarea Planului de Acțiune; Stabilirea mecanismului de monitorizare a implementării PRU; Informarea publică (a comunității locale, societății civile); Informarea directă (a partenerilor și părților interesate); Consultarea publică – dezbateri publice; Colectarea propunerilor și definitivarea conținutului.

Majoritatea metodelor de lucru utilizate sunt orientate către implicarea partenerilor identificați, indiferent dacă este vorba despre consultarea comunității în ansamblu, de consultarea unor grupuri de lucru sau de consultarea experților.

Grupurile de lucru au un loc central în cadrul acestui proces, fiind direct implicate în majoritatea etapelor și cuprinzând experți din domenii diverse, membrii ai autorităților publice locale, ai organizațiilor și asociațiilor, ai presei, precum și membri ai comunității.

În vederea respectării metodologiei și experienței (atât naționale cât și internaționale) anterioare în elaborarea PRU s-a luat în considerare integrarea următoarelor elemente:

(a) zona geografică vizată	Context argumentativ și strategic
(b) o analiză a nevoilor de dezvoltare și a potențialului zonei, inclusiv a interconexiunilor economice, sociale și de mediu	Analiza SWOT pe domenii de analiză și concluziile desprinse
(c) o descriere a unei abordări integrate care răspunde nevoilor de dezvoltare identificate și potențialului zonei	Conceptul de dezvoltare strategică a PRU
(d) o descriere a implicării partenerilor, în pregătirea și implementarea PRU	Procesul consultativ și de implicare a factorilor interesați

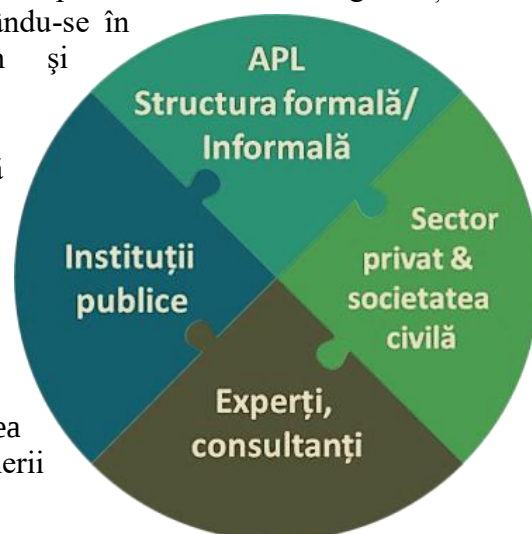
Implementarea PRU este direct influențată de principalele documente de planificare elaborate la nivel național, central și regional.

Procesul consultativ și de implicare a factorilor interesați

La baza elaborării, implementării, monitorizării și evaluării PRU a Municipiului Orhei a stat un sistem coordonat de informare și comunicare ce a respectat principiile europene și naționale aplicate în dezvoltarea regiunilor și au fost implicate consultări/ discuții formale și informale cu reprezentanți ai autorităților competente, ai autorităților publice locale, cu organizații ale societății civile, cu parteneri economici și sociali, avându-se în vedere inclusiv promovarea egalității de gen și nediscriminării.

Pe perioada elaborării PRU s-a urmărit în permanență îmbunătățirea activității de lucru în parteneriat cu toți participanții relevanți astfel încât principiile de funcționare și aplicabilitate ale documentului să conducă la creșterea, maximizarea și obținerea cu succes a viziunii angajate și aplicabile.

Comunicarea continuă, scopul documentului și viziunea de atins au fost indicatorii utilizați împreună cu partenerii implicați în procesul de elaborare a PRU.

Astfel, procesul de elaborare al PRU a fost coordonat de specialiștii principali sectoriali ai primăriei municipiului Orhei care au asigurat, împreună cu partenerii :

- Identificarea, cooptarea și colaborarea cu factorii de interes local care au putut furniza informații necesare în procesul de analiză și diagnostic;
- Diseminarea activității de elaborare PRU, respectiv a propunerii de dezvoltare la nivelul zonei municipale în vederea colectării propunerilor și observațiilor din partea factorilor interesați relevanți.

Pe perioada elaborării PRU au fost derulate procese de consultare eficiente ce au vizat principiile de bază și regulile care ghidează funcționarea structurilor implicate în procesul de programare și gestionare a axelor prioritare avându-se în vedere omogenizarea modului de funcționare a acestora și creșterea capacității operaționale a proiectelor pentru generarea de rezultate cu impact asupra revitalizării urbane.

1.3. Legăturile programului cu documentele strategice naționale

În acest capitol vor fi menționate cele mai importante legături dintre PRU al municipiului Orhei și principalele documente strategice și de planificare naționale, regionale și locale. Luând în considerare principiile revitalizării urbane, conexiunea dintre Program și documentele strategice și de planificare va contribui la asigurarea unei viziuni prioritare privind dezvoltarea durabilă a municipiului.

Liniile directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova,

Liniile directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova, reprezintă un document elaborat de Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului în colaborare cu Ministerul Investițiilor și Dezvoltării Economice din Republica Polonă și Reprezentanța Fundației „Fundacja Solidarności Międzynarodowej” în Republica Moldova/Solidarity Fund PL în Moldova, și adresat autorităților administrației publice, inclusiv persoanelor responsabile de gestionarea proceselor de RU.

Liniile directoare stabilesc modul de elaborare a Programelor de Revitalizare Urbană, condițiile pentru implementarea Programelor și proiectelor de revitalizare urbană și indică modalități de asigurare a complementarității intervențiilor pentru proiectele de revitalizare urbană din diverse surse de finanțare.

PRU al municipiului Orhei este realizat în conformitate cu LD, corespunde în totalitate normelor și principiilor de revitalizare urbană, fiind bazat pe cooperare între administrațiile publice la nivel central și local, parteneriate eficiente și durabile cu comunitatea locală și sectorul privat, campanii de informare/promovare, transparență în procesul decizional și nu în ultimul rând înțelegerea specificului și contextului local.

Strategia Națională de dezvoltare regională pentru anii 2022 – 2028.

Strategia Națională de dezvoltare regională pentru anii 2022 – 2028 temeiul art. 9 alin. (1) din Legea nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 21-24, art. 68). Strategia este principalul document de planificare a dezvoltării regionale în Republica Moldova, care reflectă cadrul strategic național în domeniu și introduce mecanismele naționale ale acestei dezvoltări. Obiectivul general al Strategiei este:

Dezvoltarea echilibrată și durabilă asigurată în toate regiunile de dezvoltare ale Republicii Moldova, care va fi realizat prin asigurarea accesului la servicii și utilități publice calitative, creștere economică sustenabilă și guvernanță îmbunătățită.

În acest context, PRU al municipiului Orhei a fost elaborat conform cadrului strategic în domeniul dezvoltării regionale, iar implementarea cu succes a acestuia va îmbunătăți nivelul de trai în regiune, va diminua disparitatea regională, va asigura coeziune teritorială și va reduce procesele migraționale în regiune.

Programului Operațional Regional (POR) Centru a fost elaborat ținând cont de prevederile legislației naționale în vigoare și anume: Legea nr. 438-XVI din 28 decembrie 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și, în particular, conform Metodologiei de elaborare, aprobare și implementare a Programelor Operaționale Regionale, aprobată de MADRM pe 12.02.2021. Conform prevederilor legale, POR Centru pentru anii 2022-2024 este principalul document de planificare a dezvoltării echilibrate și durabile a Regiunii de Dezvoltare Centru pe un termen mediu care reflectă necesitățile, obiectivele și direcțiile de dezvoltare. Programul este structurat, în linii mari, în baza cerințelor HG 386 din 17-06-2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice.

Documentul a fost realizat în conformitate cu prevederile metodologice elaborate de către Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, prin care au fost stabilite conținutul programului, cadrul de elaborare, consultare și aprobare al acestuia. Documentul se axează pe nevoile majore ale regiunii și tinde spre valorificarea potențialului său de dezvoltare.

În procesul elaborării prezentului document de planificare, pentru a asigura o corelare intra-regională și interregională cu alte documente de planificare, au fost analizate și strategiile de dezvoltare ale raioanelor din Regiunea Centru (care au asemenea strategii/planuri), precum și proiectele Programelor Operaționale Regionale ale celorlalte regiuni de dezvoltare.

Prin conținutul său, prezentul document reprezintă o continuare logică a Strategiei de Dezvoltare Regională Centru pentru anii 2022-2028 și este corelat cu obiectivele strategice ale acesteia. La baza elaborării POR Centru a stat noua paradigmă a dezvoltării regionale, accentul fiind pus pe competitivitate regională, pe utilizarea mai bună a potențialului celor mai importante zone urbane cu impact asupra creșterii ocupării forței de muncă și stimularea dezvoltării economice.

Strategii locale

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a municipiului Orhei

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a municipiului Orhei pentru anii 2021-2025 a fost aprobată prin Decizia Consiliului municipal Orhei Nr. 8.20 din 23.07.2021. Strategia este un document de referință care formulează viziunea de dezvoltare durabilă a municipiului, bazată pe

asigurarea echilibrului între creșterea economică, conservarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural, protejarea mediului înconjurător și îmbunătățirea calității vieții. Misiunea strategică a municipiului pentru anii 2021-2025 este:

Municipiul Orhei oraș exemplu – centru regional turistic, economic, verde, atractiv. Oraș modern, inteligent, tehnologizat, digitalizat, cu stabilitate social-economică, transparență avansată.

Pentru realizarea misiunii strategice, acțiunile tuturor factorilor implicați în procesul de dezvoltare locală sunt orientate spre atingerea a nouă obiective strategice. Deși Strategia de Dezvoltare Durabilă a municipiului Orhei nu include conceptul de revitalizare urbană, fiecare obiectiv strategic include acțiuni care sunt complementare cu revitalizarea urbană, creând astfel un cadru de bază eficient pentru implementarea proiectelor de revitalizare urbană. În special, acest tip de acțiuni sunt prevăzute în cadrul Direcțiilor Strategice de Dezvoltare Elaborate.

În această ordine de idei, PRU al municipiului Orhei va completa planificarea strategică a municipiului, fiind realizat conform conceptului general de dezvoltare a și bazat pe acțiuni integrate teritorial. Luând în considerare faptul că, actuala Strategie de Dezvoltare Durabilă a municipiului își va înceta valabilitatea abia la sfârșitul anului 2025, se preconizează ca paralel, cu Strategie de Dezvoltare a municipiului care conțin prevederi și activități privind revitalizarea urbană, să se implementeze și PRU, iar experiența obținută în elaborarea PRU, respectiv stimularea implicării locuitorilor în soluționarea problemelor locale va deveni o bază a procesului pregătirii următorului document strategic.

Strategia de Dezvoltare Culturală 2022 – 2027

Proiectul de decizie al Consiliului municipal Orhei ”Cu privire la aprobarea Planului Strategic de dezvoltare culturală a mun. Orhei 2022-2027” a fost dezvoltat de Primăria municipiului Orhei în cadrul proiectului EU4Culture la Orhei.

EU4Culture este un proiect de patru ani finanțat de Uniunea Europeană pentru a sprijini sectorul cultural și creativ, cu un accent special pe orașele care nu sunt capitale din țările Parteneriatului Estic. Proiectul este implementat de Institutul Goethe (conducător), Institut Francais Georgie, Institutul Cultural Danez și Centrele Cehe.

cuprinde un plan de acțiuni realistic cu idei de proiecte și inițiative specifice ce vor fi realizate în următorii ani. Având în vedere provocările erei tehnologice, cultura necesită o impulsioneare, astfel încât să corespundă și să susțină dezvoltarea societății în care trăim.

Astfel, a fost atrasă atenția publicului prezent asupra abordării UNESCO a culturii, care are drept obiectiv principal „Valorificarea potențialului culturii și creativității ca motor al dezvoltării sociale și economice durabile”.

Proiectul de document strategic are drept scop crearea premiselor pentru transformarea municipiului Orhei într-un oraș unde viața culturală efervescentă, patrimoniul cultural protejat și valorificat, implicarea comunității, parteneriatele regionale, naționale, internaționale favorizează dezvoltarea industriilor cultural-creative pentru creșterea economică și dezvoltarea socială.

1.4. Municipiul Orhei – Plan Operațional Local de dezvoltare

La nivel național, pentru a contribui la dezvoltarea economiei regiunilor, au fost definite centre urbane din rândul municipiilor: astfel au fost stabilite 6 municipii poli de creștere.

Politica polilor de creștere și-a propus inducerea unei creșteri economice rapide, crearea de locuri de muncă, impulsivarea productivității care să genereze dezvoltare în orașele mici și mijlocii, precum și în zonele rurale.

Ele presupun dezvoltarea infrastructurii, revitalizarea urbană, prestarea mai calitativă a serviciilor. Astfel se va stimula nu doar dezvoltarea economică a municipiului, dar și a regiunilor limitrofe. Astfel se dorește dezvoltarea și extinderea în localitățile din regiunea limitrofă a serviciile de apă și canalizare, evacuare a deșeurilor, transport, infrastructură rutieră etc. Cu toate acestea, operatorii serviciilor respective se vor afla pe teritoriul municipiului Orhei, deoarece aici există capacități, experiență, dar și mai multe resurse.

Programului Național de Dezvoltare a orașelor-poli de creștere pentru perioada 2021-2027 conține patru componente:

- 1) conectivitate și mobilitate urbană;
- 2) competitivitate și susținerea activităților economice;
- 3) revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice;
- 4) modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de unități publice. Bugetul estimativ al Programului constituie circa 2,7 miliarde de lei.

Din suma totală, circa 800 milioane de lei vor fi alocați din bugetul de stat, celelalte resurse vor fi donate de către unii parteneri internaționali ai Republicii Moldova.

Dezvoltarea urbană integrată a municipiului Orhei a constituit un deziderat al administrației publice locale, rezultat din înțelegerea necesității abordării integrate în vederea creșterii competitivității economiei locale și întăririi poziției de centru regional, valorificând statutul de Municipiu reședință de raion.

Astfel, prin documente precum Strategia de Dezvoltare Durabilă a municipiului Orhei au fost puse bazele unei dezvoltări echilibrate, care să valorifice punctele forte ale municipiului.

Prin viziunea exprimată, Planul, Programul de Revitalizare Urbană al Municipiului Orhei are ca scop agregarea obiectivelor socio-economice formulate la nivel regional cu schimbările care au loc în structura spațială, economică și socială a teritoriului urban.

Astfel, afirmarea municipiului Orhei ca pol urban de dezvoltare s-a bazat și continuă să se bazeze atât pe valorificarea potențialului și pe rezolvarea problemelor la nivel intern, cât și pe conștientizarea oportunităților și amenințărilor la nivel teritorial.

Cele șase obiective strategice de dezvoltare la nivelul municipiului Orhei sunt:

1. Dezvoltarea și consolidarea municipiului ca nod logistic de importanță regională și națională.
2. Asigurarea infrastructurii de rețele de utilități publice potrivit calității de nod logistic și pol de dezvoltare regional a municipiului Orhei.
3. Regenerarea, dezvoltarea și consolidarea economiei regionale, ca pol regional și competitiv.
4. Regenerarea, dezvoltarea și promovarea valorilor culturale pentru promovarea demnității, mândriei locale și a atașamentului comunității locale față de acestea.
5. Alinierea standardelor privind mediul și calitatea vieții urbane, la exigentele UE.
6. Dezvoltarea rolului regional și național al municipiului Orhei, ca municipiu competitiv, inovativ și sustenabil.

II. Analiza municipiului – determinarea zonelor degradate și a zonei de revitalizare.

2.1. Descrierea generală a municipiului Orhei

Municipiul Orhei, este principalul centru economic, educațional, și cultural în Regiunea de Dezvoltare Centru al Republicii Moldova.

Municipiul Orhei este situat în centrul Republicii Moldova, la latitudinea de 47.3830 și longitudinea 28.8230, cu o altitudine de 82 metri fata de nivelul mării, la o distanță de 45 km spre nord de capitală, pe traseul Chișinău-Bălți, pe malul râului Răut.

Caracteristici geografice

Municipiul ocupă o suprafață de 2017,9 ha, are un cadru natural foarte variat și pitoresc, situarea dealurilor și a versanților permițând crearea de perspective și compoziții urbane ce accentuează formele naturale. Terenurile agricole extravilane ocupă 218 ha, cariera de piatră „Ivanos” ocupă 54 ha. Cadrul natural, în care este situat orașul, are un mare potențial urbanistic neexploatat, ce permite crearea unui sistem diversificat și bine structurat de zone verzi. În acest sens, trebuie menționată atractivitatea, din punct de vedere turistic, a luncii r. Răut și rolul de agrement cu microclimat balnear a codrilor din apropierea localității.

Râurile Răut și Ivanos și iazul din oraș constituie rețeaua hidrografică a orașului. Suprafața totală a spațiilor din intravilan destinate înverzirii este de 184 ha sau 9,1% din suprafața totală a orașului din care 70% sunt acoperite cu vegetație forestieră, iar restul se completează anual. Din resursele minerale orașul dispune de zăcăminte de piatră și argilă.

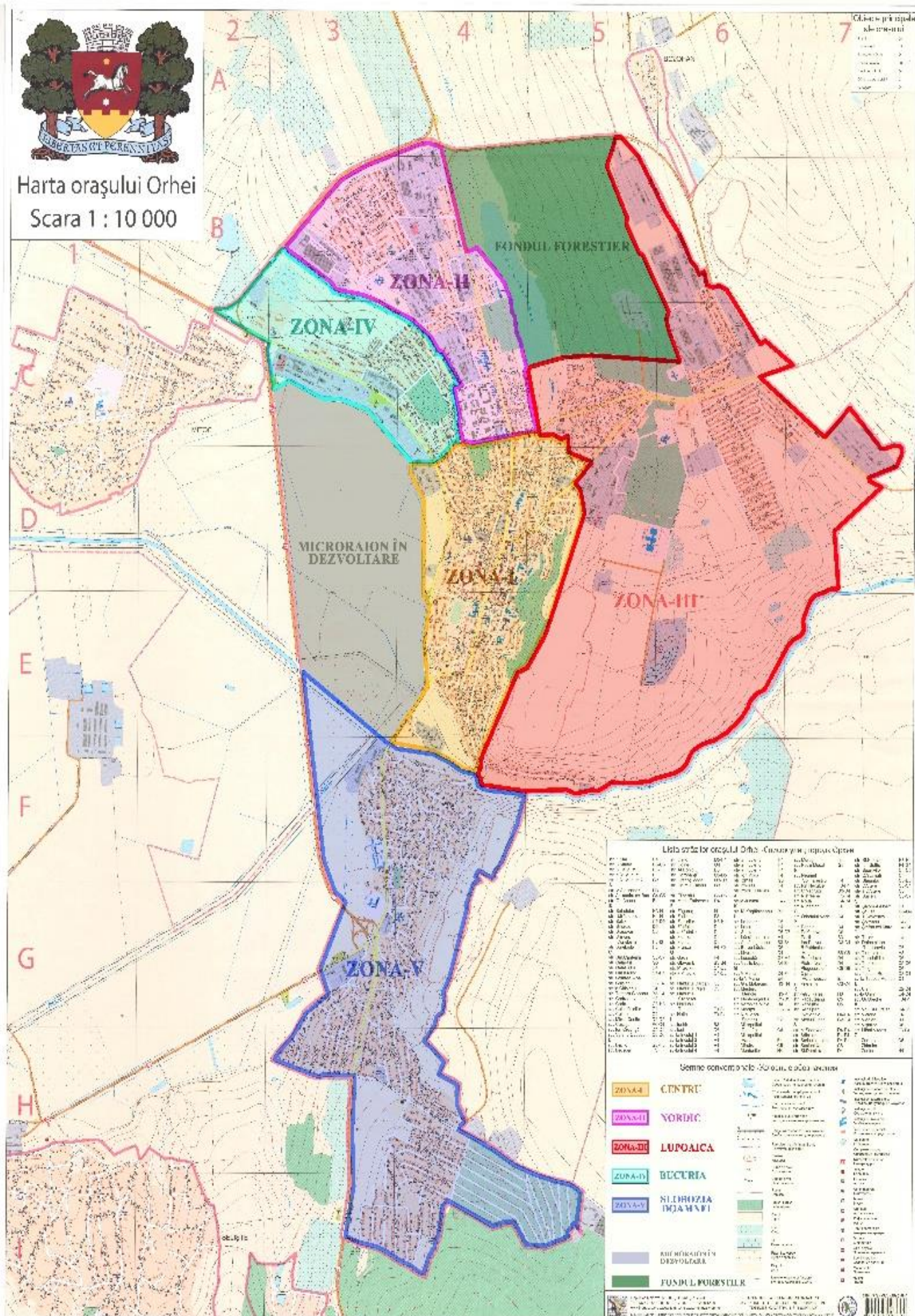
De asemenea pe teritoriul urbei sunt terenuri ocupate cu cariere deschise, cu pietriș, bolovăniș, terenuri cu exces permanent de umiditate, sărăturate, erodate, cu alunecări de teren și ravene.

Harta oraşului Orhei

Scara 1 : 10 000

Scurt Istoric.

Există mai multe versiuni cu privire la originea toponimului Orhei. Potrivit lui Iorgu Iordan, numele orașului vine din ungureșul vár + hely (cetate + loc), însemnând „loc al cetății”, cu sensul „locul unde era o cetate”. Numele se trage de la ostașii secui pe care voievozii Moldovei îi stabiliseră aici în drumul tătarilor, care stăpâniseră cetatea între 1224 și 1359.

Alți cercetători sunt de părere că toponimul Orhei este de proveniență turanică, iar „orga” înseamnă reședința hanului.

Inițial Orheiul a avut o altă vatră, în prezent cunoscută sub numele de Orheiul Vechi, care în primele decenii ale secolului al XVI-lea a fost părăsită. Orheiul Vechi este situat la 18 km distanță, spre Sud-Est de orașul Orhei, între satele Trebujeni și Butuceni.

În 1223 hoardele tătare trec Nistrul, călăresc în sus pe Răut jefuind satele și dau de această vale prielnică de la cotitura râului. Cotropitorii n-au stat aici mult timp (deceniile 4-6 ale secolului XIV), dar au reușit să imprime localității o înfățișare orientală. Tătarii au înălțat o moschee, un caravan-sarai, mausolee-mazare.

Pe această palmă de pământ, pe ruinele orașului de tip oriental, la începutul secolului XIV a apărut Orheiul Vechi, care a intrat în componența statului feudal moldovenesc întemeiat în 1359. Însă, prima atestare documentară a Orheiului Vechi datează din 1470.

Astfel, la 1 aprilie 1470, este menționat documentar numele primului pârcălab de Orhei, Radu Gangur, în contextul finalizării lucrărilor de construire a cetății Orhei, edificarea căreia a început odată cu urcarea lui Ștefan cel Mare (1457) pe tronul Moldovei.

În anul 1499, în urma unei invazii a tătarilor, atât târgul, cât și cetatea au fost arse și distruse. În anul 1553, după două mari incursiuni devastatoare, târgul Orheiului s-a strămutat într-un loc mai liniștit și mai îndepărtat de căile de comerț și de alte atacuri ale tătarilor. Prima mărturie documentare referitoare la Orhei pe locul actual datează din 1554 din perioada domniei lui Alexandru Lăpușneanu, când s-a lucrat la digul de la confluența râurilor Cula și Răut, atunci formându-se lacul din fața localității.

Din 1599 Orheiul este trecut în documentele oficiale ca târg, localitatea se dezvoltă devenind un centru al comerțului în regiune, iar unul din proprietarii dughenelor noi apărute este pârcălabul de atunci al Orheiului, Nicoară Donici.

Târgul cunoaște o deosebită înflorire economică în timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653), care a refăcut lacul Orheiului, a construit poduri, a reamenajat mai multe străzi, a întemeiat lângă Orhei, o „slobozie”, venitul căreia revenea doamnei sale. Vasile Lupu a fost ctitorul catedralei „Sf. Dumitru”.

Paul de Alep, care a trecut prin târgul Orhei în 1653 scria în jurnalul de călătorie: *„casele sunt din piatră și lemn, iar străzile pavate cu scânduri, cum erau și la Iași”*.

La 1835 Orheiul a devenit centru de *uezd*. A crescut numărul populației, a căpătat dezvoltare industria meșteșugărească.

În 1902 populația orașului constituia 14.800 locuitori. Din dealul Ivanos se extrăgea cel mai bun var, cu care se face comerț întins. Orașul Orhei mai deținea fabrici mici de lumânări și mai multe tăbăcării.

În anul 1907 la Orhei este deschis un gimnaziu de fete cu 4 clase, transformat în 1910 în liceu cu 7 clase.

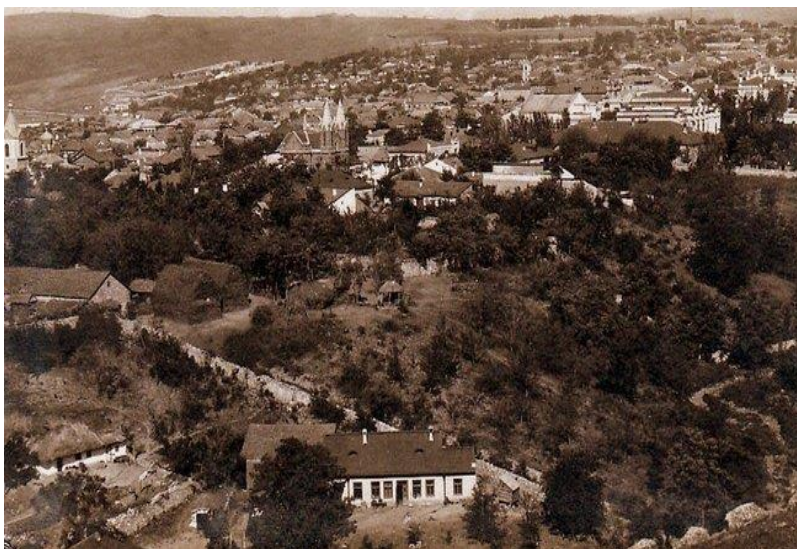
La 25 martie 1918, cei 52 de consilieri ai Zemstvei din Orhei au votat unanim Moțiunea de Unire cu România.

Până în anul 1947 Orhei este centru de județ în componența căruia intrau raioanele Bravicea, Chiperceni, Criuleni, Orhei, Râspopeni, Rezina, Susleni și Telenești.

Prin reforma administrativă din 1947 județele sunt desființate și Orheiul devine centru raional.

În 1998 orașul Orhei a devenit reședința județului Orhei. În 2001, odată cu revenirea la raioane în calitate de unități teritorial-administrative, orașul Orhei capătă statut de centru al raionului omonim.

Astăzi, Orhei este al 9-lea oraș ca mărime din Republica Moldova, cu o populație de 34 149 de locuitori, conform ultimului recensământ din 2014.

Potențial Turistic

Orașul Orhei este o localitate cu valori și tradiții culturale bogate. Urba dispune de 63 monumente istorico-memoriale, de artă și arhitectură, dintre care 14 sunt de importanță națională, iar 49 de importanță locală, 1 casă de cultură, 7 biblioteci și 2 instituții de învățământ artistic (pictură și muzică). În oraș activează colective artistice de amatori.

Catedrala „Sfântul Dumitru”. Cel mai vechi lăcaș religios din Orhei și unul dintre cele mai vechi din țară, catedrala Sfântul Dumitru a fost construită între anii 1632 și 1636. Ctitorul Catedralei a fost domnitorul Moldovei Vasile Lupu (1634-1653). Biserica face parte din Patrimoniul național, fiind una dintre cele mai importante construcții eclesiastice păstrate până în prezent.

Monumentul lui Vasile Lupu. Vasile Lupu a fost Domnitor al Moldovei în anii 1634-1653.

La 11 noiembrie 1937, în prezența reprezentanților Guvernului României, prefectului Constantin Roșca, Cavaler al Ordinului Steaua României și a primarului de Orhei Constantin Plăcintă, Cavaler al Ordinului Steaua României, preotul-paroh Piescu de la Catedrala Sf. Dumitru, a fost sfințit și inaugurat Monumentul din bronz al domnitorului Moldovei Vasile Lupu, sculptură a vestitului sculptor Oscar Han. Monumentul constituie răsplata și recunoștința orheienilor față de marile realizări ai voievodului moldovean.

Anume lui Vasile Lupu i se datorează cea mai dinamică dezvoltare a orașului Orhei din acea perioadă. Monumentul Domnitorului a fost instalat în centrul orașului în 1938. Este creația cunoscutului sculptor român Oscar Han. Statuia din bronz îl reprezintă pe Vasile Lupu, în straie de voievod, în mâna dreaptă ținând o gramotă domnească. Postamentul este executat din piatră de Cosăuți. Statuia a înregistrat un record în ceea ce privește amplasarea sa, fiind strămutată de 8 ori.

Catedrala „Sfântul Nicolae” este situată în zona centrală a orașului. A fost construită la începutul secolului XX, având o istorie tragică. În timpul celui de al doilea război mondial Catedrala a fost parțial distrusă. În perioada URSS lăcașul sfânt a fost transformat în depozit, iar ulterior în școală sportivă. Abia după 1990 Catedrala Sf. Nicolae își recapătă

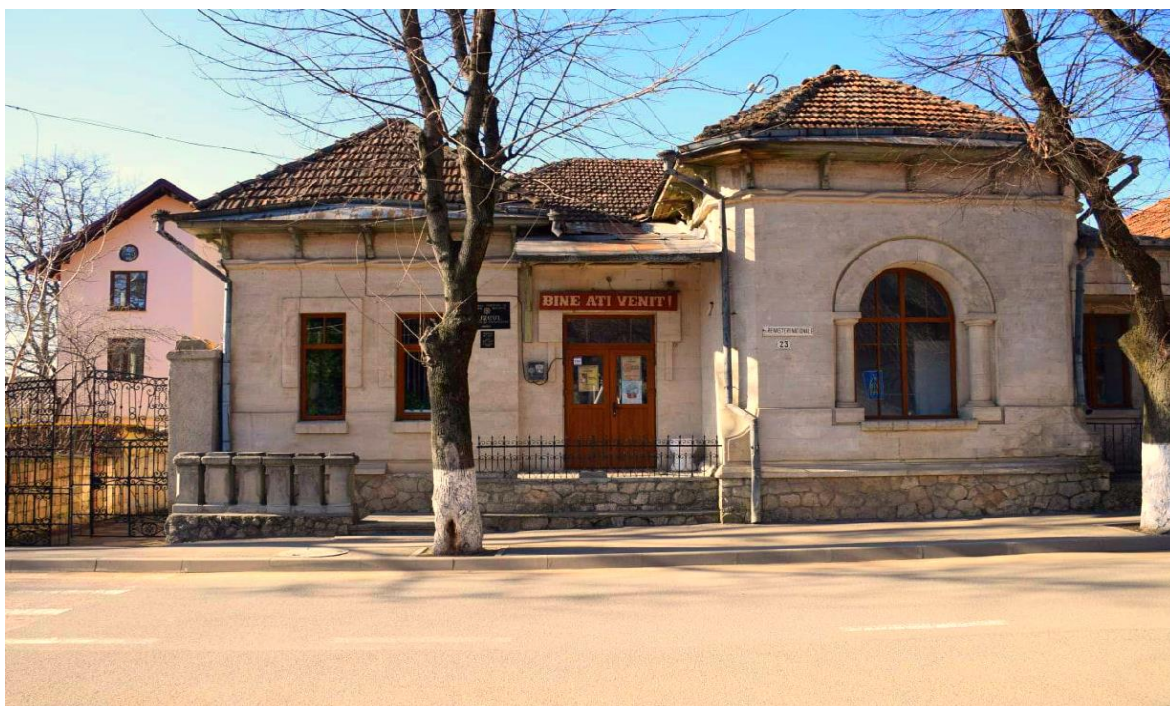
statutul inițial, fiind restaurată și redeschisă pentru enoriași.

Biserica romano-catolică Adormirea Maicii Domnului - o adevărată bijuterie a Orheiului și una din puținele opere de arhitectură realizată în stil neo-gotic din întreaga țară. A fost ridicată în anul 1914 de către Cezarina Dobrovolskaya pentru comunitatea catolică din oraș, compusă în mare parte din polonezi, lituanieni și nemți. Cezarina Dobrovolskaya era o catolică lituaniană, iar soțul ei - un nobil rus ortodox. Ambii erau creștini cu suflet mare și fiecare a ctitorit câte un lăcaș de cult în Orhei. Ea - unul catolic, iar el - biserica ortodoxă din com. Brăviceni. Ca și multe lăcașe de cult din Moldova, această biserică a avut o istorie tumultuoasă. Datorită voinței părintelui Klaus Kniffki, în 2005 biserica a fost retrocedată micii comunități catolice rămase în Orhei, iar în 2008, după o restaurare complexă, ea a fost redeschisă.

Muzeul de Istorie și Etnografie. Se află în orașul Orhei. Este amplasat în casa lui Mircea

Bengulescu fostul arhitect al orașului. Colecția muzeului conține mai mult de 20 mii de exponate, cele mai valoroase fiind colecțiile de monede și carte veche. Expoziția permanentă a muzeului este consacrată cercetărilor istorice și arheologice de pe teritoriul raionului Orhei.

Sediul Upravei Zemstvei Orhei. Monument de istorie și arhitectură din sec. XIX. A fost construită la îndemnul fostului președinte al Zemstvei Orhei, Alexandru Cotruță. În acest edificiu la 25 martie 1918 deputații Orheiului au votat Moțiunea de Unire a Basarabiei cu România.

După 1 ianuarie 1919 în acest sediu a fost Prefectura și Tribunalul județului Orhei. În prezent clădirea este utilizată de Liceul Teoretic „Ioan Luca Caragiale”.

Sediul Judecătoriei Orhei. Monument de istorie și arhitectură din sec. XX.

Este fosta casă a doctorului și avocatului Mihai Coteanu, directorul săptămânalului „Frăția Românească” din Orhei (publicația periodică, 1919-1940).

După cel de-al doilea război mondial în edificiul a fost ocupat de Comitetul executiv orășenesc Orhei de deputați ai poporului. În anii 90 aici a fost transferată Judecătoria raionului Orhei.

Monument Istoric și Arheologic "Orheiul Vechi". Este amplasat în aer liber, între satele Butuceni și Trebujeni, raionul Orhei pe o suprafață de 220 ha. Monumentul are o importanță deosebită deoarece aici s-au păstrat urme de viață umană din cele mai vechi timpuri și până în evul mediu târziu. Straturile de cultură ale acestui monument oglindesc toată istoria neamului și al meleagului, ilustrând-o cu vestigii arheologice de o mare valoare muzeistică.

Parcul de distracții "OrheiLand". Cel mai mare parc de distracții din Moldova.

„OrheiLand” cel mai gigant Parc de distracții din Moldova. Parcul are o suprafață de 20 mii metri pătrați, este cea mai râvnită destinație de vară din țară, unde totul este gratuit. „OrheiLand” atrage, zilnic, mii de iubitori de distracție, dependenți de adrenalină și pasionați de povești.

Monument al Naturii Geologic și Paleontologic „Defileul Orhei”.

Este Arie naturală protejată de stat. Se întinde pe o suprafață de 100 ha, lângă orașul Orhei.

Colegiul „Vasile Lupu” (fondat în 1923). Școala Pedagogică „Alexandru Ioan Cuza”.

Conform datelor din arhivă, pregătirea cadrelor didactice la Orhei se realizează din anul 1923, în Școala Normală „Alexandru Ioan Cuza”, care pregătea învățători și care în 1940 a fost reorganizată în Școala Pedagogică „Alexandru Ioan Cuza”.

Biblioteca raională "Alexandru Donici" din Orhei. Se află chiar în centrul orașului, în Piața Vasile Lupu și este locul de întâlnire a iubitorilor de lectură din tot raionul. Între anii 1925-1937 s-a inaugurat Palatul Profesorilor și Învățătorilor din județul Orhei.

Cimitirul Evreiesc din Orhei. Este unul dintre cele mai vechi cimitire evreiești din Europa (peste 400 de ani) și cel mai mare cimitir evreiesc din Moldova (9 ha).

Biserica armeană sf. Maria din Orhei

Primul lăcaș sfânt al comunității armenesti din orașul Orhei a fost ridicat în 1830 și închinat sfintei Marii. Înființarea unei comunități armenice în zona Orheiului a generat inclusiv o dezvoltare socio-spirituală a spațialității.

La Ivancea, localitate din proximitatea târgului Orhei, a funcționat o biserică armenescă construită din lemn.

Vatra spirituală a fost protejată de frații Balioz. Boierul armean Carabet Balioz a fost administratorul și ginerele lui Manuc Bey Mîrzaian (1769–1817). În anul 1809, la Orhei locuiau 34 de familii armenesti, care se rugau la o biserică.

Serviciul religios era efectuat de doi preoți ajutați de doi anagnoști (țercovnici – n. n.). La 1830, armenii, reușiți într-o comunitate de 60 de familii, au edificat în localitatea Orhei biserica cu hramul „Sfînta Maria”.

În 1851, biserica armenescă din lemn era păstorită de Martiros Zaharov.

Ulterior în anul 1903 pe același loc a fost zidită o nouă biserică după proiectul cunoscutului arhitect Al. Bernardazzi, ctitor fiind moșierul de origine armeană Bogdasarov.

A fost realizată în spiritul stilizărilor istorice, are planul inspirat de la edificiile de cult din Armenia istorică din perioada timpurie a creștinismului.

După terminarea celui de al doilea război mondial lăcașul sfânt a avut o altă funcție decât cea inițială. Astăzi bejuteria arhitecturală din centrul Orheiului adăpostește hramul sf. cneaz Vladimir al mitropoliei Moldovei.

Chateau Vartely – (vinărie, restaurant, hotel).

Originea numelui Vartely se regăsește în numele Orhei, cuvânt care în maghiară înseamnă „loc al cetății”, (vár + hely sau cetate + loc). Brandul Chateau Vartely a fost elaborat și lansat în anul 2004. Sloganul acestui brand e „Vin cu dragoste pentru tine”, pentru că fiecare licoare produsă la Chateau Vartely are o parte din sufletul și dăruirea celor care muncesc aici.

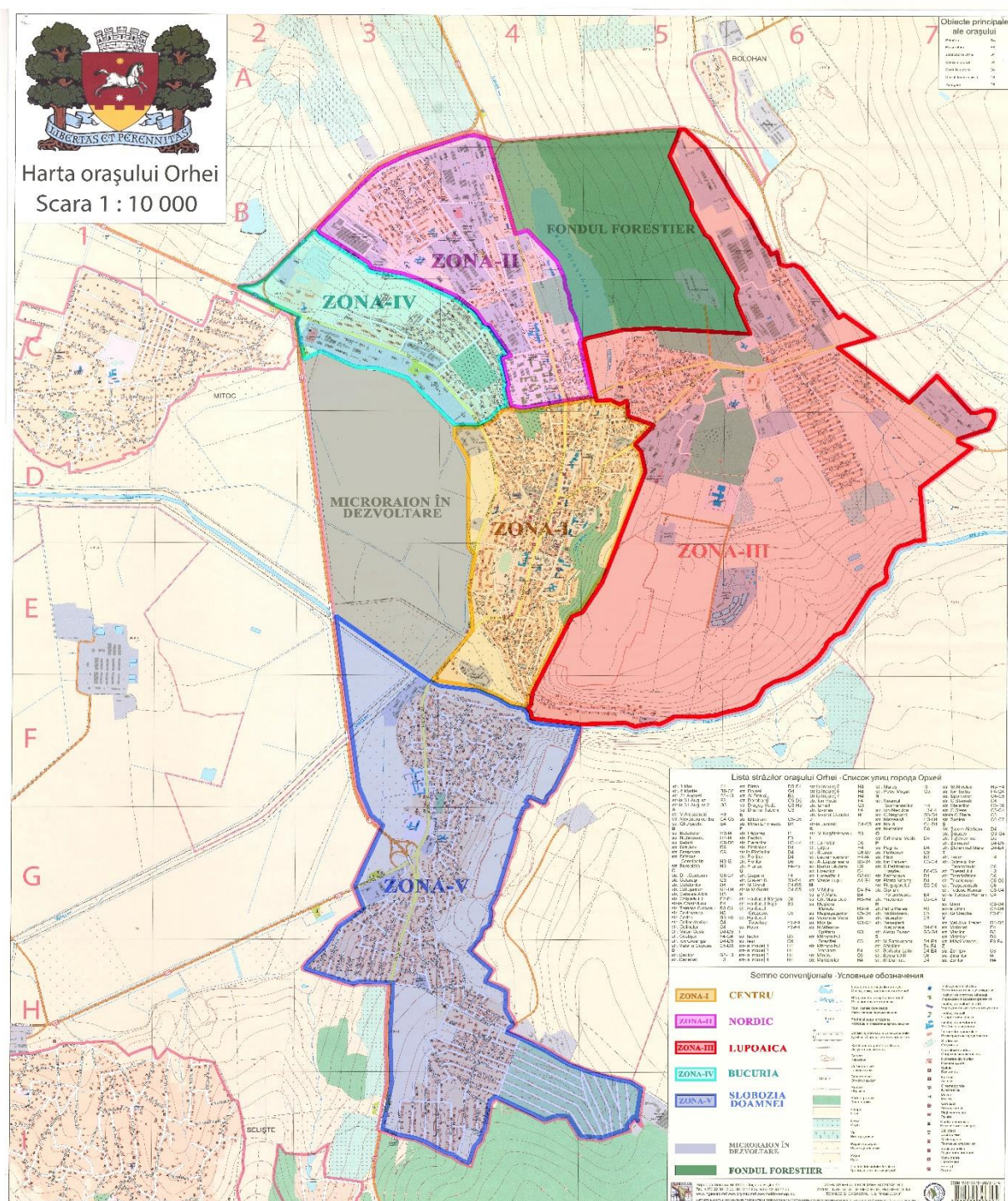
Uzina Constructoare de Mașini din Orhei. “ASPA” S.A. și-a început activitatea în anul 1972, fiind specializată în fabricarea pieselor și subansamblelor pentru întreprinderea MMZ “Krasnâi Oktiabri” – unul dintre liderii mondiali în domeniul fabricării motoarelor de avioane (în prezent S.A. “Uzina Constructoare de Mașini din Moscova” V.V. Cernășev). În perioada anilor 1972 – 1991 Uzina Constructoare de Mașini din Orhei producea piese pentru motoarele de avion din seria MIG.

2.2. Delimitarea zonelor municipiului și analiza acestora.

Conform Planului Urbanistic General, suprafața totală a municipiului Orhei, inclusiv spațiul intravilan, este de 2017,9 ha. Municipiul Orhei este divizat în cinci zone de dezvoltare: Centru, Nordic, Luptaica, Bucuria, Slobozia Doamnei și Nistrenă.

Deși, nu există un cadru logic oficial de divizare a orașului pe sectoare, cele menționate mai sus, sunt recunoscute de localnici, iar administrația publică locală operează cu aceste denumiri. Dat fiind faptul că această divizare nu este oficial recunoscută, deci și suprafața acestor sectoare nu a fost calculată.

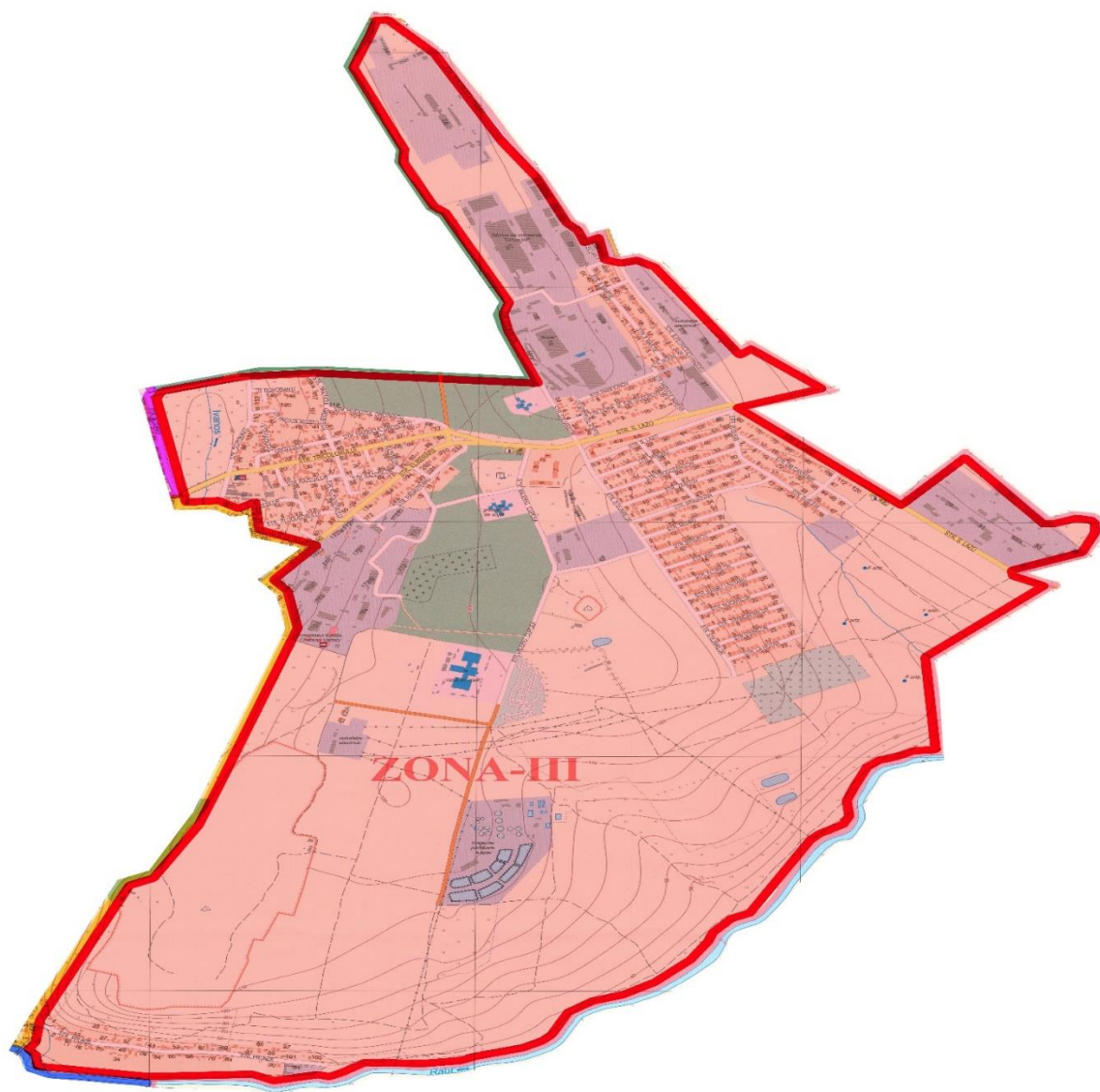

Reieșind din cele expuse mai sus, pentru o eficientizare logistică mai eficientă, sa decis ca în cadrul PRU să avem următoarele zone de revitalizare urbană, și anume: **Zona I** (Centru), **Zona II** (Nordic), **Zona III** (Lupoaica), **Zona IV** (Bucuria), **Zona V** (subzonele Slobozia Doamnei și Nistreană). Notă: La moment, conform Planului Urbanistic General al Municipiului este preconizat în perspectivă de dezvoltare a municipiului Orhei prin apariția unei noi zone, Microraion în Dezvoltare, fenomen generat de evoluția socio-economică a municipiului dar și obiectivelor edilitare, apariția hypermarketului Kaufland, proiectarea pieței agro-alimentare regionale pentru 4 raioane, gara auto regională/națională/internațională, etc.

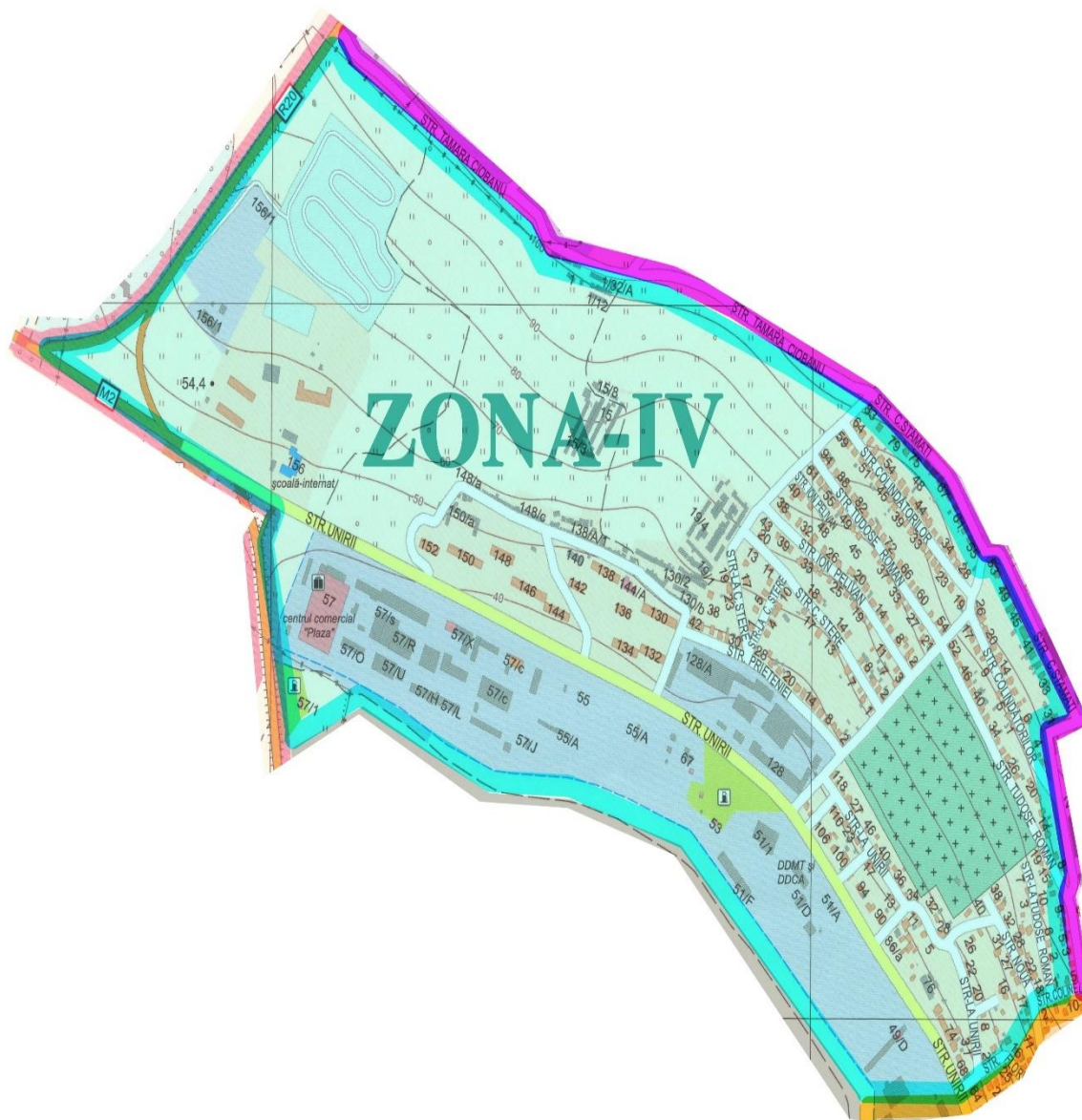
Zona I (Centru) reprezintă o concentrare a vieții publice, unde sunt amplasate și își desfășoară activitatea marea majoritate a instituțiilor publice de nivel local și national, aici sunt amplasate cele mai multe instituții de educație, medicale, culturale, etc. in a doua jumătate a sec. XIX, în perioada guvernării Imperiului Rus, se conturează trama stradală păstrată pe unele sectoare până în zilele noastre și se construiesc mai multe edificii. Actualmente în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat, se regăsesc 51 de edificii cu statut de monument amplasate cu precădere în perimetrul str. Vasile Mahu și Renașterii Naționale. Fondul construit în a doua jum. a sec. XIX și prima jum. a sec. XX are un potențial turistic ridicat, este suficient de bine păstrat și oferă mostre de arhitectură veche provincială în stilul arhitectural neo-românesc și modernist. Deși nu este cunoscută originea și perioada când a început localizarea acestor zone de către populație, putem doar constata în baza informațiilor oferite de SCL Orhei cu referire la vârsta clădirilor putem constata cu certitudine dezvoltarea majoră a clădirilor de locuit au fost edificate începând cu anul 1958 în zona respectivă, datorită și multiplelor instituții funcționale.

Zona III (Lupoaica) Zona respectivă s-a dezvoltat datorită construcției fabricii de conserve care în prezent se numește „Orhei-Vit”. „Orhei-Vit” – fabrica de conserve - a fost fondată în 1945, iar infrastructura modernă a companiei a fost înființată la începutul anilor '80, atunci când linia a doua de producție a fost pusă în funcțiune, și totodată a fost creat departamentul **aspetic** pentru depozitarea sucurilor. Astfel amplasarea geografică a fabricii „Orhei-Vit” a stimulat crearea locurilor de muncă și a dezvoltării zonei precum și dezvoltarea de infrastructură. Zona respectivă a început a se dezvolta în mare parte după anii '80, când au fost distribuite loturi individuale și oamenii au început a-și construi case particulare. În acest sector își desfășoară activitatea una dintre cele mai mari fabrici de conserve din țară „Orhei-Vit” și două cariere de piatră. Dezvoltarea zonei respective este strâns legată de construirea Uzinei Constructoare de Mașini din Orhei, în prezent “ASPA” S.A. care și-a început activitatea în anul 1972, fiind specializată în fabricarea pieselor și subansamblelor pentru întreprinderea MMZ “Krasnâi Oktiabri” – unul dintre liderii mondiali în domeniul fabricării motoarelor de avioane (în prezent S.A. “Uzina Constructoare de Mașini din Moscova” V.V. Cernășev). În perioada anilor 1972 – 1991 Uzina Constructoare de Mașini din Orhei producea piese pentru motoarele de avion din seria MIG. De asemenea se fabricau și produse de larg consum: primus turistic, trolu auto, piese pentru motoare de barcă, piese auto și piese pentru motocultivator.

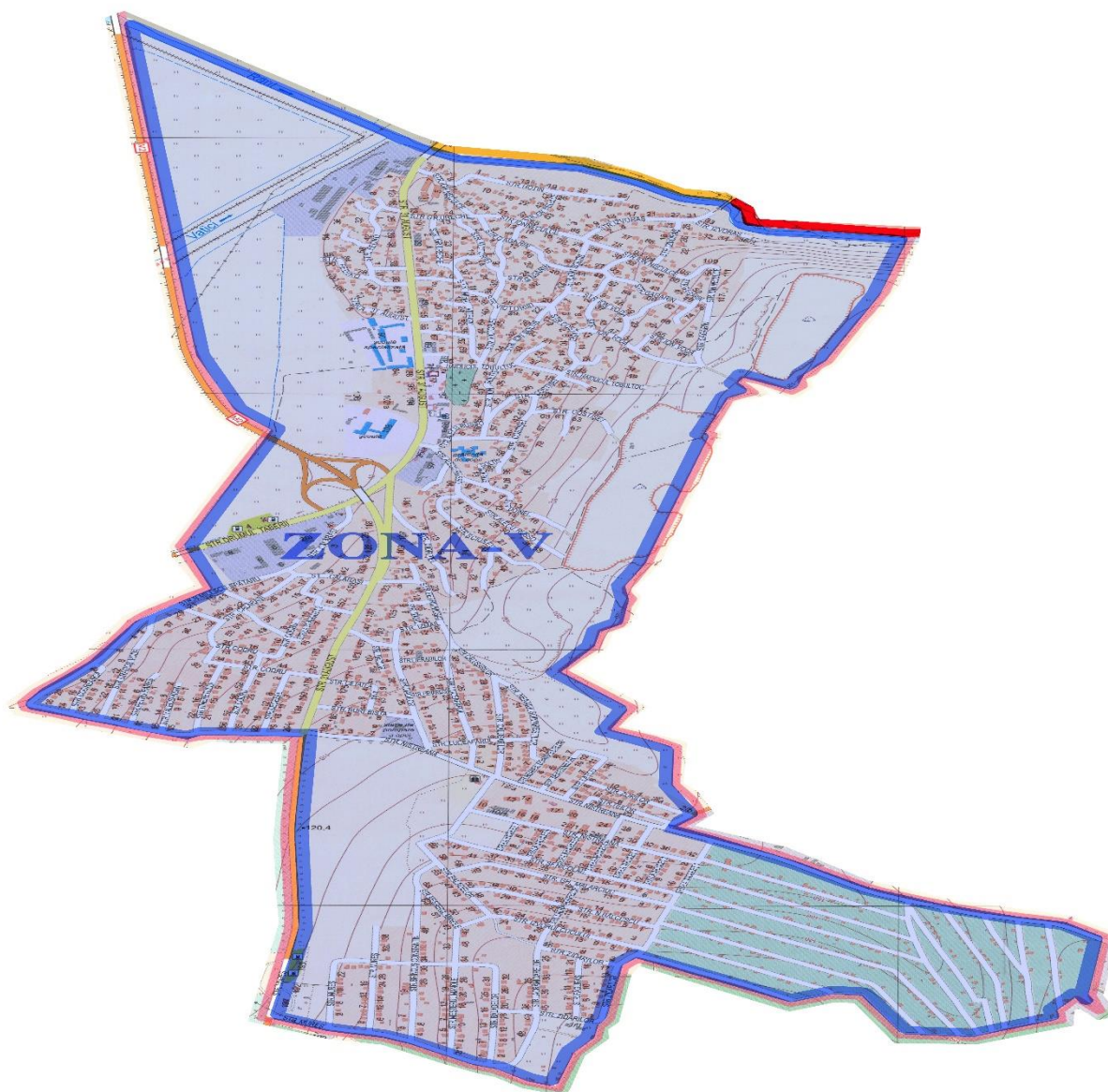

Zona respectivă este amplasată la intrarea dinspre Bălți. În perioada sovietică, aici își desfășurau activitatea multe întreprinderi mari, care mai apoi au fost dizolvate și vândute pe loturi mai mici. În acest sector activează cea mai mare întreprindere de producere a cablajului, cu capital germano-nipon, unde activează peste 2500 persoane. În ultima perioadă se înregistrează un număr mare de imigrări a tinerelor familii din localitățile rurale din apropiere, care se stabilesc cu traiul în sectorul Bucuria.

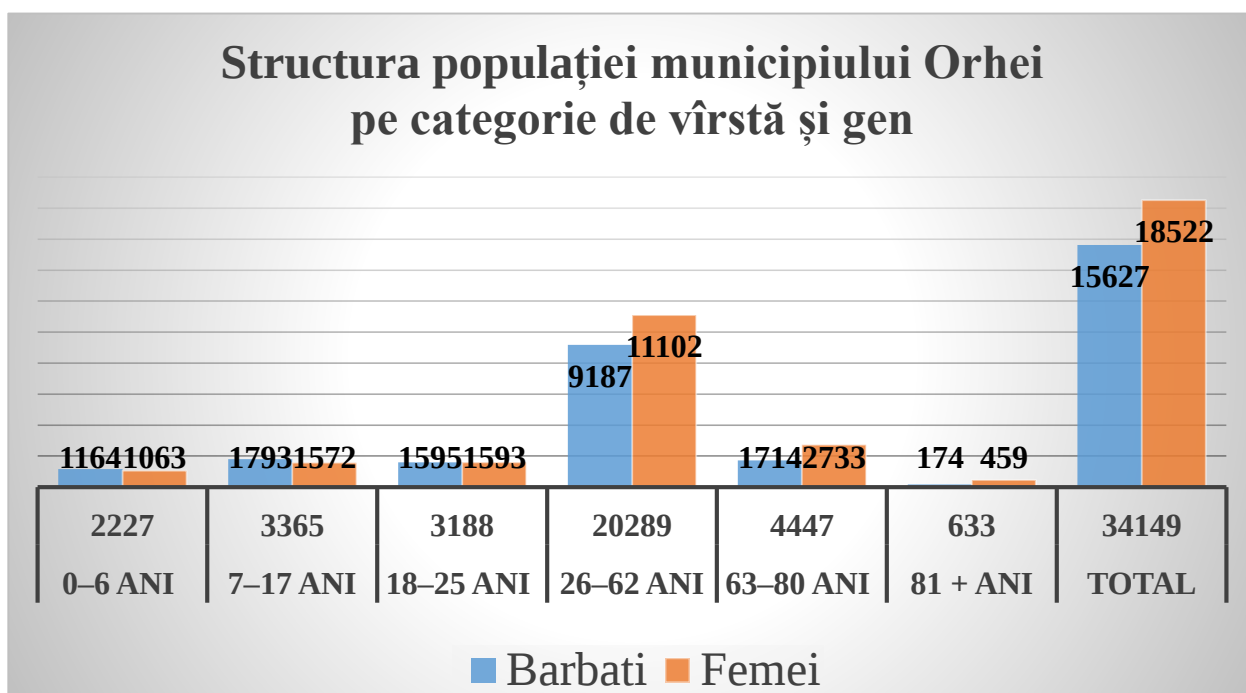
Zona V Slobozia Doamnei și Nistreană. Zona respectivă a fost cândva separată de oraș, în prezent fiind în componența acestuia. Este primul cartier pe care îl traversezi când vii dinspre capitala Chișinău și care este străbătut de traseul național Chișinău-Bălți. Tot aici locuiesc un număr mare de etnici romi. În anul 1960 are loc dezvoltarea edificiilor locative în Zona V, subzona Slobozia Doamnei – în legătură cu reorganizarea Școala de Mecanizare a gospodăriei satești din or.Orhei în Școală de Construcție nr.6 din Orhei, conform Hotărârii Sovietului Miniștrilor a RSSM nr.429 din 09 noiembrie 1960 și ordinul Direcției Învățământ Profesional Tehnic nr.194-A, din 24.XI.1960. Strada Nistreana face parte din sectorul Slobozia Doamnei, aceasta fiind o stradă principală într-un sector rezidențial de case private. Importanța străzii Nistreana este subliniată prin faptul că ea duce spre Î. S. "MOLDSUINHIBRID", către IP Codru și localitățile din vecinătate Furceni și Pohorniceni. La fel strada Nistreana este cale de acces către Rezervația naturală Codrii Orheiului, loc preferat de localnici pentru a-și petrece timpul liber.

Strada Nistreana reprezintă un sector nou, unde marea majoritate a locuitorilor și-au construit case private. În această zonă nu există instituții publice, dar nici necesități sporite pentru asemenea facilități. O mare parte a locuitorilor au un nivel de trai înalt și transport propriu, ceea ce le permite să se deplaseze cu ușurință în raza orașului.

2.2.1. Sfera socială

Conform indicatorilor sociali oferți de BNS, avem următoarea componență pe categorii de vârstă a populației.

Astfel, putem observa că pentru categoria de vârstă 0-6 ani și 7-17 ani coeficientul de gen a populației este predominant pentru masculin, pentru categoria de vârstă 18-25 ani avem o egalare de gen, iar pentru restul categoriilor de vârstă genul feminin prevalează semnificativ, pentru categoria 63-80 ani aproape se dublează. Acest fapt poate fi explicat de natalitatea precedentă unde era predominant genul feminin, iar mai recent este predominant de genul feminin, dar pentru persoanele în etate ce trec de vârsta 63 ani, în speță pentru categoria de vârstă 81+ ani acest fapt poate fi explicat și de speranța de viață a femeilor față de cea bărbaților odată cu înaintarea în vârstă, fapt demonstrat de coeficientul genului feminin ce depășește aproape triplu pe cel masculin.

Evoluția fenomenelor demografice

Numărul născuților vii, la nivelul municipiului Orhei, în anul 2021 s-a înregistrat un număr de 270 de persoane, tendința fiind de scădere începând cu anul 2019. Această tendință se observă la nivelul întregii zone municipale. Rata de natalitate este direct proporțională cu numărul născuților vii, urmând aceeași tendință descrescătoare în ultimii 3 ani la nivelul municipiului Orhei.

Numărul de persoane decedate la nivelul municipiului Orhei, pentru anul 2021 a ajuns la 415 persoane, număr ce se află în creștere față de anul anterior, creștere ce poate fi cauzată, în principal, de contextul pandemiei provocate de coronavirusul SARS-CoV-2 care a caracterizat anul 2020.

În ceea ce privește **rata mortalității** pentru anul 2021, la nivelul municipiului Orhei, rata este de 1,22‰. În ambele situații, comparativ cu indicatorii statistici de la nivel național, rata mortalității

este considerabil mai scăzută față de rata mortalității de la nivelul raionului și a țării. La nivel regional, rata mortalității pentru anul 2021 este de 11,5‰, iar la nivel național este de 15,4‰.

Sporul natural (diferența dintre rata natalității și rata mortalității) are o valoare negativă la nivelul municipiului Orhei, ceea ce indică tendința de descreștere a populației. Pentru municipiul Orhei, se înregistrează în 2021 o rată a sporului natural de -0,50‰, comparativ cu situația per raion unde sporul natural este de -1,80‰.

Indicele de **îmbătrânire demografică** a populației stabilește numărul de persoane vârstnice (de peste 65 de ani) ce revin la 1.000 de persoane tinere (vârstă cuprinsă între 0 – 14 ani), astfel, la nivelul municipiului Orhei, gradul de îmbătrânire a populației este de 908,44‰. Astfel gradul de îmbătrânire este într-o continuă creștere în ultimii 5 ani, situație ce caracterizează fenomenul de îmbătrânire demografică la nivelul populației municipale.

Raportul de **dependență demografică** calculat ca raport dintre persoanele considerate dependente (categorie din care fac parte persoanele cuprinse cu vârste între 0-14 ani și peste 65 ani) și persoanele considerate apte de muncă (persoanele cu vârsta cuprinsă între 15-64 de ani) exprimat la 1.000 de persoane a ajuns în municipiul Orhei, la nivelul anului 2021, la 454,57‰, astfel, la 1.000 de persoane apte de muncă revin în mediu 454 persoane dependente.

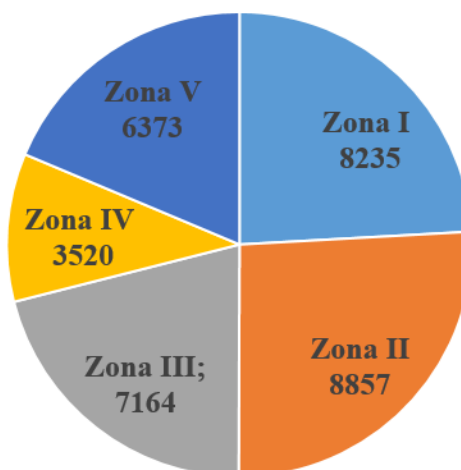
Indicatorul **rata de înlocuire** a forței de muncă reprezintă raportul dintre numărul total al populației tinere (0-14 ani) și o treime din populația cu vârste cuprinse între 15-64 de ani, exprimat la 1.000 de locuitori. Pentru municipiul Orhei, în anul 2021, rata înlocuirii forței de muncă este 717,63‰, astfel, la momentul ieșirii din câmpul muncii a 1.000 de persoane, acestea vor fi înlocuite de aproximativ 717 de persoane. Astfel dacă rata de înlocuire a forței de muncă va înregistra scăderi continue, în timp, pentru municipiul Orhei se va crea un deficit al forței de muncă, aspect critic în lipsa utilizării unor soluții tehnologice inovatoare care, odată cu trecerea timpului, ar putea înlocui treptat forța de muncă umană.

Repartizarea populației municipiului Orhei pe sectoare ne profilează o asemenea reprezentare grafică:

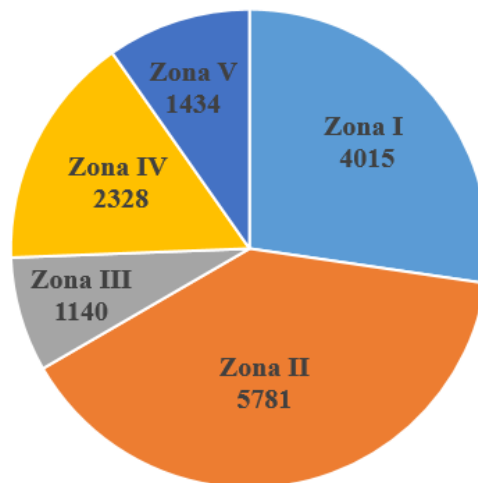
Analizând diagrama respectivă putem constata că din cele cinci zone locative ale municipiului Orhei, Zona I și II sunt cele mai populate și aproximative ca populație, fiind urmate de Zona III.

Deasemenea zonele I și II reprezintă o concentrare de aproximativ 50% din totalul de populație a municipiului Orhei, ce depășesc zonele III, IV și V luate împreună. În zona V se observă tendința de extindere a populației și egalare cu Zona III, iar Zona IV fiind la un nivel minim de populație ce este depășit dublu de toate zonele.

Repartizarea populației pe sectoare

Densitatea populației pe sectoare locuitor pe km pătrat

Ținând cont de datele statistice referitor la populație de 34149 locuitori, și datele cu privire la suprafața municipiului de 1582 ha sau 15,82 km², am stabilit că densitatea populație per municipiu este de 2161 locuitori pe km².

Situația per zone diferă de la zonă la zonă, astfel avem:

- Zona I – populația – 8235 locuitori, suprafața 2,051 km²
- Zona II – populația – 8857 locuitori, suprafața 1,532 km²
- Zona III – populația – 7164 locuitori, suprafața 6,283 km²
- Zona IV – populația – 3520 locuitori, suprafața 1,512 km²
- Zona V – populația – 6373 locuitori, suprafața 4,442 km²

Asfel analizând diagrama de mai sus cu referire la densitatea populației, putem constata că Zona I și Zona II au o pondere dublă a numărului de populați peste media per municipiu, în schimb Zona III și Zona V, au o pondere sub media per municipiu, și doar Zona IV are o densitate a populație aproximativ egală cu media per municipiu.

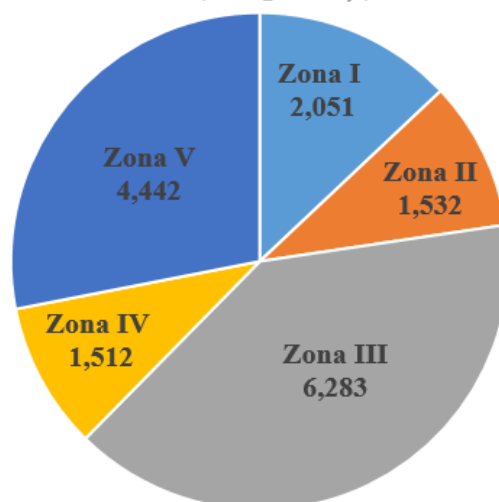
În schimb dacă analizăm datele cu referire la suprafață (conform diagramei) putem constata că cele mai extinse zone ca suprafață sunt Zona III și Zona V care au cea mai mică densitatea a populației, semnificativ sub media per municipiu.

Zona III a început a se dezvolta în mare parte după anii '80, când au fost distribuite loturi individuale și oamenii au început a-și construi case particulare.

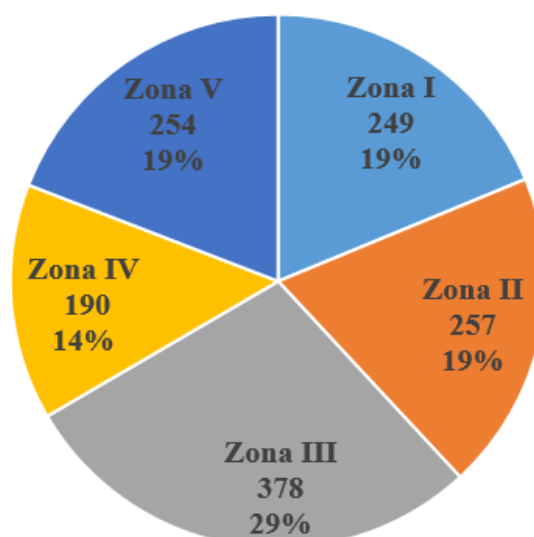
Referitor la Zona V, este un sector unde marea majoritate a locuitorilor și-au construit case private în speță pe strada Nistreana care reprezintă un cartier nou.

De asemenea este de menționat că ambele zone sunt la extremele municipiului, astfel sunt preponderent dezvoltate locuințele private, la sol, există doar câteva blocuri dacă sa vorbim de Zona III, care au fost căminele de la fabrica de conserve și alte întreprinderi din zonă, în Zona V locuințe tip bloc sunt doar două cu 5 etaje, și câteva blocuri

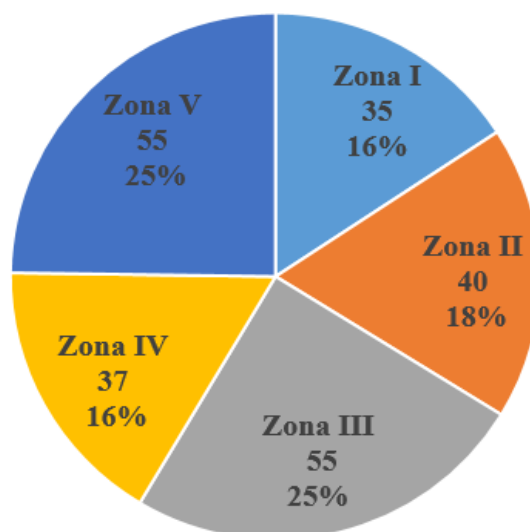
Suprafața municipiului pe sectoare (km pătrați)

Beneficiarii de Asistență Socială

Familii social-vulnerabile

cu 3 etaje pe strada Nistreana, în rest predomină locuințele individuale, specific pentru ambele zone este prezența loturilor de teren pe lângă casele de locuit, dar și terenuri arabile de câțiva ari aflate în proprietatea majoritatea locuitorilor.

Referitor la categoriile social vulnerabile, putem observa din diagrama alăturată, că cele mai mare număr de familii defavorizate se regăsesc la fel în Zona V și Zona III, fapt explicat de traiul modest a majoritatea locuitorilor din zonele respective provin din localitățile rurale și au migrat de la sat la oraș, deoarece ambele zone se află la periferiile municipiului, iar spațiul locativ are un preț mai modest comparativ cu Zona I sau Zona II de exemplu.

Cele expuse mai sus își regăsesc confirmarea și în numărul beneficiarilor de ajutor social, unde la fel predomină zona III, Zona V, mai nou apare zona II și zona I. Prezența zonei și II este explicată de numărul major al populației și respectiv există un coeficient major de beneficiari de asistență socială.

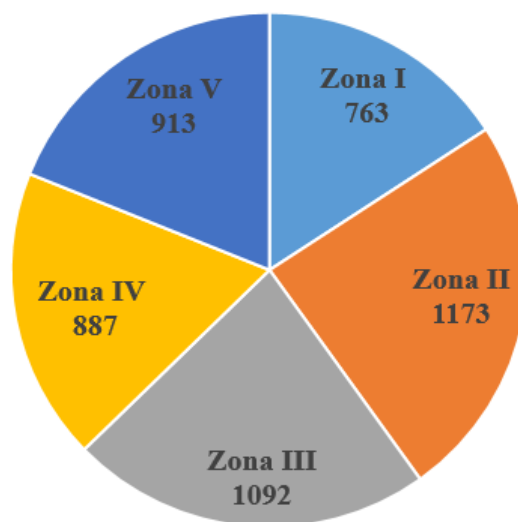
Dacă să raportăm în coeficient procentual numărul de beneficiari ai asistenței sociale la numărul total de populație pe zonă, atunci avem asemenea rezultate:

- Zona I – 3 %
- Zona II – 3 %
- Zona III – 5,3 %
- Zona IV – 5,4 %
- Zona V – 4,6 %

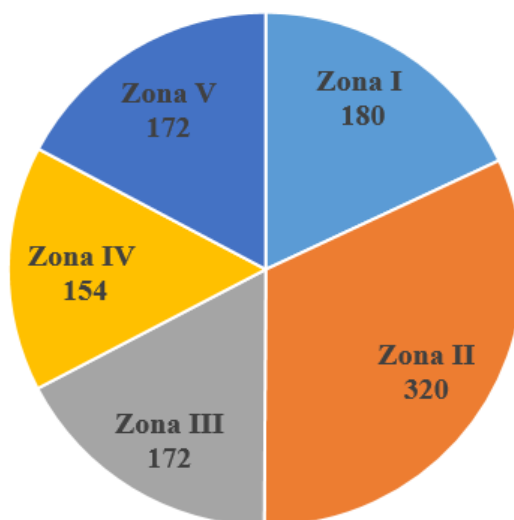
Astfel putem constata că din punct de vedere a beneficiarilor de asistență socială predominant sunt zonele III, IV și V, deși zonele I și II prevalează ca număr de populație, dar sunt în minoritate față de beneficiarii de asistență socială. Paradoxal, zona IV este depășită dublu după numărul de populație, dar această zonă are coeficientul cel mai mare de beneficiari ai asistenței sociale, fapt explicat de specificul populației, aceștia în marea lor majoritatea sunt veniți din spațiul rural, și amplasați la periferia municipiului unde spațiul locativ este mult mai modest față de celelalte cartiere.

Cele expuse mai sus la fel pot fi confirmate și de diagrama alăturată, unde prin datele ce adresarea la serviciile de asistență socială, la fel se evidențiază zona III, zona II și Zona V. Zona II se evidențiază datorită numărului major de populație, dar dacă excludem acest fapt, la fel dominante rămân a fi zonele III și V, zone cu cel mai mic număr de populație comparativ cu zona I și zona II, cu excepția zonei IV – zona cu cel mai mic număr, depășită dublu de celelalte zone.

Adresări la serviciul de Asistență Socială

Persoanele cu necesități speciale

Referitor la persoanele cu necesități speciale putem menționa că numărul acestora este oarecum echilibrat pe zone, cu excepție zona II, cu o pondere majoră (aproximativ dublu) față de celelalte zone, dar și un număr relativ major a zonei IV cu o populație depășită dublu față de celelalte zone.

Dacă coeficientul de persoane cu necesități speciale poate fi explicat în cazul zonei IV, unde sa menționat mai sus proveniența locuitorilor, atunci ponderea acestui coeficient în zona II rămâne a fi un mister, putem doar să presupunem, că acest fapt se datorează concentrării majore în perioada sovietică a multiplelor fabrici de producere, inclusiv a fabricii de vin și cea de prelucrarea a tutunului, care au efecte nocive asupra mediului ambiant dar și asupra dezvoltării și evoluției factorului uman.

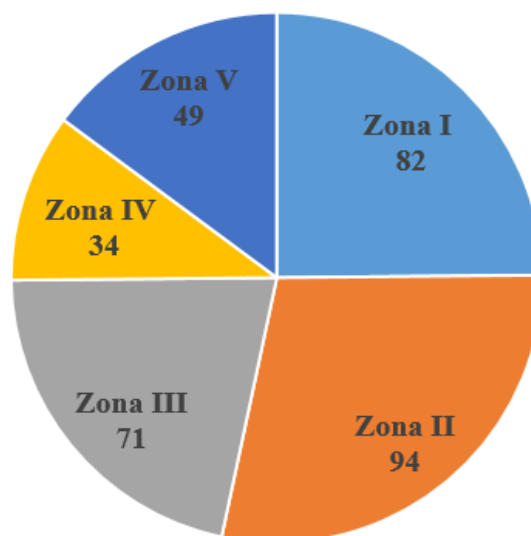
Dacă e să facem o referire și la numărul șomerilor, atunci putem face referire la următoarele cifre oferite de ANOFM, filiala Orhei, prezentate în diagrama alăturată. Totuși, aceste date putem să le considerăm incomplete, acest fapt poate fi explicat de așa factori ca:

- În zona V locuiesc preponderent cetățeni de etnie romi, este cunoscut faptul că majoritatea acestora nu muncesc, dar conform diagramei, din numărul total al populației de 6373, doar 49 sunt șomeri, fapt ce nu corespunde realității.
- Un alt factor important care ne determină să nu considerăm relevante cifrele date, este și procedura birocratică de evidență a șomerilor, prezentarea cu regularitate la oficiul ANOFM, cadrul legal ce ar permite munca în folosul statului, etc, ceea ce creează incomodități, chiar și situația pandemică care a stimulat sporirea alocației de șomaj, nu a stimulat sporirea numărului și înregistrarea șomerilor.

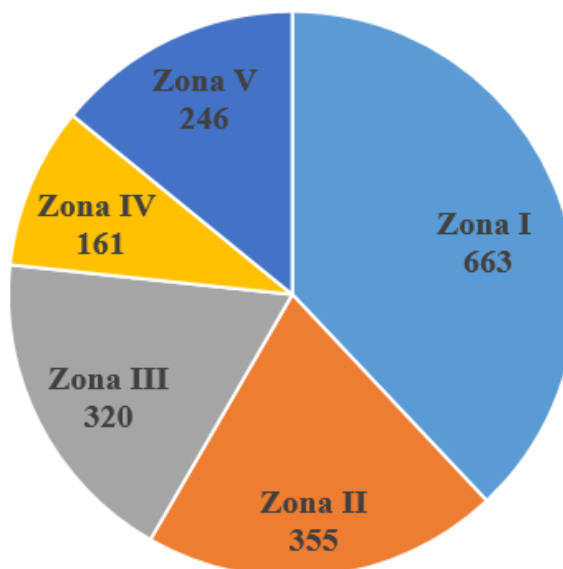
Un alt aspect destul de important ce ține de sfera socială este contingentul de copii din învățământul preșcolar, școlar, liceal dar și alimentarea acestora în instituțiile unde își fac studiile.

Astfel, per municipiu avem un număr total de 1745 copii preșcolari, în toate zonele din municipiu, care frecventează grădinița și dar și cei care trebuie să vină la grădiniță. Raportat la numărul total al populației per municipiu,

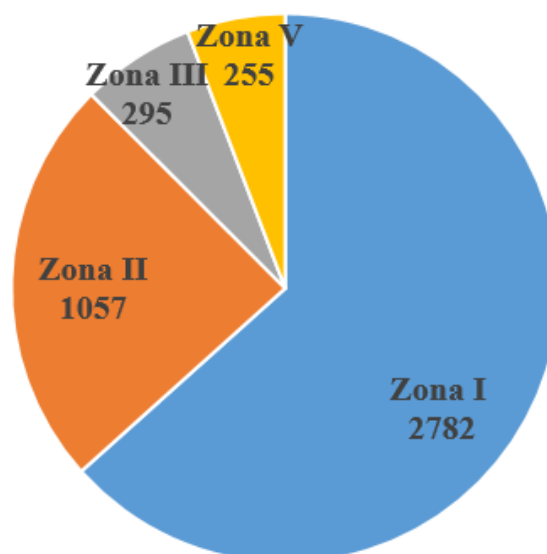
Șomeri

Copii grădinițe

Copii școlarizați

constatăm că aproximativ 5% îl constituie preșcolarii. De asemenea analizând diagrama alăturată putem constata că zona cu numărul cel mai mare, ba chiar putem spune dublu de preșcolari pe municipiu, este zona I, zonele II și III sunt oarecum echilibrate, iar zona IV reieșind din numărul total de populație foarte mic, respectiv și coeficientul de preșcolari este mic. Totodată este de menționat că per municipiu activează 7 instituții preșcolare, dintre care 3 în zona I.

Referitor la capitolul școlarizare, învățământ gimnazial și liceal putem menționa că la moment în municipiu avem 5 instituții IPLT și 2 instituții IPG, cu un contingent total de 4389 copii, ceea ce constituie aproximativ 13% din numărul total al populației municipiului.

În același context putem menționa că pentru treapta gimnazială și liceală. Zona IV nu dispune de instituții publice de învățământ, datorită numărului mic de populație, suprafața mică și distanța relativ mică până la instituțiile școlare din zona I, în proximitatea căreia se află zona IV.

Referitor la alimentația copiilor din instituțiile școlare putem menționa că din numărul total de copii școlarizați, numărul celor care se alimentează raportat în coeficient procentual față de numărul total este:

- Zona I – 40%
- Zona II – 37%
- Zona III – 49%
- Zona V – 36%

Astfel zona cu coeficientul cel mai mic de alimentare a copiilor, dar și cu cel mai mic număr de copii școlarizați per municipiu este zona V.

Fenomenele prezente la nivelul municipiului Orhei din perspectivă socială și ocupațională a forței de muncă sunt determinate în lanț de dezvoltarea economico-socială din ultimii ani. Având în vedere creșterea ponderii unităților locale, fiind o reacție în lanț, implicit are loc și un trend ascendent al ratei de ocupare a resurselor de muncă la nivel regional, concomitent cu rata numărului mediu de salariați înregistrați. Totodată, fiind crescută rata de ocupare a forței de muncă, rezultă și o rată a șomajului relativ scăzută față de situația regională și municipală. Acest lucru evocă dezvoltarea economică constantă a municipiului per ansamblu. Pentru păstrarea ritmului de dezvoltare sunt importante politicile de atragere a tineretului și a specialiștilor în municipiu.

La nivel municipal, sunt prezente și fenomene mai puțin pozitive, precum scăderea populației active și a resurselor umane disponibile pentru muncă, fenomen care tinde să se cronicizeze de la an la an, chiar și la nivel național. Combaterea acestui fenomen se poate realiza fie prin atragerea de forță de muncă externă, fie prin investiții în echipamente ce înglobează tehnologie de ultimă generație care pot substitui cel puțin o perioadă de timp munca umană, corelat cu aplicarea de politici pro-natalitate și alte acțiuni economico-sociale, cu efecte pe termen lung.

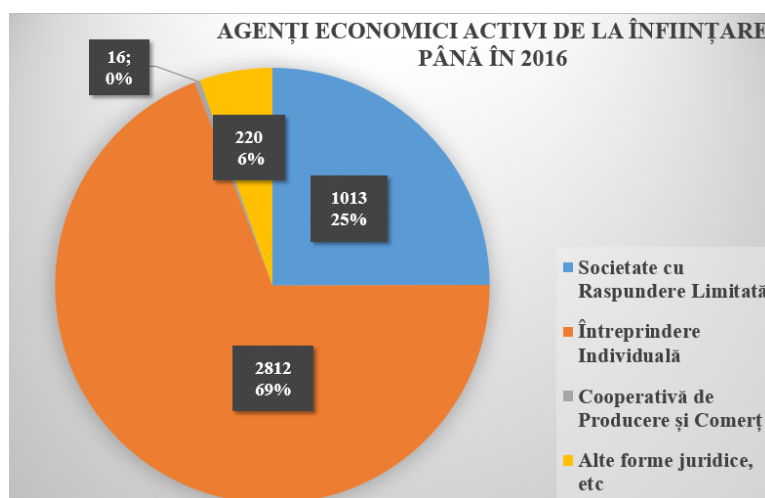
Măsurile întreprinse de către instituțiile Administrației Publice Locale de nivelul I și II, în comun cu cele întreprinse de Stat la nivel central și de partenerii externi prin intermediul diferitor Organizații Neguvernamentale și Grupuri de Inițiativă, vin să consolideze situația demografică a Republicii Moldova, economia țării, dar și familiile care tot mai des sunt incomplete în cea mai mare perioadă al anului. Este de menționat că Programul Revenirii, inițiat de către Primăria Municipiului Orhei a demonstrat că măsurile întreprinse pentru diminuarea fenomenului migrației și motivarea concetățenilor de a reveni în țară este unul funcțional și aduce rezultate concrete. Astfel, în urma doar al acestui Program, sute de orheieni au decis să lanseze o afacere și să rămână în țară pentru a o administra. În acest fel, tot mai multe familii au fost reîntregite, iar sistemul economic al țării are toate premisele de a prospera.

2.2.2. Sfera economică

De la proclamarea independenței începând cu anul 1992, dar mai cu exactitate 01.01.1992 pînă în prezent, în municipiul Orhei au fost înregistrați oficial 4061 agenți economici și întreprinzători individuali, dintre care 1760 au fost lichidate, iar 2301 activează pînă în prezent.

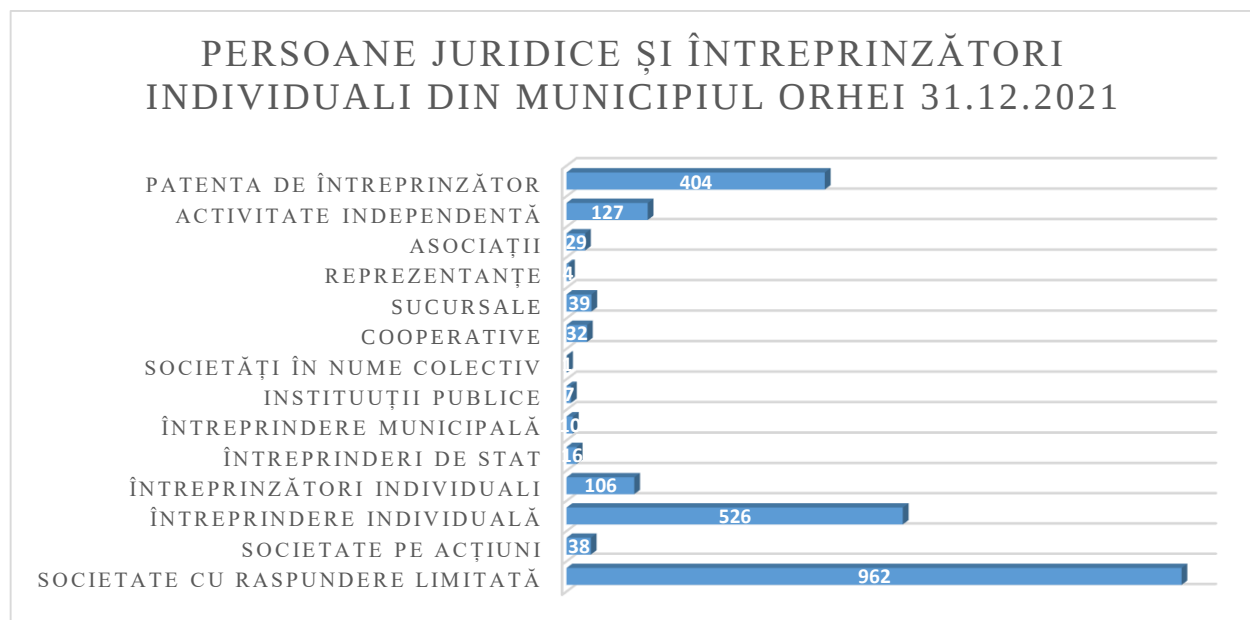
Astfel analizînd comparativ rata înregistrare/radiere 01.01.1992 pînă în prezent avem următoarele constatări:

- SRL-uri 1013 înregistrate, 962 active pînă în prezent.
- ÎI-uri 2812 înregistrate, 526 active pînă în prezent
- CPC-uri – 16 înregistrate, 32 active pînă în prezent
- Alte forme juridice, ce nu se regăsesc la moment etc.
 - 220 patente înregistrate.

Reieșind din cele expuse mai sus, făcînd o analiză comparativă, putem constata că numărul agenților economici în decurs de 30 de ani s-a redus cu aproximativ 57%, lider la categoria de persoană juridică cu activitatea lichidată este ÎI – care s-a redus cu 81%, SRL – s-au redus cu aproximativ 5%, în schimb CPC – s-a majorat cu 50%.

Per concluzie putem menționa că cel mai stabil la acest moment este forma juridică SRL cu diverse genuri de activitate atît licențiată cît și nelicențiată.

Domeniul economic al municipiului este reprezentat prin trei sectoare importante pentru dezvoltarea economiei locale: sectorul comerț, sectorul industrial de producere, servicii, sectorul transport și alte servicii publice (telecomunicații, asigurarea cu energie electrică și agent termic, aprovizionarea cu apă potabilă, canalizare, gestionarea deșeurilor etc.).

Sectorul de comerț și servicii sunt ramurile prioritare a economiei orașului. Totuși un rol important în economia orașului îl are și ramura industrială.

În economia industrială a orașului rolul de bază îl joacă în primul rând întreprinderile mari precum: fabrica de conserve „Orhei-Vit” S.A., compania S.C. ”Brodețchi” S.R.L., întreprinderea vinicolă Î.M. ”Chateau Vartely”, uzina de producere a cablajului S.E. ”Bordnetze” S.R.L și alte întreprinderi mici și mijlocii.

Agenți economici de importanță locală: Kaufland S.R.L; SE Bordnetze SRL; SC Brodețchi SRL; Class Partener SRL; SC Alimer-Comerț SRL; Muntixari SRL; Moldretail Group SRL; Stanic Capital SRL; LC WAIKIKI Retail Mol SRL; CBS SRL; OKTATRADE SRL; ÎM Romstal Trade SRL; TEHNICA SRL; SRL FRANZEPAM.

În prezent sectorul industrial este orientat în special spre produse alimentare, sucuri, conserve, lactate, panificație, țigări, băuturi alcoolice și răcoritoare, mărfuri de uz casnic, galanterie, încălțăminte. Se reanimează activitatea în construcție.

Sectorul comerț și servicii reprezintă o ramură importantă a economiei locale. A crescut volumul serviciilor de comunicații, de piață, servicii medicale, învățământ ș.a. Totodată s-a redus volumul serviciilor sociale prestate cu plată: transportarea călătorilor, servicii culturale, juridice, bancare, turism și excursii.

Diversificarea sectorului economic și a modalității de finanțare a afacerilor a determinat dinamici accelerate de creștere a activităților cooperativelor de producție, a întreprinderilor municipale și a societăților cu răspundere limitată.

În ceea ce privește densitatea întreprinderilor, nivelul atins în municipiul Orhei este de 52 întreprinderi la 1.000 locuitori.

În același context putem menționa faptul că în anul 2021, volumul încasărilor taxelor locale per municipiu au depășit cu 51% comparativ cu anul 2020, fapt ce ne demonstrează o dezvoltarea progresivă sănătoasă a economiei locale.

Evoluția cifrei de afaceri

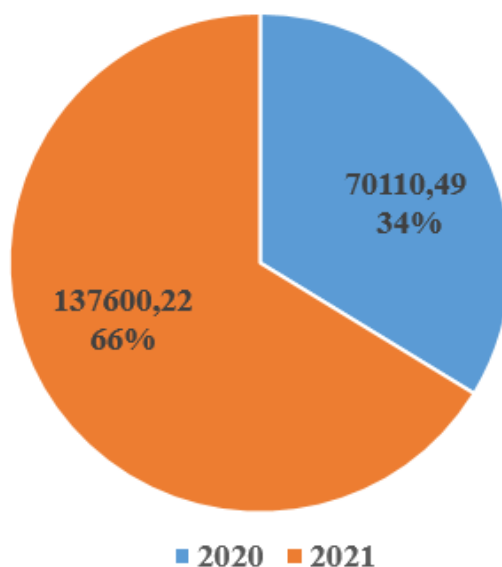
În 2021, contribuția cea mai mare la cifra de afaceri totală a municipiului Orhei au avut-o sectoarele industrie, comerț și servicii.

Primele 4 întreprinderi de la nivelul municipal, în funcție de cifra de afaceri înregistrată în anul fiscal 2021, sunt:

- S.R.L. SE BORDNETZE – 1,39 mlrd. MDL
- „Orhei-Vit” S.A – 413,20 mln. MDL
- Brodețchi” S.R.L – 149,75 mln. MDL
- Î.M. ”Chateau Vartely” – 84,47 mln.MDL

Ramurile cu pondere semnificativă în realizarea cifrei de afaceri generate per ansamblu la nivel de municipiu, rămâne a fi comerț și servicii, predominant fiind genurile de activitate „Comerț cu ridicata nespecializat de produse alimentare, băuturi și tutun”, Comerț cu ridicata nespecializat de produse ne alimentare”, „Comerț cu ridicata al combustibililor solizi, lichizi și gaze și al produselor derivate”, „Transporturi rutiere și de mărfuri” etc.

Taxe locale încasate mii lei

Municipiul Orhei se află într-o continuă dezvoltare socio-economică în ultimii ani, având o densitate a întreprinderilor aflată într-o permanentă creștere, cu o evoluție pozitivă a rezultatelor economice, infuzie de capital străin și cu efecte și în ceea ce privește creșterea locurilor de muncă. Aceste fenomene sunt susținute de funcționalitatea structurilor de sprijin pentru dezvoltarea afacerilor precum APL prin intermediul Centrul de Dezvoltare Locală și Regională Orhei, Centrul de Suport în Afaceri Orhei, Fab Lab, etc.

Cu toate acestea, se remarcă o lipsă cronică a forței de muncă specializate și un nivel salarial relativ scăzut. Pe de altă parte, se observă o absență importantă a ceea ce înseamnă parcurile cu caracter științific și tehnologic, element esențial în procesului de dezvoltare economică al unui oraș.

Păstrarea acestui ritm al dezvoltării economice trebuie susținută prin atragerea de noi investiții la nivelul municipiului în vederea creării unor noi locuri de muncă, acțiuni ce vor permite atragerea de noi rezidenți și astfel vom obține atenuarea efectelor negative ale îmbătrânirii populației. În acest sens, este necesară dezvoltarea infrastructurii pentru afaceri (valorificând astfel și poziționarea geografică a municipiului concomitent cu implementarea de acțiuni de stimulare a spiritului antreprenorial sau de investiții ce pot sprijini întreprinderile prin crearea de condiții optime necesare desfășurării activității (ex. parcuri industriale sau centre de afaceri).

O analiză a activității economice pe sectoare este irelevantă iar analitica prelucrării datelor statistice ar fi neobiectivă din considerentul că majoritatea activităților economice sunt concentrate în zona I și zona II, foarte puțin în celelalte zone.

2.2.3. Sfera de mediu

Mediul reprezintă ansamblul de condiții și elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul, subsolul, aspectele caracteristice ale peisajului, toate straturile atmosferice, toate materiile organice și anorganice, precum și ființele vii, sistemele naturale în interacțiune, cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv unele valori materiale și spirituale, calitatea vieții și condițiile care pot influența bunăstarea și sănătatea omului. Activitatea umană și, implicit, existența individului, este de neconceput în afara mediului. Relația dintre om și natură, precum și interdependența lor, influențează echilibrul ecologic, determină condițiile de viață și muncă pentru om, precum și perspectivele dezvoltării societății în ansamblu. Astfel, protecția mediului înconjurător reprezintă o problemă însemnată și totodată o obligație de interes național și internațional.

Calitatea aerului

Aerul reprezintă factorul de mediu transportator al poluanților în mediu, astfel poluanții ajunși în atmosferă se răspândesc rapid și nu mai pot fi captați pentru a putea fi epurați – tratați. Poluarea aerului are numeroase și majore efecte adverse asupra sănătății populației, florei și faunei, manifestându-se sub diferite forme precum ploii acide, degradarea stratului de ozon stratosferic și efectul de încălzire globală cunoscut drept „efect de seră”. Poluarea aerului generează nenumărate provocări referitoare la gestionarea și atenuarea efectelor pe care le are asupra mediului.

Activitățile antropice cât și sursele naturale reprezintă factori generatori ai emisiilor de substanțe poluante ce sunt transmise în atmosferă sau care se formează direct în atmosferă, având un impact negativ asupra mediului înconjurător și a sănătății umane. Poluanții atmosferici se pot alcătui sau pot fi transportați pe distanțe mari, având efecte negative asupra suprafețelor străbătute. Problemele cele mai semnificative referitoare la poluarea aerului sunt generate de emisiile poluante. Acestea duc la acidifierea atmosferei, afectarea producției de ozon troposferic, creșterea concentrației particulelor în suspensie, a pulberilor cu metale grele și a gazelor cu efect de seră, fiind epuizat stratul de ozon, rezultând astfel schimbările climatice.

În municipiul Orhei, monitorizarea calității aerului nu se realizează prin stații automate de supraveghere a nivelului de poluare atmosferică, dar nici prin diferite analize fizico - chimice (metode manuale) axate pe indicatori specifici (puncte de prelevare pulberi sedimentale și puncte de prelevare precipitații).

Poluarea sistemelor urbane este o problemă complexă fiind determinată în primul rând de multitudinea și diversitatea surselor de poluare. Zonele critice sub aspectul poluării atmosferice sunt situate în apropierea unor artere rutiere intens circulate, intersecții majore, halde de deșeuri industriale, depozite deșeuri menajere necontrolate, ferme de animale. Industria chimică și petrochimică și-au redus substanțial activitățile de producție.

În municipiul Orhei, majoritatea întreprinderilor ca gem de activitate se referă la industria alimentară, iar în extravilanul din proximitatea municipiului activează mai multe întreprinderi zootehnice. Din prima categorie, ca potențiali poluatori fac parte întreprinderea de prelucrarea a cărnii SC. “LUNA CLARA” SRL. Din cea de a doua categorie, cele mai importante surse de poluare a municipiului Orhei sunt Î.S. “Moldsuinhibrid”, SA. “Orhei-Vin”, SA. “Orhei-Vit”, SRL “Orhcojdoi”, fabrica avicolă “Grigore Guja”.

Un loc aparte îl ocupă Stația de Epurare Biologică a apelor uzate orășenești și Depozitul de deșeuri menajere solide din municipiul Orhei.

Sursele majore de poluare a municipiului Orhei reprezentate pe hartă

1. Î.S. “Moldsuinhibrid”, 2. SRL “Orhcojdoi”, 3. Î.I. “Grigore Guja” fabrica avicolă, 4. Stația de Epurare Biologică a apelor uzate orășenești și Depozitul de DMS din municipiul Orhei, 5. SC. “LUNA CLARA” SRL, 6. Fosta fabrică SA. “Orhei-Vin” (teritoriul reprezintă sursă continuă de poluare fiind infectat pe mulți ani înainte plus devine spațiu pentru gunoșițe răzlețe neautorizate), 7. SA. “Orhei-Vit”.

Stația de Epurare Biologică a apelor uzate din municipiul Orhei (amplasată în zona III)

Î.M. Regia “Apă-Canal” este o Societate pe Acțiuni fondată de Consiliul Municipal Orhei. Domeniul de activitate al întreprinderii este: alimentarea cu apă potabilă, evacuarea și epurarea apelor uzate; prestări servicii aferente celor de bază, construcții și montări alimentare cu apă și canalizare.

La data de 31.12.2021 întreprinderea deservea 521 consumatori din categoria non casnici ai serviciului public de alimentare cu apă și 431 ai serviciului de canalizare și epurare a apelor uzate.

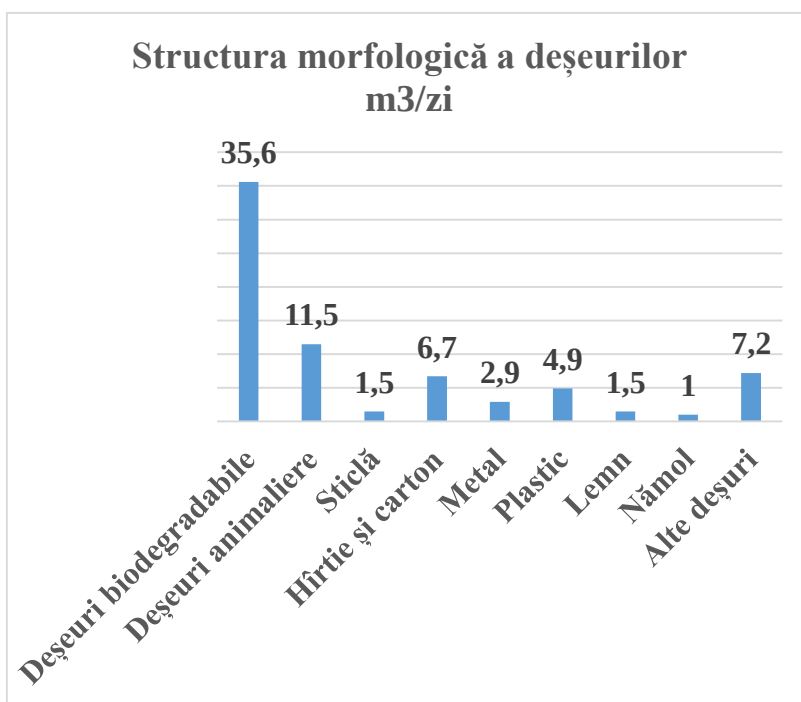
Astfel rețeaua de apeduct este de 303,6 km, iar rețeaua de canalizare este 99,8 km. Numărul total de abonați în rândul populației este de 14139. Volumul total de apă epurată este de 989,1 mii m³ dintre care 6 mii m³ transportată cu autospeciala. Agentul economic lider la capitolul apelor uzate este SA. “Orhei-Vit” cu un volum de 185 mii m³.

Astfel analizând datele de mai sus putem constata că diferența dintre abonații non casnici la rețeaua de apeduct și abonații la rețeaua de canalizare (90 abonați) pe de o parte, pe de altă parte diferența dintre rețeaua de apeduct și cea de canalizare care este semnificativă (203,8) km, atestă indirect o sursă de poluare, deoarece o bună parte din volumul de apă consumat ajunge în canalizare, deși există autospeciale de evacuare a apelor de canalizare, volumul acestora este destul de mic. În mod normal rețeaua de apeduct este echivalentă cu cea de canalizare, sau o diferență minimă între ele, dar nu este posibil de a impune abonații non casnici de a contracta și servicii de canalizare. Vorbind despre poluare cu apele reziduale, avem în vedere faptul că odată ce volumul acestora nu sunt contorizate, monitorizate sau să se ducă o evidență a acestora, acestea din urmă fie sunt deversate undeva ilegal fie alte modalități de evacuare a acestora.

Depozitul de deșeuri menajere solide din municipiul Orhei (amplasată în zona III)

Depozitul de deșeuri actual ocupă o suprafață de 8,07 ha, aflându-se în zona rezidențială a orașului, la 20m altitudine față de râul Răut. Depozitul dat a fost înființat în anul 1969. La moment starea acestuia este una deplorabilă, în speță starea canalelor de captare a apelor pluviale, deșeurile se depozitează direct pe pământ, fapt ce prezintă un pericol de poluare a aerului, solului dar și contaminarea apelor subterane și a celor freatice. În momentul în care grămezile de gunoi ajung la o saturație completă a parametrului actual predispus, se utilizează un buldozer care împinge deșeurile la altitudinea de aproximativ 30-35m, astfel iarăși are loc o poluare a mediului prin eliminarea în atmosferă a dioxidului de carbon, metan și alte gaze periculoase. Dacă să ținem cont de metodologia din domeniu referitor la norma de deșeuri solide acumulate anual de la o persoană (Ghidul de colectare selectivă a Deșeurilor elaborat în baza studiilor efectuate de REC Moldova cu suportul UE) care este aproximativ 370kg, ceea ce este echivalent cu $1,48\text{m}^3$, putem face o evaluare estimativă a volumului de deșeuri menajere solide per municipiu.

Astfel $34149 \text{ locuitori} \times 1,48\text{m}^3 = 50540,52 \text{ m}^3$

Ținând cont de densitatea deșeurilor care variază între 160 și 600 kg/m³, sa ales o valoare medie relativă (conform normelor metodologice din domeniu) de 400 kg/m³, astfel coeficientul este de 0,4 t/ m³, ca urmare avem $50540,52 \text{ m}^3 \times 0,4 \text{ t/ m}^3 = 20216,20$ tone deșeuri anual per municipiu. **Concluzie.** Analiza tipurilor indică faptul, că circa 49% din volumul total al deșeurilor sunt biodegradabile, adică aceste deșeuri pot fi utilizate pentru a obține compost sau alte produse. Aceste date confirmă necesitatea implementării unui management adecvat al deșeurilor. Gestionarea inefficientă a deșeurilor cauzează nu numai poluarea componentelor de mediu, dar și o pierdere enormă a unor componente utilizabile pentru economia municipiului, ori datorită unui management bazat pe sortare, producere compost etc este posibil minimalizarea terenului ocupat de deșeuri și respectiv prevenirea efectelor negative de poluare a mediului și minimizarea acestora.

2.2.4. Sfera spațial-funcțională

La capitolul analizei spațiale și funcționale, a fost examinată în unități de analiză, disponibilitatea serviciilor sociale cum ar fi: servicii educaționale (grădinițe, școli), instituții medico-sanitare, instituții culturale, instituții de securitate, facilități sportive, zone de recreere și locuri de joacă.

Prezența lor în zonă, are o importanță enormă în soluționarea problemelor și oferirea locuitorilor a serviciilor necesare.

Lipsa acestor instituții și servicii au un impact negativ asupra persoanelor care nu au acces la ele.

La această categorie accentul major s-a pus pe analiza a doi indicatori, care sunt prezenți în toate zonele - numărul de instituții educaționale și gradul de ocupare în instituțiile de educație timpurie, deoarece numărul altor facilități existente în mun. Orhei, cum ar fi instituții sportive, culturale, de securitate, instituții medico-sanitare sau zone de recreere toate fiind amplasate în zona I, astfel nu prezintă relevanță la analiza obiectivă a zonelor.

Municipiul Orhei, este un oraș mijlociu (situat pe locul 9 în clasamentul orașelor ca mărime), având câte un singur prestator de servicii medicale, de securitate și alte servicii publice, care sunt situate în zona (ultra) centrală a orașului, sau în apropiere de aceasta, fapt menționat în Planul Urbanistic General al orașului.

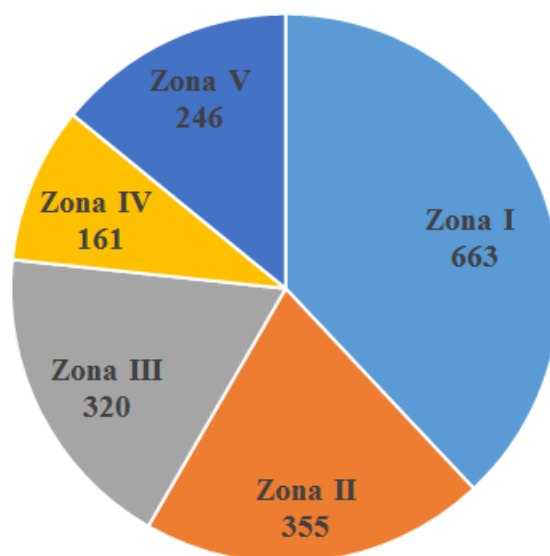
De asemenea, majoritatea instituțiilor de comerț și alimentare publică sunt situate în centrul orașului conform PUG.

În cadrul analizei spațial-funcționale au fost analizați prestatorii de servicii educaționale și socio-culturale din oraș, și anume: școlile, grădinițele, bibliotecile ș.a.

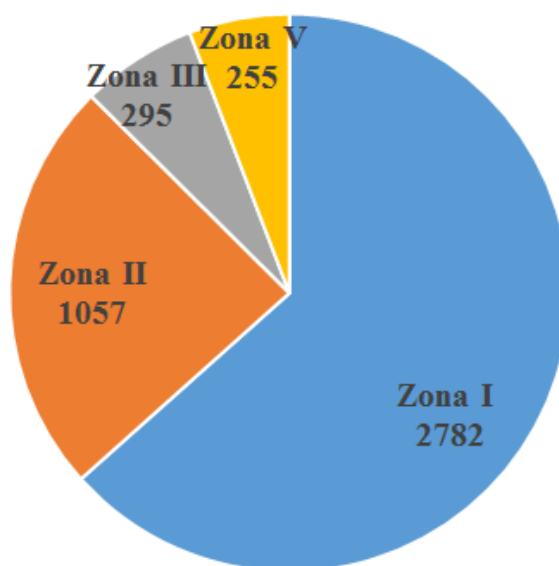
Instituțiile de educație timpurie sunt 7 la număr, dintre care 3 sunt în zona I, în rest câte o instituție pentru fiecare zonă.

Prezența instituțiilor socio-culturale, presupune existența unui spațiu de interacțiune în care sunt promovate valorile spirituale și activismul civic.

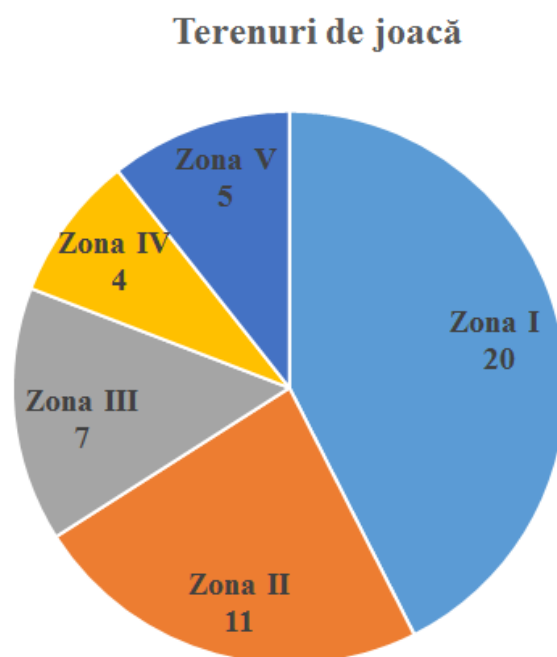
Copii grădinițe

Copii școlarizați

Referitor la școlarizarea copiilor putem menționa că situația este similară cu cea a instituțiilor de educație timpurie, doar cu excepție fiind zona IV unde nu există instituții școlare. În municipiul Orhei există 47 terenuri de joacă, repartizate în mai multe sectoare din oraș. Totuși, acestea necesită a fi îmbunătățite pentru a fi atractive pentru copii și părinți. Majoritatea acestor tipuri de infrastructuri le găsim în zona I. În sectoarele aflate la periferia orașului se observă insuficiența acestor tipuri de spații. Reieșind din cele expuse se observă că zona IV este cea mai defavorizată la capitolul terenuri de joacă, tot aici mai putem menționa este unica zonă a municipiului unde nu există I.P. de educație școlară, de cultură, bibliotecă, teren de fotbal, zone de agrement etc.

În același context putem menționa un și de întreprinderi municipale și servicii care sunt parte componentă a sferei spațial-funcțională a municipiului, astfel avem:

- Regia Apă-Canal Orhei” S.A.
- Î.M. Servicii Comunal Locative Orhei
- Î.M. Achiziții, Comerț și Piețe
- Î.M. Orhei Transport
- Î.M. Hotel Codru
- Î.M. Orhei Proiect
- Stația Salvare pe Apă Orhei
- Serviciul de supraveghere și îngrijire a animalelor fără stăpîn

De asemenea sunt prezente și următoarele servicii desconcentrate:

- S.A. Drumuri Orhei
- Centrul Multifuncțional Orhei
- Zona de Control Vamal Orhei
- Zona Economică Liberă Bălți, subzona Orhei
- Direcția Deservire Fiscală Orhei
- Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Tehnică „Intehagro”, Orhei
- Inspecția pentru Protecția Mediului Orhei
- Inspecția Teritorială în Construcții „Centru” – Orhei
- Inspecția Energetică Teritorială Orhei
- Direcția pentru Ocuparea Forței de Muncă a raionului Orhei
- Inspectoratul teritorial al muncii
- Inspectoratul raional de poliție Orhei
- Secția Situații Excepționale Orhei
- Centrul militar teritorial Orhei
- Direcția pentru statistică a raionului Orhei
- Biroul de probațiune Orhei
- Direcția Raională pentru Siguranța Alimentelor Orhei
- Casa Teritorială de Asigurări Sociale Orhei
- Oficiul Teritorial Orhei, Cancelaria de Stat

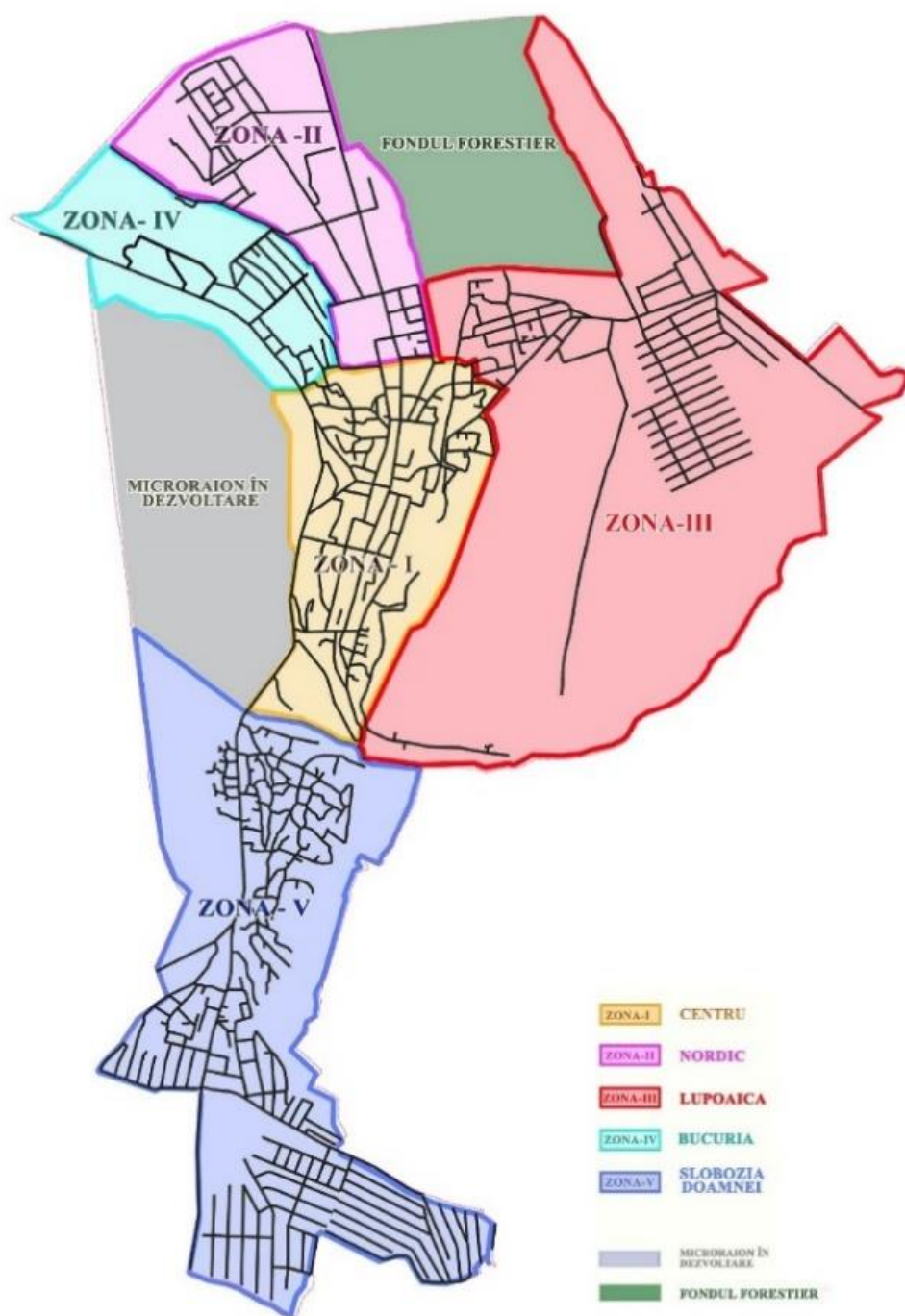
Astfel toate aceste servicii și utilități sunt disponibile cetățenilor municipiului dar și a raionului per ansamblu.

2.2.5. Sfera tehnică

Analiza indicatorilor tehnici a fost realizată în baza ratei de conectivitate la utilitățile publice și infrastructură.

Toate sectoarele orașului sunt conectate la rețelele de apeduct, gaz, telefonie, internet, energie electrică.

Rețeaua de apă și canalizare este dezvoltată neproportional în sectoarele municipiului Orhei, conductele fiind învechite, cea mai dezastruoasă situație la acest capitol fiind în Zona IV, unde gradul de acoperire cu rețelele de canalizare este în proporție de 56%, acestea fiind cu un grad sporit de uzură în speță pentru canalizare.

Infrastructura rutieră în municipiul Orhei este destul de bine dezvoltată, însă în unele sectoare necesită renovări capitale.

Lungimea totală a drumurilor în perimetrul municipiului Orhei constituie aproximativ 118890 m/118,89 km cu un număr de 189 străzi.

Densitatea străzilor și a populației pe străzi diferă de la un sector la altul dar, la fel și infrastructura cu tipul de habitat diferă, fie predomină tipul la bloc și mai puțin casă la sol sau vice versa.

Este de menționat faptul că în toate zonele persistă ambele tipuri de habitat.

Majoritatea drumurilor sunt asfaltate, starea tehnică cea mai bună a drumurilor sunt cele din sectorul centru și cele care traversează sau unesc orașul cu alte drumuri naționale importante.

Comparativ cu anii precedenți ultimii ani un accent deosebit s-a pus pe asfaltarea drumurilor și căile de acces spre blocurile de locuit, astfel la moment avem 85% dintre drumurile de pe teritoriul municipiului sunt asfaltate, iar din totalul de drumuri asfaltate 15% sunt de calitate nesatisfăcătoare.

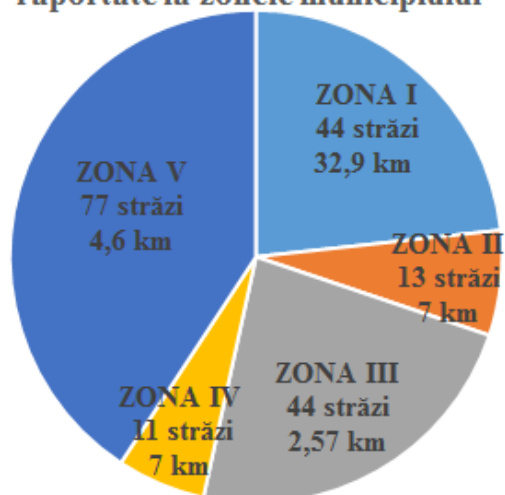
Referitor la trotuare putem menționa că prezența și lungimea acestora diferă de la zonă la zonă, cu un specific aparte pentru fiecare zonă.

Dacă să facem o analiză comparativă a lungimii trotuarelor per ansamblu a zonelor din municipiu, putem constata următorul clasament:

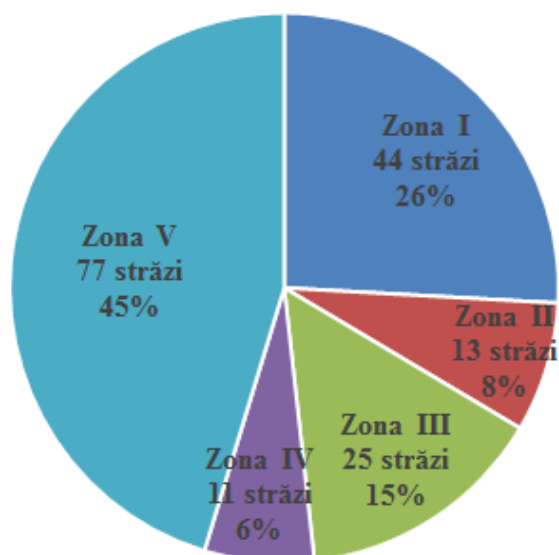
- Zona I - 21 km;
- Zona V - 10 km;
- Zona IV - 1,6 km;
- Zona III - 1,2 km;
- Zona II - 0,9 km.

Totuși în acest context putem menționa că deși Zona IV se situează pe locul III ca lungime de trotuare, situație specifică doar pentru această zonă este faptul că această lungime se raportează doar la o singură stradă, și anume strada Unirii care este strada centrală a zonei și care face legătura cu Zona I.

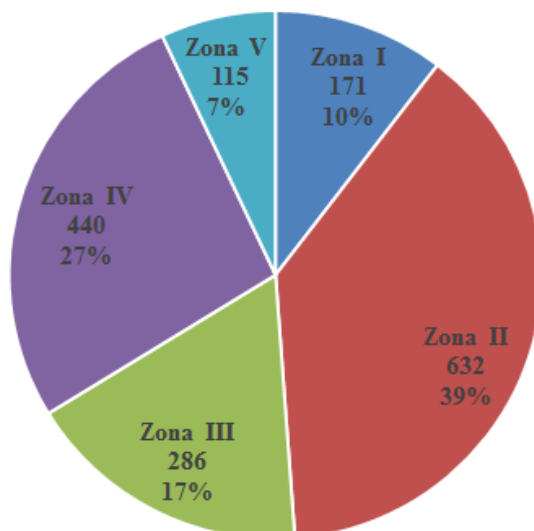
Numărul de străzi și lungimea acestora raportate la zonele municipiului

Repartizarea străzilor pe sectoare

Densitatea populație raportată la numărul de străzi

Deși au mai puține trotuare ca lungime (comparativ cu Zona IV), în celelalte Zone lungimea trotuarelor sunt echilibrate la numărul total de străzi.

Transportul public constă din 6 rute municipale, deservite de întreprinderea municipală Orhei Transport, inițiată în anul 2013, distribuite uniform. Astfel avem următoarele rute:

- Ruta nr. 1 – 11,2 km, deservește zonele V, I și II;
- Ruta nr. 2 – 9,2 km, deservește zonele IV, I și III;
- Ruta nr. 3 – 5,4 km, deservește zonele I și III;
- Ruta nr. 4 – 6,8 km, deservește zonele II, I și III;
- Ruta nr. 5 – 10,3 km, deservește zonele V, I și III;
- Ruta nr. 6 – 6,7 km, deservește zonele II, I și IV.

Analiza datelor de mai sus dar și a diagramei ne scoate în evidență faptul că Zona I este deservită de toate cele 6 rute, Zona III de 4 rute, Zona II de 3 rute, iar Zona IV și V sunt cele mai vulnerabile, fiind deservite de doar câte 2 rute.

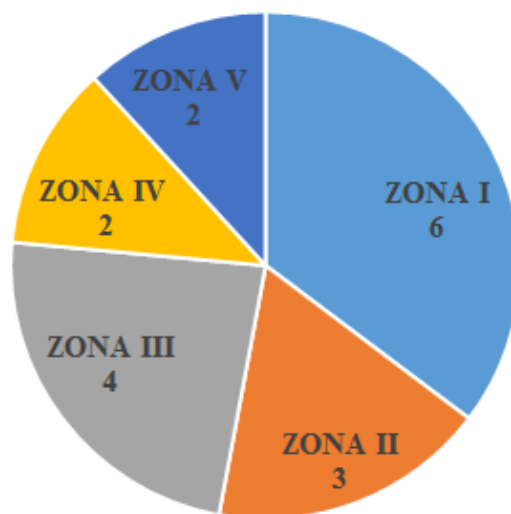
Per ansamblu fiecare rută deservește 3 zone, cu excepția rutei nr.3 care deservește doar 2 zone.

La moment rutele sunt deservite de un total de 35 unități de transport, pentru fiecare rută în parte sunt distribuite neuniform unitățile de transport așa cum se observă din diagramă alăturată.

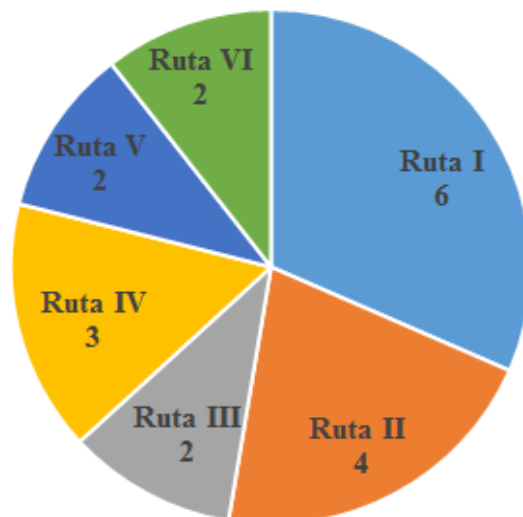
Reieșind din cele expuse mai sus putem observa că repartizarea rutelor este neuniformă pe sectoarele municipiului Orhei, aceeași situație se atestă și la repartizarea stațiilor, care sunt în total de 93 unități, dintre care 61 sunt amenajate modern, iar distanța totală a rutelor este de 49,1 km.

Astfel per ansamblu avem o medie per municipiu de 2 stații la 1 km distanță, totuși acest indicator deviază de la rută la alta, așa cum putem observa din diagrama alăturată.

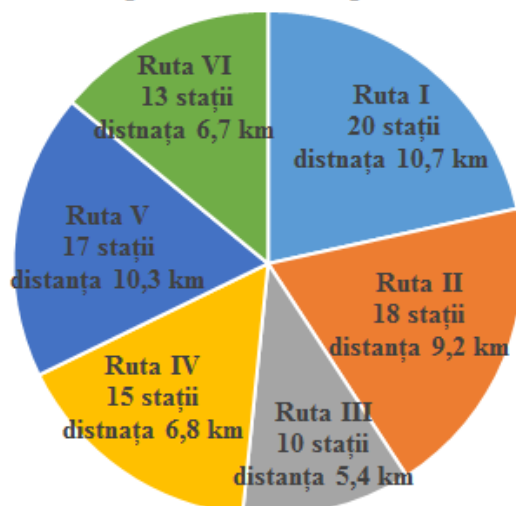
Numărul rutelor de transport raportate la zonele municipiului

Repartizarea transportului pe rute

Repartizarea stațiilor pe rutele municipale

2.2.6. Diagnoza zonelor municipale și identificarea celor degradate.

Determinarea zonelor degradate a fost realizată prin analiza tuturor sectoarelor din oraș în baza a 5 categorii de indicatori: sociali, economici, de mediu, tehnici, spațial – funcționali. Această analiză a permis studierea sectoarelor orașului din toate perspectivele, ceea ce a facilitat înțelegerea pe deplin a situației complexe la nivelul fiecărui sector.

Adițional analizei cantitative (în baza indicatorilor și a datelor statistice colectate), persoanele responsabile de revitalizarea municipiului Orhei împreună cu membrii Comitetului de Coordonare și facilitatorii locali, au realizat vizite în teren pentru a acumula informații calitative și a înțelege corect realitatea din sectoarele orașului.

Domeniu	Denumire Indicator	Sursa	Tip de indicator/ Interpretare
Social	Beneficiari asistență socială	Direcția AS	Destimulatoriu
	Persoane cu necesități speciale	Direcția AS	Destimulatoriu
	Nr. șomeri pe categorii de vârstă	ANOFM, DOFM Orhei	Destimulatoriu
	Nr. Solicitări de asistență socială		Destimulatoriu
	Nr. Solicitări de servicii ANOFM	ANOFM Orhei	Destimulatoriu
Economic	Persoane juridice gen activitate, repartizare sector.	DGDF Orhei Primăria	Stimulatoriu
	Persoane juridice, fizice înregistrate	Primăria	Stimulatoriu
	Taxe locale colectate, gen activitate agenți economici etc.	DGDF Orhei	Stimulatoriu
Mediu	Puncte de colectare a deșeurilor.		Stimulatoriu
	Stații de epurare, rețea canalizare, poligonul de colectare a deșeurilor solide etc.		Stimulatoriu
Spațial Funcțional	Instituții socio-culturale		Stimulatoriu
Tehnic	Rețele apă/canalizare, stare tehnică, prezența rețelei, utilizatori Nr. rute și străzi deservite.		Stimulatoriu

Lista indicatorilor utilizați în analiza zonelor municipiului Orhei

Sfera Socială

Pentru determinarea zonelor urbane degradate cea mai mare importanță s-a dat identificării fenomenelor sociale negative. Astfel în cadrul analizei, 5 dintre cei 13 indicatori analizați la nivel de sectoare sunt indicatori sociali. Pentru asigurarea comparabilității sectoarelor, au fost utilizați indicatorii relativi, aflându-se valoarea acestora CVR (Coeficientul de Valoare Relativă) la nivel de sector, raportată la 1000 de locuitori (la nivel de sector).

Rezultatul obținut la nivel de sector a fost comparat cu valoarea medie pe oraș. Metodologia specifică pentru analiza datelor pe categorii este explicată la fiecare paragraf.

Pentru a identifica intensitatea fenomenelor sociale negative la nivel de zone ale orașului, au fost analizați, în total, 8 indicatori sociali. Pentru a oferi o imagine generală, în tabelul de mai jos, sunt prezentați 5 dintre cei mai reprezentativi indicatori.

Cu roșu sunt marcate valorile indicatorilor în 5 zone, care reflectă intensitatea sporită a fenomenelor sociale negative, în comparație cu media per municipiu. În tabel au fost incluși indicatori relativi (indicatorii raportați la 1000 de locuitori la nivel de sector) pentru a asigura comparabilitatea unităților de analiză. Datele analizate sunt pentru anul 2021 și vin din mai multe surse: ANOFM, Direcția Asistență Socială Orhei, Direcția Generală Deservire Fiscală, etc.

Indicatori	1	2	3	4	5	
Sectoare	<i>Familii social vulnerabile</i>	<i>Beneficiari de asistență socială</i>	<i>Persoane cu necesități speciale</i>	<i>Adresări la serviciile de asistență socială</i>	<i>Adresari la ANOFM</i>	Total CVR
Zona I	4,25	30,23	21,85	92,65	9,95	158,93
Zona II	4,51	29,01	36,12	132,43	10,61	212,68
Zona III	7,67	52,76	24,00	152,42	9,91	246,76
Zona IV	10,51	53,97	43,75	251,98	9,65	369,86
Zona V	8,62	39,85	26,98	143,21	7,68	226,34

CVR (Coeficientul de Valoare Relativă) raportat la indicatori și zonele municipiului Orhei

MINIM	MEDIU	MAJOR
-------	-------	-------

Gradul de intensitate a fenomenelor sociale negative în baza indicatorilor

Familiiile social vulnerabile - desemnează persoane sau familii care sunt în risc de a-și pierde (sau deja au pierdut) capacitatea de satisfacere a nevoilor zilnice de trai din cauza unor situații de boală, dizabilitate, sărăcie, dependență de droguri sau de alcool ori a altor situații care conduc la vulnerabilitate economică și socială. La categoria dată zona IV detașat deține cel mai mare CVR, urmată fiind de zona V, celelalte zone fiind în minoritate dublă, ca de exemplu zona I și zona II.

Numărul beneficiarilor de asistență socială - arată care sunt sectoarele cu cel mare grad de sărăcie și numărul persoanelor social-vulnerabile. În municipiul Orhei, 1328 persoane beneficiază de diferite tipuri de ajutor social. La categoria dată poziția dominantă este determinată de zona IV, fiind imediat urmată, cu o diferență de aproximativ o unitate CVR, de către zona III.

Persoanele cu necesități speciale - reprezintă una din cele mai vulnerabile categorii de populație din perspectiva integrării în societatea, încadrarea în câmpul muncii și accesul la diverse servicii și utilități publice. În municipiul Orhei sunt înregistrate 998 de persoane cu nevoi speciale (înregistrați în anul 2021). Totuși, nu toate persoanele sunt integrate în societate și există necesitatea de a extinde serviciile de acest tip. La această categorie zona IV detașat se evidențiază față de celelalte zone, cel mai apropiat punctaj îl are zona II cu o diferență de aproximativ 7 unități CVR.

Adresări la serviciile de asistență socială - reprezintă o categorie a populației care necesită o formă de suplimentare sau de substituie a veniturilor individuale/familiale obținute din muncă,

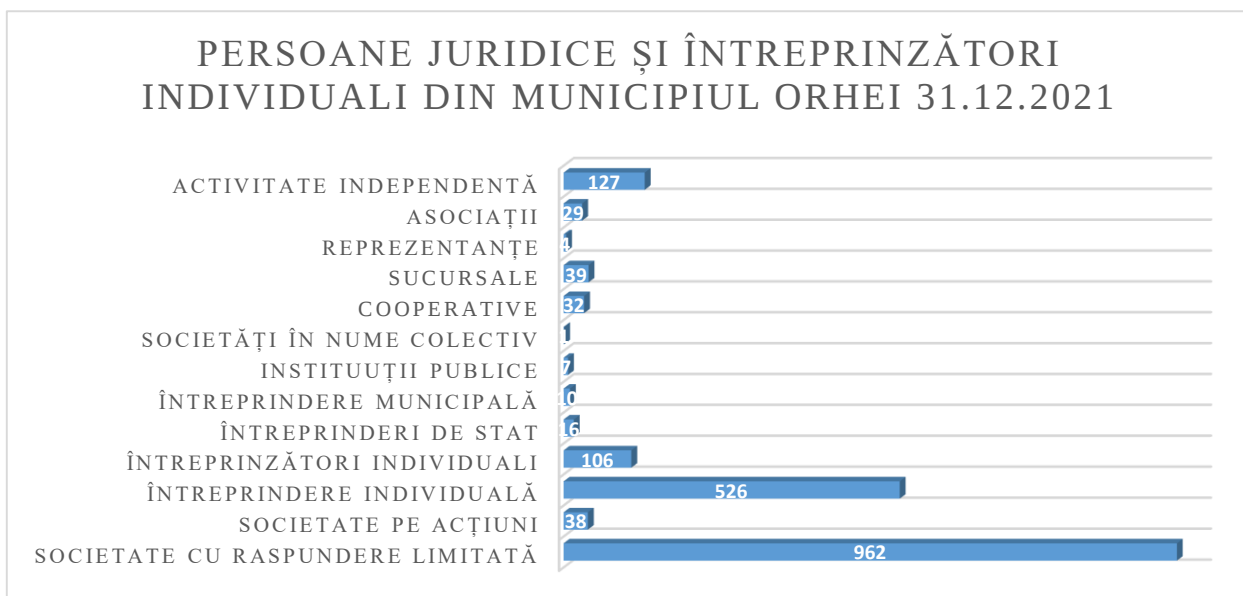
în vederea asigurării unui nivel de trai minimal, precum și o formă de sprijin în scopul promovării incluziunii sociale și creșterii calității vieții anumitor categorii de persoane ale căror drepturi sociale sunt prevăzute expres de lege. La această categorie lider este zona IV, care detașat se evidențiază, cea mai apropiată fiind zona III, cu o diferență de 100 unități **CVR**.

Numărul adresărilor la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă (AOFM) - indică nivelul veniturilor locuitorilor, ponderea înaltă a persoanelor fără un loc de muncă, respectiv fără un venit stabil, reflectă și o rată de sărăcie mai mare în sector. În lipsa indicatorilor privind numărul șomerilor înregistrați la nivel de zone urbane, a fost analizată situația privind forța de muncă și șomajul din perspectiva numărului adresărilor la AOFM. Numărul mare de adresări la AOFM din anumite sectoare vorbește despre un număr mare al persoanelor cu venituri reduse. În anul 2021 la oficiul AOFM s-au adresat 330 persoane în total, la nivelul municipiului Orhei. La acest capitol lider de poziție este zona II, fiind urmată în apropiere ca valoare CVR cu o diferență minoră de până la 1 unitate CVR, de către zonele I, III și IV.

Concluzie. Astfel în urma analizei indicatorilor sociali sus menționați, și stabilind CVR-ul pentru fiecare indicator și zonă în parte, per ansamblu putem constata că cea mai degradată zonă municipală este zona IV, cu un punctaj maxim de 369 unități CVR, diferență detașată față de celelalte zone de minim 100 unități CVR, de asemenea zona respectivă fiind lider la 4 din 5 indicatori. Pe locul II este zona III care este lider de poziție la 2 indicatori, iar celelalte zone doar la câte un indicator.

Sfera Economică

Unul dintre elementele care indică nivelul de dezvoltare economică a orașului este numărul agenților economici. În municipiul Orhei, în anul 2021 au fost înregistrați 1770 de persoane juridice și întreprinzători individuali. În structura economiei locale predomină comerțul, cu peste 50% din numărul întreprinderilor. Majoritatea întreprinderilor comerciale sunt deschise de antreprenorii locali.

Ponderea înaltă a comerțului este influențată de poziționarea orașului la intersecția căilor de comunicație, dar și a migrației populației, remitențele cărora contribuie la creșterea puterii de cumpărare. În municipiu sunt câteva zone industriale, în care activează doar o parte din întreprinderile mari, rămase din perioada sovietică.

Relevanță maximă pentru determinarea zonelor degradate, o are numărul de agenți economici care activează în cele patru zone ale orașului. Acest indicator este unul progresiv, deoarece un coeficient mare atestă prezența unui fenomen pozitiv.

Astfel, cu cât numărul de agenți economici dintr-o zonă este mai mare, cu atât zona are un potențial mai mare, oferă mai multe locuri de muncă și determină creșterea nivelului de venituri și, invers, un număr mic de agenți economici relevă faptul că zona nu este atractivă pentru realizarea activităților economice.

Analizând graficele anexate putem observa ponderea pe sectoare a agenților economici și persoane fizice.

De asemenea în baza prelucrării analitice a datelor a fost calculat și Coeficientul de Valoare Relativă pe sector care va servi ca un suport de bază

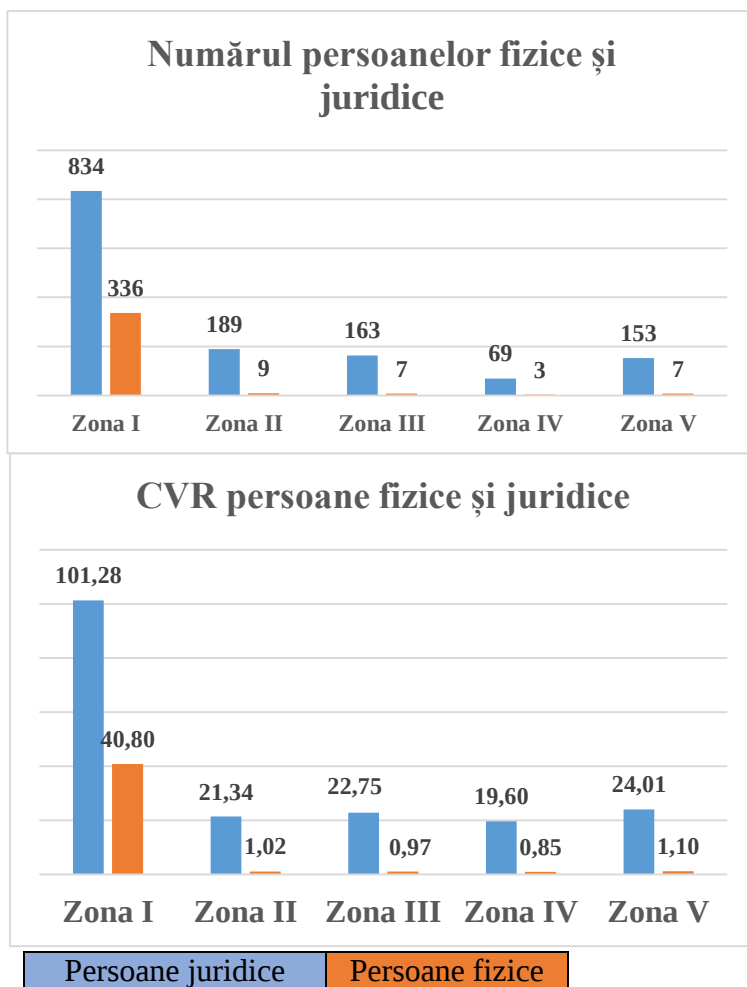
în determinarea zonelor degradate.

Reieșind din cele expuse, la capitolul persoane juridice și fizice, putem constata că zona cea mai degradată este Zona IV.

Așa cum această zonă este formată în marea majoritate doar din locuințe individuale, spațiul public practic lipsește.

De asemenea, lipsesc arii omogene destinate unităților economice de producere (cu excepția ZEL). În mare parte, în zona V sunt agenți economici mici și mijlocii (magazine alimentare, materiale de construcție, gherete etc.).

Celelalte zone, cu excepția zonei I în care sunt concentrați majoritatea agenților economici, prezintă valori sub nivelul ratei medii per oraș.

Indicatori	1	2	Total CVR
Sectoare	Prezența agenți economici	Prezența persoane fizice cu activitate economică	
Zona I	101,28	40,80	142,08
Zona II	21,34	1,02	22,36
Zona III	22,75	0,97	23,72
Zona IV	19,60	0,85	20,45
Zona V	24,01	1,10	25,11
MINIM		MEDIU	MAJOR

CVR (Coeficientul de Valoare Relativă) raportat la indicatori și zonele municipiului Orhei

Concluzie. Analizând indicatorii sus enumerați referitor la mediul economic, putem constata că zona cea mai degradată cu activitate economică modestă este zona IV, urmată de zona II și zona III. Acest fapt poate fi cu certitudine explicat deoarece majoritatea activității economice este concentrată în zona I, iar zonele sus menționate sunt zone periferice slab dezvoltate cu potențial investițional atractiv redus.

Sfera de mediu

Conform datelor disponibile, în municipiul Orhei nu sunt gunoiști neautorizate. Principalele surse de poluare a aerului în municipiu sunt transportul auto, stațiile de alimentare cu petrol, cazangeriile instituțiilor publice, sursele de încălzire de toate tipurile din gospodăriile individuale, arderea ilegală a miriștii a terenurilor adiacente municipiului, deșeurile de la animale din gospodăriile personale.

Analiza sferei de mediu în municipiul Orhei este relativ dificil de realizat, datorită lipsei datelor disponibile atât la nivel local cât și național. Totuși, vizitele de observare în teren au evidențiat care sunt cele mai acute probleme.

Sursa principală de poluare a aerului și poluarea fonică este transportul. Conform PGU al municipiului Orhei, toate zonele sunt traversate de transportul interurban, În speță sunt poluate zonele II, IV și V deoarece la periferia acestora, sunt traversate de transport de mare tonaj și cel internațional.

Sfera spațial-funcțională

La categoria spațial-funcțională au fost analizați indicatorii: numărul de instituții educaționale, instituții sportive, culturale. Facilitățile ce țin de securitate, instituții medico-sanitare sau culturale nu prezintă relevanță la analiza zonelor, deoarece aceste instituții menționate deservesc populația din toate cele cinci zone și se află cu preponderență în zona I sau II.

CVR (Coeficientul de Valoare Relativă) raportat la indicatori și zonele municipiului Orhei

Indicatori	1	2	3	
Sectoare	<i>Contingent de copii grădiniță</i>	<i>Copii școlarizați</i>	<i>Terenuri de joacă</i>	Total CVR
Zona I	80,51	337,82	20	438,33
Zona II	40,08	119,34	11	170,42
Zona III	44,66	41,17	7	92,83
Zona IV	45,72	0,00	4	49,72
Zona V	38,60	35,30	5	78,9
	MINIM	MEDIU	MAJOR	

Gradul de intensitate a fenomenelor sociale negative în baza indicatorilor

Astfel, analizând datele din tabelul de mai sus putem observa că la acest capitol cel mai mic punctaj cu un decalaj major regresiv, îl deține Zona IV, același decalaj major regresiv se atestă și se menține pentru zona respectivă și în celelalte sfere analizate. Așa cum sa menționat mai sus în zona respectivă lipsesc celelalte facilități spațial-funcționale de care se bucură măcar și parțial celelalte zone, de ex, I.P. educative, bibliotecă, teren sportiv etc.

2.3. *Determinarea zonei de revitalizare.*

Conform "Liniilor Directoare privind Revitalizarea Urbană în Republica Moldova", zona de revitalizare este zona care cuprinde întregul teritoriu sau o parte din zona degradată, caracterizată printr-o concentrare specifică a fenomenelor negative, pentru care, datorită importanței semnificative pentru dezvoltarea locală, se intenționează implementarea revitalizării.

Procesul de identificare a zonelor degradate se bazează pe date transparente din diverse surse, indicatorii având rolul unor instrumente reale, care indică nivelul de degradare în diverse sfere ale vieții în cele 5 zone delimitate.

Criteriul de bază pentru determinarea zonelor degradate reprezintă acumularea fenomenelor sociale negative, care adițional sunt însoțite de probleme economice, ecologice, tehnice și/sau spațial-funcționale.

În urma interpretării indicatorilor, în cadrul analizei, am stabilit ca importanță deosebită o are categoria de indicatori sociali, deoarece revitalizarea urbană are în centrul conceptului său oamenii și comunitățile locale.

După analiza ratelor indicatorilor per 1000 locuitori, pentru fiecare domeniu și pentru fiecare zonă, a fost stabilit că Zona IV este zona cu cele mai multe fenomene sociale negative.

Totodată, așa cum ratele indicatorilor economici cât și ratele indicatorilor de mediu în cazul acestui studiu descriu mai mult aspectul cantitativ decât calitativ, cu privire la gravitatea fenomenelor negative, decizia cu privire la determinarea zonei degradate a fost luată în baza ratelor indicatorilor sociali și spațiali-funcționali.

Grupul de lucru a Comitetului de Coordonare pentru revitalizarea urbană a efectuat o vizită în teren în zonele municipiului, pentru a stabili situația de facto existentă și identificarea zonei degradate. Astfel, în urma datelor colectate, cât și a situației existente în zone, s-a decis că Zona de revitalizare urmează a fi Zona IV care înregistrează pe cele mai multe fenomene negative, dar având și potențial de dezvoltare.

Această decizie a fost fundamentată atât pe concentrarea sporită a fenomenelor negative din zonă, cât și pe potențialul de care dispune acest sector. Prin urmare, următoarele argumente au stat la baza prezentei decizii:

- numărul mare al fenomenelor negative de natură socială (șomeri, persoane social-vulnerabile, persoane cu nevoi speciale);
- prezența spațiilor verzi – spațiile verzi formează circa 25 % din zona de revitalizare;
- spații publice nevalorificate – în zona de revitalizare existe câteva spații publice care pot fi valorificate pentru crearea zonelor de recreere și spațiilor de joacă;
- potențial sporit al zonei, datorită prezenței celui mai mare agent economic care activează în zonă dar și a ZEL Bălți, subzona Orhei.
- potențialul local al inițiativelor comunitare – în zona de revitalizare sunt lideri locali care au deschiderea de a contribui la dezvoltarea zonei și implicarea locuitorilor în soluționarea problemelor locale.

În concluzie, zona selectată, include în sine atât fenomene negative, cât și pozitive, dar are și un potențial de dezvoltare a proiectelor de revitalizare urbană.

În acest context, luând în considerare apariția simultană a problemelor sociale și spațial funcționale, Zona IV a fost identificată ca zona degradată.

Grupul de lucru a Comitetului de Coordonare pentru revitalizarea urbană s-a întrunit în ședință de activitate la data de 02.09.2022 în urma căreia a efectuat și o vizită în teren în Zona IV, pentru a stabili situația de facto existentă și identificarea problemelor, necesităților zonei degradate dar și a liderilor locali și persoanelor cu inițiativă de a se implica în procesul de revitalizare.

Astfel, în urma acestei vizite au fost identificați potențialii membrii ai Comisiei Consultative pentru revitalizare urbană, iar la 11.10.2022 a avut loc prima ședință comună de lucru a Comitetului de Coordonare și Comisia Consultativă (formată la această ședință) pentru revitalizare urbană, în cadrul căreia, ținând cont de doleanțele locuitorilor din Zona IV și necesitățile identificate, au fost trasate direcțiile prioritare de revitalizare urbană pentru zona identificată.

III. Analiza aprofundată a zonei de revitalizare

Scopul acestei analize este de a cerceta în detaliu fenomenele negative care apar în zona de revitalizare, precum și de a identifica potențialul acestei zone în diverse sfere. Un diagnostic aprofundat servește la dezvoltarea unor astfel de proiecte de revitalizare care vor rezolva problemele specifice ale comunității locale într-un mod cuprinzător, utilizând potențialul său.

Pentru elaborarea acestei analize au fost folosite mai multe surse: Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei Orhei, Agenția Ocupării Forței de Muncă Orhei, Biroul Național de Statistică – reprezentanța Orhei, etc. De asemenea au avut loc mai multe vizite de teren și interviuri cu locuitorii, precum și au fost organizate ședințe ale comisiei consultative. Din comisia consultativă au făcut parte locatari și reprezentanți ai diferitor instituții din zona de revitalizare, astfel respectând principiul de participare, incluziune și transparență.

În capitolul ce urmează au fost depistate cele mai stringente probleme din zona de revitalizare, au fost identificate necesitățile locuitorilor, precum și potențialul de dezvoltare din resursele existente.

Această analiză aprofundată stă la baza formulării și planificării ideilor de proiecte de revitalizare și a intervențiilor, care reprezintă, de fapt, soluții pentru problemele specifice ale comunității locale într-un mod cuprinzător, valorificând resursele sale.

Analiza aprofundată a zonei de revitalizare are ca scop realizarea unei cercetări în detaliu, și complexă a problemelor, identificarea necesităților de revitalizare în baza potențialului zonei de revitalizare Zona IV.

Per ansamblu, în urma analizei celor expuse mai sus, reiterăm că cercetarea în detaliu va reprezenta baza proiectelor de revitalizare care au scopul de a soluționa problemele specifice zonei, utilizând potențialul de dezvoltare a acesteia.

3.1. Descrierea zonei de revitalizare urbană

Zona de revitalizare Zona IV se află în partea periferică de nord a municipiului, de-a lungul magistralei M2, care este o șosea cu statut de drum magistral în partea central-nordică Republicii Moldova, cu o lungime de 155 km.

Drumul leagă apitala Chișinău via Orhei și Soroca de granița cu Ucraina prin Cosăuți.

Populația zonei locuiește în proporție de 20% la bloc, 80 % în case la sol.

Zona include 11 străzi, cu lungimea totală de 7km, ceea ce reprezintă 6% din numărul total de 189 de străzi ale municipiului cu lungimea totală de 118,89km.

În urma vizitelor în teren, zona este considerată degradată din toate punctele de vedere, având, în același timp, potențial de dezvoltare.

Importanța strategică a zonei de revitalizare se explică prin poziționarea acesteia față de drumul central, ZEL Bălți – subzona Orhei, existența familiilor tinere care își manifestă interesul față de dezvoltarea orașului. Zona dispune de spații publice, inclusiv infrastructură, care necesită a fi reabilitate.

Procesul de analiză a zonei de revitalizare s-a bazat atât pe date cantitative, obținute din diverse surse oficiale, cât și pe informații calitative care au rezultat din discuțiile cu locuitorii din zonă și din ședințele Comisiei Consultative.

În acest capitol vom folosi, desigur, rezultatele fact finding, ale reuniunilor Comisiei Consultative - dar ne bazăm și pe toate datele și informațiile, astfel încât să putem să conturăm o imagine completă a zonei de revitalizare (a fiecărui dintre fragmentele acesteia), prin sfere: socială, economică, tehnică, spațial funcțională etc.

Această analiză va servi pentru a identifica în mod concret tipurile și gradul de degradare, probleme, fenomene și procese negative, dar în același timp necesități și potențiale. Crearea și funcționarea Comisiei Consultative a reprezentat instrumentul principal de dialog cu locuitorii zonei de revitalizare, mai mult decât atât ședințele Comisiei au contribuit la consolidarea relațiilor dintre instituțiile din zonă, locuitorii și agenții privați.

În cadrul analizei au fost specificate:

- problemele identificate;
- necesitățile de revitalizare;
- potențialul de dezvoltare.

3.2.1. Sfera Socială

Analiza aprofundată a fenomenelor sociale negative va permite identificarea celor mai potrivite soluții pentru revitalizarea urbană a Zonei IV. Datele analizei factorilor sociali se bazează pe informațiile furnizate de diverse instituții publice, așa ca: Direcția Asistență Socială Orhei, Agenția privind Ocuparea Forței de Muncă Orhei, Primăriei Orhei.

Totodată, problemele sociale au fost identificate și discutate pe larg în cadrul ședințelor Comisiei Consultative. Veniturile reduse, migrația și șomajul sunt principalele cauze care duc la apariția problemelor sociale în zonă. În tabelul de mai jos putem observa amploarea problemelor sociale în zona de revitalizare în baza indicatorilor, în comparație cu celelalte zone și valoarea medie pe oraș.

Indicatori	1	2	3	4	5	
Sectoare	<i>Familii social vulnerabile</i>	<i>Beneficiari de asistență socială</i>	<i>Persoane cu necesități speciale</i>	<i>Adresări la serviciile de asistență socială</i>	<i>Adresari la ANOFM</i>	Total CVR
Zona I	4,25	30,23	21,85	92,65	9,95	158,93
Zona II	4,51	29,01	36,12	132,43	10,61	212,68
Zona III	7,67	52,76	24,00	152,42	9,91	246,76
Zona IV	10,51	53,97	43,75	251,98	9,65	369,86
Zona V	8,62	39,85	26,98	143,21	7,68	226,34

MINIM

MEDIU

MAJOR

Astfel putem observa că din totalitatea de 5 indicatori a fenomenelor sociale negative, Zona IV este lider la 4 din acești indicatori, iar totalul de puncte CVR acumulate depășește cu mult media per municipiu.

Persoanele în vârstă și copiii sunt deosebit de vulnerabili la excluziune și sărăcie.

Necesități:

Accesarea asistenței sociale este direct proporțională cu lipsa locurilor de muncă, dar și capacitatea populației de adaptare la condițiile în permanentă schimbare a economiei de piață. O soluție directă este stimularea investițiilor, dezvoltarea unui mediu confortabil pentru afaceri și nu neapărat în zona de revitalizare, căci zona este conectată bine prin transport public. Dezvoltarea noilor abilități și capacități profesionale a persoanelor la limita sărăciei este necesară pentru sporirea posibilității de angajare în câmpul muncii. Copiii, tinerii care locuiesc și studiază în zonă au nevoie de acces la instituțiile educaționale, unica instituție educațională este grădinița de copii, această grădiniță din zonă fiind supra-aglomerată, cu un număr mare de solicitări nesatisfăcute din cauza insuficienței de locuri. De asemenea, se simte o necesitate acută de activități pentru această categorie, precum și pentru persoanele în etate.

La fel, este nevoie de renovarea și adaptarea infrastructurii (drumuri, trotuare, pasaje pietonale, iluminat stradal) pentru toate categoriile populației.

Sărăcia

Sărăcia este cel mai grav fenomen social negativ care apare în zona revitalizării. Caracteristic pentru zona dată este anume cel mai mare număr de persoane care se adresează la serviciile de asistență socială și a celor cu necesități speciale.

Problema sărăciei este strâns legată de alte probleme sociale, cum ar fi nivel scăzut al pregătirii profesionale care duce la dificultăți în angajarea în câmpul muncii, și respectiv rata mare a șomajului. Toate acestea produc dependența de ajutoarele sociale și menținerea așa numitei „capcane a sărăciei” (poverty trap).

Necesități:

Persoanele expuse riscului de sărăcie necesită sprijin special, multidirecțional. În primul rând, populația are nevoie de cursuri de pregătire profesională pentru sporirea posibilității de angajare în câmpul muncii. De asemenea, se cer noi locuri de muncă, intensificarea activității economice pentru ca familiile din zona de revitalizare să aibă un venit stabil.

Potențial:

În Zona de Revitalizare Zona IV, este amplasat ZEL Bălți – subzona Orhei, care oferă locuri de muncă dar necesită anumite studii și abilități tehnice, plus necesită și efort fizic pentru cei ce se angajează.

Pot fi create programe de investiții economice/întreprinderi sociale, care ar reieși din activitățile tradiționale, specifice comunității locale.

Șomajul

Sub aspectul analizei șomajului valoarea indicatorului (adresările la AOFM) la nivelul zonei de revitalizare este identic cu media la nivelul municipiului. Însă, problema generală care există la nivelul întregului municipiu, se întâlnește și în zona de revitalizare, și anume lipsa posibilităților de recalificare pentru adaptarea forței de muncă la cerințele pieței. Existența serviciilor de instruire sau adaptarea Școlii Profesionale (acest proces este demarat, care deja pregătește specialiști pentru ZEL) la cerințele pieței locale ar contribui pozitiv la dezvoltarea economică a municipiului. Pe termen scurt, soluționarea acestei probleme reprezintă o provocare mare, însă în perspectivă (7-10 ani), prin dialog cu instituțiile centrale, ar deveni posibilă reformarea școlilor profesionale inclusiv sub acest aspect. Acest aspect pozitiv are și o latură cu impact negativ asupra șomerilor necalificați, deoarece atât ZEL cât și alți agenți economici locali preferă tinerii

ce au finisat cursurile Școlii Profesionale din municipiu care au cerințe minime față de salariu și alte cerințe legate de retribuirea muncii.

Necesități:

Datorită dificultății de a întoarce șomerii pe termen lung pe piața muncii, sprijinul adresat acestor persoane trebuie să fie cuprinzător, să se refere la diferite tipuri de activități și să răspundă nevoilor beneficiarilor individuali. Persoanele dezavantajate au nevoie de consolidarea capacităților profesionale, cu o abordare specială.

De asemenea, este necesară o ghidare a șomerilor, pentru a se înregistra la Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă, pentru a-și alege sfera de interes, zona confortabilă de activitate. Absolut necesară este educația economică a populației. Majoritatea persoanelor din această grupă de risc nu sunt în stare să gestioneze puținele resurse financiare de care dispun.

Potențial: În zona de revitalizare pot fi implementate proiecte care vizează instruirea șomerilor. În acest sens, ar putea fi organizate cursuri de instruire pentru lucrul cu tehnologiile informaționale sau alte specialități care sunt necesare pentru ca populația din ZR să beneficieze de șanse sporite de angajare. În acest context, șomerii devin un potențial al ZR.

În general, oamenii din această zonă reprezintă un potențial enorm. Mai mulți locuitori din zonă au emigrat în țări europene, revenind acasă cu dorință și idei de modernizare a localității.

Din cauza lipsei spațiilor publice de agrement și recreere adaptate diverselor categorii de vârstă, în zonă se înregistrează mai multe disensiuni și conflicte sociale inclusiv cu predominarea celor dintre generații. Crearea spațiilor de interacțiune comunitară, pentru diverse categorii de vârste, ar putea duce la crearea unor condiții de agrement și socializare mai bune pentru persoanele în etate, sporind implicarea lor în viața comunității, precum și facilități de dezvoltare a copiilor și a familiilor tinere.

Securitatea rutieră

O problemă destul de importantă în zona de revitalizare a municipiului Orhei este siguranța redusă a pietonilor. În multe părți ale zonei, în special în preajma instituțiilor educaționale deși există treceri pietonale, datorită amplasării la intrarea de nord a municipiului, persistă un flux major de transport public interurban, interraional și internațional, privat, comerciale etc, care pune în pericol viața locuitorilor.

Necesități:

Este absolut necesară asigurarea securității pietonilor, în special a copiilor și bătrânilor pentru traversarea drumurilor, precum și deplasarea în siguranță pe trotuare și zone rezervate pietonilor, în același context este necesar și amplasarea unui semafor de dirijare a fluxului de transport.

Potențial:

Îmbunătățirea siguranței poate fi realizată prin investiții în domeniul reparării și extinderii rețelei de trotuare și piste pentru bicicliști. În plus este, este important să se sporească siguranța pe străzi și punctele de trecere a pietonilor.

În același timp, o altă latură, ne statistică, prin dialog direct cu cetățenii, în timpul vizitelor în teren, aduce alte probleme în vizor, și care sunt extrem de greu de măsurat. Una din ele este pierderea identității locale, care inițial era legată de modul de viață din Zona IV, care s-a schimbat datorită industrializării rapide din perioada sovietică, perioadă puternic prezentă în memoria locală, și după anii 90, extrem de complicați.

Perioada sovietică a adus în această zonă o infrastructură generoasă legată de funcționarea diverselor întreprinderi, fabrici, etc. Întreaga perioadă a marcat rezidenții acestei zone. Aproape fiecare cu care s-a discutat are părinți sau buni ce au lucrat în această industrie.

De asemenea, o problemă care devine tot mai vizibilă este schimbarea rezidenților, și așa cum în această zonă prețurile la imobile sunt dintre cele mai mici, apar tot mai multe familii venite din mediul rural. Este un moment pozitiv care în termen lung va întineri populația zonei, însă în termeni scurți va porni procese de segregare, neînțelegere, neacceptare a valorilor, neîncredere, la nivel de etaj, scară, bloc sau chiar zonă.

Necesități:

Este necesar a găsi sensuri noi de coabitare comună. Este necesar un lucru enorm la capitolul dezvoltare comunitară, asociere, colaborare, comunicare. Este necesar a identifica lider pe scară, bloc, ca după ei să devină exponenți ai schimbărilor. Este necesar a conecta rezidenții caselor individuale și cei de la bloc prin evenimente comune ce ar diminua defragmentarea spațială existentă. Este necesar a crește încrederea. Este necesar a combate degradarea comunitară, dar și individuală.

Potențial: Se pot organiza evenimente, festivaluri, concerte, expoziții, sărbători ale curților, sau cartierului. Totodată, potențialul social al zonei îl reprezintă persoanele în etate care pot contribui la promovarea sentimentului identității locale.

Potențial: Dezvoltarea unei Întreprinderi Sociale, ceea ce va aduce câteva locuri de muncă, dar și va investi în creșterea capacităților membrilor comunității locale. Prin proiecte sociale, instituțiile din zonă ar putea implica persoanele dezavantajate în diferite activități, inclusiv ateliere, conferințe, training-uri. Una din direcțiile importante ar putea fi creșterea capacităților de comunicare. De asemenea, atractiv și accesibil este domeniul tehnologiilor informaționale, precum și grădinaritul urban, meșteșugăritul.

Capitalul social

Capitalul social reprezintă un cadru foarte important pentru dezvoltarea socială.

Implementarea în perioada anterioară a proiectului-pilot de revitalizare a grădiniței a scos în evidență existența unui capital social enorm în ZR, datorită creării Grupului local de inițiativă (GLI) care are rolul de a asigura un proces continuu de informare, consultare și inițiere al unor activități civice. GLI, compus din mai multe persoane, inclusiv părinții copiilor de la grădiniță a fost instruit în domeniul implicării într-un proiect comunitar, a participat la consultările publice cu locuitorii zonei .

GLI a demonstrat existența voinței și dorința oamenilor de a acționa pentru a schimba lucrurile în spațiul comunitar.

Necesități: Este necesar de a oferi suport și implica activitatea Grupului local de inițiativă pentru a asigura dezvoltarea și extinderea acestuia. Este necesar de a include membrii GLI în alte proiecte cu scopul consolidării capacităților acestora. Este foarte importantă promovarea activităților realizate de GLI pentru sporirea impactului în rândul membrilor comunității.

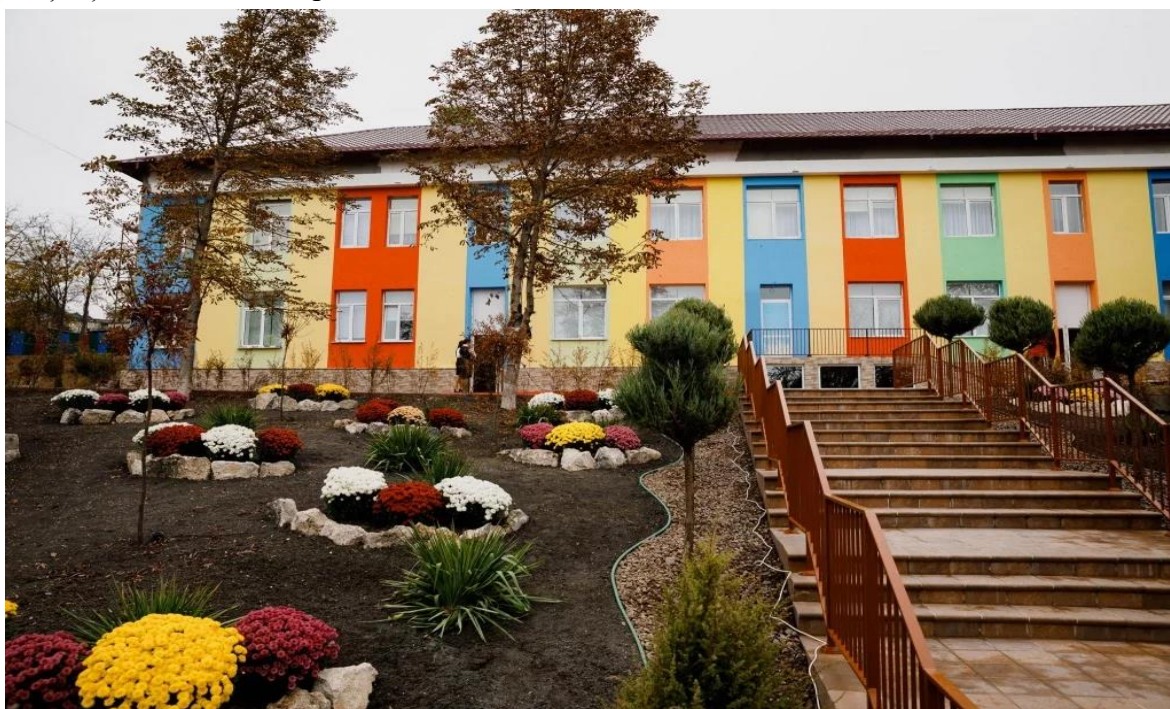
Potențial: Crearea Grupului local de inițiativă și implicarea acestuia în integrarea membrilor comunității a oferit un impuls dezvoltării sociale în zona de revitalizare. Astfel, GLI a devenit un potențial observat și deja lansat. În acest sens, GLI poate crea o asociație obștească cu scopul de a realiza proiecte în mod independent. Totodată, GLI poate deveni un model pentru crearea noilor grupuri de inițiativă în zonă și, de ce nu, la nivelul altor zone.

Instituții Educaționale

Instituția Publică de Educație Timpurie nr.6 „Steluța” din mun. Orhei. Unica instituție de educație timpurie (nu există nici o instituție școlară sau de alt gen) din Zona IV.

Aflându-se în municipiul Orhei, Instituția Publică de Educație Timpurie nr.6 „Steluța”, este o grădiniță dintre cele 7 instituții preșcolare din municipiul, care și-a început activitatea în anul 1973 și posedă o istorie deosebită.

De la începutul activității 1973 și până în 2018 instituția nu a beneficiat niciodată de reparații curente sau capitale, astfel în anul 2018 fiind în o stare deplorabilă, au început lucrările de reparație și modernizare capitală.

Astfel, a devenit prima grădiniță din țară, dotată cu cameră salină și bazin, care a fost dată în exploatare la data de 19 octombrie 2019.

MISIUNEA: Grădinița nr.6 „Steluța” este o instituție publică de educație timpurie, modernă, care asigură fiecărui copil dreptul la educație de calitate, dezvoltarea multilaterală și învățământ preșcolar, din perspectivă integrată, pentru a-i da posibilitatea să-și atingă potențialul maxim în conformitate cu documentele de politici educaționale, astfel creând condiții pentru dezvoltarea personalității copilului, capabile să se integreze în școală și societate.

VIZIUNEA: Educație de calitate, axată pe abordarea holistică și centrare pe copil în procesul educațional, prin intermediul politicilor educaționale, valorilor naționale și a parteneriatelor educaționale, urmărind crearea mediului favorabil și stimulat, pe de o parte, pentru dezvoltarea preșcolarului, oferind diverse oportunități, strategii pentru adaptarea și integrarea copilului în activitatea școlară, cât și la schimbările din societate, iar pe de altă parte, la formarea profesională continuă a cadrelor didactice în vederea valorificării progresului educațional.

Grădinița nr.6 „Steluța” dispune de 6 grupe cu capacitatea de 150 de locuri (desigur grupele sunt supraaglomerate, iar cererea depășește oferta), cu o suprafață de 523m² clădire instituțională, 50m² clădire auxiliară și o suprafață de teren de 0,78ha.

Instituția dispune de asemenea utilități ca:

- Sala de muzică
- Cabinet medical
- Cabinet metodic
- Spălătorie
- Bucătărie
- bazin,
- vestiar,
- cameră de duș etc., în care se desfășoară activitățile opționale de înot.

Instituția mai dispune de Cameră salină în care se desfășoară activitățile opționale de SALINOTERAPIE de către asistenta medicală.

Terenul instituției este foarte bine dotat și amenajat, fiecare grupă dispune de pavilion și teren de joc. Copiii din cadrul instituției se bucură de teren de fotbal amenajat și dotat cu două porți, complexe de joacă și sport, balansoare, tobogane, nisipiere, leagăne etc.

Instituția este dotată conform Standardelor minime de dotare a instituției de educație timpurie și mai dispune de:

- Sistem anti incendiar;
- Wi-Fi în toate grupele;
- Tablă interactivă;
- Tehnică de calcul etc.

În cadrul grădiniței activează personal din învățământul general, cu un efectiv total de 28 angajați.

Instituția Publică de Educație Timpurie nr.6 „Steluța” din mun. Orhei în activitatea de bază se axează pe următoarele principii:

- asigurarea incluziunii și a șanselor de învățare, accesul liber pentru toți copiii și pentru fiecare, fără niciun fel de discriminare, la o educație de calitate în cadrul procesului educațional, înglobând diverse strategii didactice și tehnologii educaționale;
- abordare holistică (globală) a copilului, acordându-i atenție în egală măsură dezvoltării acestuia atât în plan fizic, cognitiv și socio-emoțional;
- abordare centrată pe copil și competență;
- organizarea procesului educațional axându-se pe dezvoltarea individuală, conform particularităților de vârstă a preșcolarilor și pe învățare bazată pe joc;
- promovarea valorilor naționale, culturale;
- promovarea dialogului intercultural și a incluziunii sociale;
- asigurarea parteneriatului instituție de educație timpurie – familie – comunitate;
- respectarea unicității fiecărui copil prin adaptarea educației la nevoile, interesele și ritmul individual de dezvoltare a copilului;
- crearea diverselor contexte și situații de învățare, a unui mediu educațional favorabil, care să solicite implicarea copilului;
- servicii de calitate și activități opționale de salinoterapie și înot.

Teritoriul cu suprafața de 0,80ha este separat, îngrădit, înverzit reieșind din calculul minim 50% din terenul liber de construcții. Plantațiile verzi sunt utilizate pentru separarea terenurilor de joacă unul de altul. Teritoriul instituției dispune parțial de un sistem de iluminare artificial.

Clădirea este cu două nivele, cu pantă de acces pentru persoanele în cărucior, iar ușile la fel sunt adaptate pentru persoanele cu cărucior. Edificiul este conectat la sistemul de aprovizionare cu apă rece centralizat, doar în veceuri și la bucătărie. Achitarea apei nu este o problemă și se face regulat. Sistemului de canalizare este centralizat și este funcțional. Veceuri sunt în interiorul clădirii și sunt funcționale, asigurate doar cu apă rece.

Sistemul de încălzire este centralizat și este funcțional, pe bază de gaze naturale, asigură atât încălzirea, cât și apa caldă, încălzirea este în toate zonele grădiniței, se distribuie numai în blocul

alimentar.

Printre problemele instituției pot fi menționate:

De asemenea instituția este afectată de următoarele constrângeri: resurse bugetare insuficiente; lipsa unui mecanism eficient de efectuare a inventarierii sistemice pentru cartarea necesităților instituțiilor de educație, reieșind din graficul de uzură al inventarului, cu sursa finanțării ulterior identificată; instituția nu dispune de mobilier suficient corespunzător vârstelor; lipsa centrului de resurse pentru educația incluzivă; la nivel de instituție nu este constituită Asociația Părintească; dotarea didactico-metodică, cu tehnică specializată este insuficientă; rețeaua electrică din instituție necesită renovare; spațiul destinat spălătoriei și blocul alimentar necesită dotare suplimentară cu tehnică.

Zone de agrement

În raza zonei de revitalizare există următoarele elementele de capital natural și de infrastructură pentru odihnă și agrement :

- zonă cu vegetație forestieră;
- 1 teren amenajat de joacă pentru copii.

Principalul spațiu de agrement din Zona IV, este zona cu vegetație forestieră din intravilanul Zonei IV cu suprafața totală de 52,73 ha, ceea ce constituie 34,87% din suprafața totală de 151,2 ha a Zonei IV.

În zona de revitalizare există 4 locuri de joacă dintre care doar un teren de joacă este modest amenajat. Dotarea zonei cu vegetație forestieră cu mobilier stradal și facilități este modestă, chiar insuficientă pentru necesitățile locuitorilor și nu integrează subzone specifice funcționale (zone pentru odihnă activă, terenuri de joacă pentru copii suficiente etc.).

3.2.2. Sfera Economică

Municipiul Orhei are elaborată Strategia de dezvoltare socio-economică, document care are drept scop impulsivarea procesului de dezvoltare socio-economică a municipiului cu direcții strategice bine stabilite.

Numărul scăzut al agenților economici din zonă, îngreunează efortul depus de comunitate pentru a îmbunătăți condițiile economice și calitatea vieții. Astfel, administrația publică locală prin îmbunătățirea infrastructurii edilitare facilitează activitatea antreprenorilor în zonă.

Procesul de creștere și dezvoltare continuă a municipiului este generat de comunicarea strânsă dintre administrația publică locală și cetățeni, prin: (adunări sectoriale, chestionări, sondaje online și participări la ședințe tematice deschise). Acesta este un proces de identificare în comun a problemelor stringente și de împărțire a unor scopuri, obiective și acțiuni concrete, care odată implementate, vor reabilita Zona IV.

Cele mai importante probleme economice ale Zona IV de revitalizare din municipiul Orhei includ activitatea economică redusă, lipsa unei game vaste de magazine alimentare (există doar unul mic cu sortiment limitat) locale. Există și două gherete mici care comercializează produse alimentare de bază. Aceste gherete nu sunt în măsură să depășească concurența magazinelor mari. În percepția socială, ele pot fi, de asemenea, tratate ca neatractive datorită prețurilor mai ridicate și unui asortiment scăzut de produse. Astfel, majoritatea locuitorilor din zonă sunt nevoiți să-și facă cumpărăturile la piața din centrul orașului. De asemenea, activitatea de producere este limitată.

Ponderea înaltă a persoanelor cu nevoi speciale și a beneficiarilor de asistență socială cer o abordare specială în încadrarea acestora pe piața forței de muncă. Asigurarea egalității de șanse la angajare va fi făcută numai prin sensibilizarea business-ului local și promovarea antreprenoriatului social. Zona este una atractivă pentru antreprenori, partea de nord a municipiului, unde se află zona de revitalizare, trece șoseaua de centură și autostrada M2.

Necesități:

Locuitorii din zonă au nevoie de o diversificare ofertei în magazinele locale. Este necesară amplasarea acestora ca un punct important pe harta comercială a zonei de revitalizare ce ar răspunde nevoilor oamenilor de a face cumpărături zilnice.

Se simte nevoia de a susține inițiativele antreprenoriale locale. Acesta ar permite intensificarea activității economice și ar produce locuri de muncă. Locuitorii din zonă au nevoie de o diversificare a ofertei în magazinele locale, dar și a paletei de servicii. Sunt necesare și sedii de bancă. Este necesar ca locuitorii zonei să poată accesa produsele agricole locale de sezon.

Potențial:

Referitor la potențial putem menționa prezența ZEL Bălți, subzona Orhei, care se află în proximitatea Zona IV fiind parte componentă a acesteia, ce oferă un spectru larg a locurilor de muncă calificate. Puținele spații publice rămase trebuie folosite cu chibzuință. Clădirile și spațiile abandonate reprezintă un potențial economic ce poate fi valorificat.

3.2.3. Sfera de Mediu

Sfera de mediu reprezintă, alături de cea socială și economică, un factor esențial al dezvoltării durabile, pentru că un mediu sănătos devine și atractiv.

Zona IV este un spațiu preponderent verde. Zona are un aspect inestetic din cauza calității proaste a drumurilor și trotuarelor, neimplicarea comunităților locale pentru autoorganizare și curățenie.

Acest spațiu, aflat în vecinătatea centrului orașului, ar putea deveni un spațiu public pentru petrecerea timpului liber pentru o mai mare capacitate de locuitori. Tot aici s-ar putea practica sporturi întregul an, atât de către localnici în timpul liber.

Analiza sistemului de mediu al zonei de revitalizare este bazat pe analiza indicatorilor calității aerului, nivelului de zgomot și spațiilor de colectare a deșeurilor. Serviciul Hidrometeorologic de stat și Agenția de Mediu nu analizează calitatea aerului în municipiul Orhei la nivel de zone, din acest motiv vor fi prezentate date doar la nivel de oraș.

În acest sens, Serviciul Hidrometeorologic de Stat efectuează lunar investigații asupra calității aerului în municipiul Orhei în baza a 6 (șase) parametri (pulberi totale, dioxid de sulf, sulfat solubili, dioxid de azot, fenol și aldehydă formică). Astfel, în luna septembrie a anului 2022, indicele complex al poluării aerului a constituit 8,65, ceea ce reprezintă un nivel înalt al poluării în municipiu.

Conform evaluării generale, nivelul de poluare al aerului atmosferic în municipiul Orhei s-a atestat ca înalt. Acest date indică totuși asupra unui nivel înalt de poluare a aerului atmosferic și în ZR datorită poziției fizico-geografice a acesteia.

Geografic, zona de revitalizare poate fi considerată una dintre zonele cu cel mai mare nivel de zgomot din municipiul Orhei datorită prezenței în imediata apropiere a magistralei M2 dar și a drumului R20 spre Rezina, odată sporirea intensității circulației transportului de mare tonaj pe traseul R20 renovat, în zona de revitalizare nivelul zgomotului dar și al poluării a sporit considerabil.

O problemă a zonei de revitalizare reprezintă spațiile de colectare a deșeurilor. În zonă există doar patru spații de colectare a deșeurilor, dar care se află în stare nesatisfăcătoare (nu sunt acoperite, unde mereu sunt în căutare de hrană animalele fără supraveghere, pisici și câini), degradând în timp și prezentând un pericol pentru siguranță și viață aceste animale.

Necesități:

Pentru asigurarea sănătății locuitorilor din zona de revitalizare este nevoie de asigurarea curățeniei străzilor, instalarea urnelor, evacuării regulate a deșeurilor menajere. De asemenea, este nevoie de o monitorizare constantă a calității aerului și realizare a măsurilor de protecție a mediului, înlocuirea dispozitivelor de încălzire cu sobe (în gospodăriile la sol unde sunt) prin gazificarea tuturor locuințelor și instalarea sistemelor autonome de încălzire cu gaze naturale, interzicerea mașinilor de mare tonaj să traverseze zona rezidențială, mărirea și amenajarea spațiilor verzi.

Potențial:

Problema deșeurilor menajere poate fi soluționată prin modernizarea punctelor de colectare prin amenajarea platformelor de colectare a deșeurilor. De asemenea, prin instituțiile educaționale din zonă (grădiniță) poate fi învățată și promovată colectarea separată a deșeurilor, metode cum

poate fi diminuată producerea gunoiului și respectiv, amplasarea tomberoanelor speciale pentru diferite tipuri de gunoi.

Un mare potențial pentru îmbunătățirea condițiilor de mediu o au spațiile publice verzi, ca necesită a fi reabilitate.

Poluarea aerului

În municipiu nu există un sistem de monitorizare a calității aerului, nici la nivel național nu se face cu exactitate și regularitate, însă din datele studiului efectuat de către Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Ecologie și Geografie, datele oferite de SHS și alte instituții putem menționa că în această zonă sunt multe case la sol unde ca agent termic servește lemnul și cărbunele, astfel există o probabilitate mare de creștere a emisiilor de carbon.

Emisiile de carbon, care rezultă în principal din utilizarea surselor de căldură necorespunzătoare, conduc la consecințe negative semnificative asupra sănătății. Gunoștile improvizate/neaautorizate, (ținând cont de faptul că Zona IV este o zonă cu circa 25% spații verzi, accesibile pentru recreere, odihnă etc) predomină pericolul izbucnirii gunoștilor neautorizate răzlețe, de unde gunoiul nu este evacuat, creează substanțe nocive care sunt eliminate în sol și în aer. În perioada caldă a anului, mirosul de lângă aceste gunoști devine insuportabil, creând probleme locatarilor din preajmă.

De asemenea, calitatea aerului este afectată de transportul auto, deoarece strada principală a zonei (str. Unirii) este utilizată de transportul de pasageri și cel de divers tonaj care traversează orașul pentru a ajunge în alte localități din raioanele vecine, din centru dar și sudul republicii. Trebuie menționat faptul că în această zonă, suprafața spațiilor verzi este prezentă în abundență, acestea ar putea capta substanțele nocive din aer dar din păcate sunt insuficiente.

Necesități:

Pentru asigurarea sănătății locuitorilor, este nevoie de o monitorizare constantă a calității aerului și realizare măsurilor de protecție a mediului, cum ar fi evacuarea deșeurilor, interzicerea mașinilor de mare tonaj să traverseze orașul, mărirea spațiilor verzi în terenurile intravilane din Zona IV.

Potențial:

De asemenea, s-ar putea aproba o decizie care ar interzice intrarea în oraș a mașinilor de mare tonaj sau ocolirea pe alte străzi mai puțin populate. Zona de Revitalizare include un spațiu de vegetație forestieră dar și se mărginește cu alt spațiu forestier mare care ar putea fi amenajat și ar servi drept o nouă zonă verde pentru locuitorii din zonă.

3.2.4. Sfera Spațial-Funcțională

Analiza sistemului spațial-funcțional reprezintă o detaliere a stării instituțiilor publice din zonă, spațiilor urbane, precum și accesibilitatea serviciilor publice pentru locuitorii zonei. În acest sens, vor fi prezentate pe scurt instituțiile publice din zonă, în special baza tehnico-materială a acestora. Zona de revitalizare este compusă din blocuri cu apartamente și case la sol. Blocurile în mare parte sunt clădiri vechi din anul 1984, iar casele particulare au fost construite în perioade diferite (1980-2010).

Cartierul este unul rezidențial, aici situându-se un număr redus de agenți economici, lipsesc întreprinderile industriale dar și agenții economici sunt cu o prezență foarte scăzută. Cartierul duce lipsă de spații publice, facilități sportive și zone de agrement, care ar stimula interacțiunea între locuitorii de diverse categorii de vârstă. Blocurile locative sunt într-o stare de degradare, iar subsolurile, rețelele ingineresti sunt într-o stare avansată de degradare.

La nivel de oraș/zonă nu au fost întreprinse măsuri centralizate de reparație a blocurilor locative, deja locatarii, în mod individual și-au reparat propriile apartamente.

Necesități:

În Zona de Revitalizare sunt blocuri de locuit cu statut de proprietate privată în stare precară care au nevoie urgent de renoații. Locatarii nu au surse proprii pentru reparație de aceea au nevoie de susținere din afară (de la autoritățile locale, centrale, agenți economici, etc) pentru a-și asigura minimul de condiții de trai (apă, canalizare, încălzire).

Potențial:

Clădirile existente pot fi renovate din granturi publice sau internaționale sau locuitorii ar putea fi susținuți pentru asigurarea condițiilor decente de trai: apă, canalizare, încălzire, după care să fie stimulate investițiile în eficiența energetică a clădirilor.

Accesul la servicii publice

Zona IV de revitalizare a municipiului Orhei se caracterizează printr-un acces dificil la cele mai importante servicii publice. Aici nu există instituții publice medicale, administrative, populația fiind nevoită să meargă în centrul orașului pentru a rezolva oarecare probleme de sănătate sau acte oficiale. În zonă sunt prezente doar o instituție de educație timpurie Grădinița Steluța.

3.2.5 Sfera Tehnică

Analiza stării infrastructurii tehnice la nivel de zonă a fost dificilă din cauza lipsei datelor cantitative. În baza observațiilor (informațiilor calitative) făcute în cadrul vizitelor în teritoriu s-au identificat un set larg de probleme de infrastructură. Sistemul de alimentare cu apă și rețeaua de canalizare învechită, drumurile deteriorate, insuficiența sistemului de iluminare sunt problemele generale ale orașului, respectiv și ale zonei de revitalizare, menționate și la ședințele Comisiei Consultative.

În zonă există câteva blocuri a câte 5 etaje, celelalte case fiind situate la sol. Blocurile respective, au fost construite în perioada sovietică, anii 80, iar starea fizică a acestora este una degradată. În stare asemănătoare sunt și curțile blocurilor de locuințe. Acest fapt se datorează lipsei investițiilor în modernizarea acestora, precum și dotarea cu mobilier urban.

Terenul aferent blocurilor a fost acaparat nelegitim de către locatari, fiecare îngrădind și folosind în scopuri personale terenul public. Lipsa asociațiilor de locatari creează probleme în gestionare a spațiilor publice comune, ca de exemplu: subsolurile devastate, acoperișurile care necesită reparație, întreținerea scărilor de bloc, lipsa locurilor de parcare.

Lipsa infrastructurii necesare pe străzile adiacente, pe timp de ploaie sau ninsoare face circulația impracticabilă atât pentru pietoni cât și pentru transport.

Din cauza fluxului mare, dar și a vitezei excesive cu care se deplasează autoturismele pe str. Unirii, la cererea locuitorilor din zonă, au fost treceri de pietoni, totodată ele creează dificultate transportului public în orele matinale și de seară.

Iluminat stradal este pe artera str. Unirii, corpurile fiind instalate pe fiecare pylon, de tip LED, cu extindere pe câteva străzi adiacente. Toate pentru a fluidiza traficul în zonă o soluție ar fi amenajarea pistelor pentru bicicliști pe străzile care sunt asfaltate.

Necesități:

Este necesară reparația drumurilor adiacente, organizarea traficului și al parcarilor. Este prioritară asigurarea securității pietonilor prin amenajarea trotuarelor. Pistele pentru bicicliști ar suplini necesitățile de mobilitate urbană. Locuitorii zonei au nevoie de asigurarea calității transportului public (cu orar stabil, rezilient la condițiile climatice).

Potențial: Investițiile în infrastructura publică (drumuri, trotuare, piste pentru bicicliști) vor contribui direct la îmbunătățirea calității vieții în zona de revitalizare, care astfel ar deveni una atractivă pentru locuit și petrecerea timpului.

Infrastructura edilitară (electricitate, gaze naturale, apă, canalizare)

În zona de revitalizare este extinsă rețeaua electrică, practic toate casele de locuit și instituții sunt conectate. Rețeaua de gaze naturale este mai puțin dezvoltată fiindcă necesită investiții și din partea utilizatorilor. Doar aproximativ 25% din casele particulare sunt conectate, celelalte folosesc lemnele sau cărbunele pentru încălzire, ceea ce afectează mediul înconjurător. Încălzirea centralizată lipsește atât în zona de revitalizare, cât și în întreg municipiul Orhei. Unele apartamente la bloc sunt conectate și se încălzesc cu gaze naturale, rareori sunt atestate și sobe improvizate direct în apartament, ceea ce creează situații de risc de incendiu sau deces de la monoxizi de carbon.

Rețeaua de canalizare este numai este într-o stare avansată de degradare de aproximativ 50%, fapt ce generează permanent situații de deranjamente și cheltuieli enorme de mentenanță.

Necesități:

Locuitorii zonei au nevoie de asigurarea unui minim de trai decent și sigur prin alimentarea cu apă, canalizare, o sursă sigură de încălzire.

IV. Viziunea și obiectivele de dezvoltare a zonei de revitalizare

MISIUNEA – consolidarea eforturilor comune a tuturor actorilor comunitari întru promovarea valorilor fundamentale locale pentru asigurarea unui trai decent și prosperarea zonei.

VIZIUNE – în urma implementarea Programului de Revitalizare Urbană, prin asigurarea incluziunii comunitare a locuitorilor, îmbunătățirii calității spațiului și promovării identității locale, Zona IV va fi un spațiu atractiv pentru locuitori și va avea un rol important în viața municipiului Orhei.

Îmbunătățirea și amenajarea spațiilor publice vor favoriza incluziunea socială și dialogul comunitar, ceea ce va duce la creșterea gradului de confort al tuturor locuitorilor. Grupurile sociale vor fi mai bine integrate, iar diversitatea activităților va fi una largă. Acest proces va sprijini măsurile de îmbunătățire a calității locuințelor în zonă și atragerea noilor rezidenți. Asociațiile Locatarilor create și funcționale, grupurile de inițiativă, Asociații Obștești se vor implica activ în viața comunității zonei, iar asociația de locatari a blocurilor de locuit din strada Unirii va avea un rol primordial în implicarea locuitorilor în activități comunitare.

Prin valorificarea potențialului Zona IV se va stimula creșterea competitivității socio-economice a municipiului. Reabilitarea infrastructurii urbane, amenajarea spațiilor verzi și interconectarea cu celelalte zone ale municipiului, va duce la sporirea securității zonei și a gradului de confort a populației.

Obiectivele de revitalizare

Obiectivele Programului de revitalizare urbană al mun. Orhei rezultă din analiza aprofundată a zonei de revitalizare, răspund la cele mai importante nevoi ale sale, se concentrează pe găsirea unor soluții eficiente și eliminarea fenomenelor negative pe fiecare domeniu. În același timp, obiectivele Programului se bazează pe potențialul de dezvoltare al zonei de revitalizare identificate și indicate în diagnostic.

Scopul Strategic al programului de Revitalizare Urbană a mun. Orhei 2022-2025

Transformarea zonei de revitalizare Zona IV într-un spațiu care va spori calitatea vieții oamenilor, oferind condiții optime pentru dezvoltare tuturor cetățenilor.

	<i>Obiective specifice</i>	<i>Direcții strategice de dezvoltare</i>
1	Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea economică a zonei de revitalizare	Crearea unui mediu atractiv de afaceri. Impulsionarea dezvoltării antreprenoriat social, turismului local etc.
2	Modernizarea infrastructurii și îmbunătățirea calității serviciilor publice și sociale	Îmbunătățirea calității serviciilor publice sociale. Îmbunătățirea calității drumurilor locale și cailor de acces. Asigurarea securității în trafic atât a șoferilor cât și pietonilor. Extinderea și amenajarea spațiilor verzi. Crearea condițiilor pentru interacțiunea socială a membrilor comunității locale. Modernizarea sistemului de canalizare și apeduct. Modernizarea sistemului de transport urban. Asigurarea condițiilor necesare pentru un sistem de învățământ modern. Impulsionarea vieții cultural sportive. Dezvoltarea cooperării interregionale, naționale și internaționale. Implicarea migraților în dezvoltarea locală bazată pe parteneriat, informare și consultare. Sporirea gradului de responsabilitate civică.
3	Un spațiu prietenos, sigur și atractiv al zonei de revitalizare	Îmbunătățirea managementului deșeurilor menajere. Dezvoltarea zonelor de odihnă și agrement. Conștientizarea populației privind protecția mediului.

Obiectivul specific – „Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea economică a zonei de revitalizare”, se va realiza prin startul unor activități economice noi pentru această zonă, și anume antreprenorialul social. Iar prin îmbunătățirea imaginii zonei, vor fi atrași antreprenori și prestatori de servicii.

Obiectivul specific – „Modernizarea infrastructurii și îmbunătățirea calității serviciilor publice și sociale”, aceasta se va realiza prin implementarea proiectelor de reabilitare a infrastructurii, îmbunătățirea și consolidarea capacităților angajaților instituțiilor date.

Obiectivul specific – „Un spațiu prietenos, sigur și atractiv al zonei de revitalizare”, se va realiza prin îmbunătățirea condițiilor de mediu în Zona IV, amenajarea spațiilor verzi nevalorificate, amenajarea platformelor închise de colectare a deșeurilor.

V. Proiectele de revitalizare urbană

Fișa proiectelor

Nr. Proiectului	1
Titlul proiectului	<i>Modernizarea sistemului de canalizare și reparația subsolurilor blocului traversat de aceste rețele.</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Comunitatea locală din zona de revitalizare
Descrierea proiectului	În implementarea proiectului se propune: Schimbarea țevelor uzate, renovarea subsolurilor traversate de aceste rețele, precum și extinderea sistemelor noi; Activități: 1. Proiectarea rețelelor de canalizare și reparare a subsolurilor; 2. Pregătirea caietului de sarcini; 3. Organizarea achiziției publice; 4. Contractarea antreprenorului; 5. Supraveghere tehnică și e autor; 6. Executarea lucrărilor de construcții a rețelelor; 7. Executarea lucrărilor de construcții a stației de epurare; 8. Darea în exploatare.
Cost estimativ	15 600 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	O comunitate locală cu nevoi bazice suplinite a cărei calitate a vieții a crescut.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Proces verbal de executare a lucrărilor Număr de cetățeni care beneficiază de sistemul de canalizare modernizat.

Nr. Proiectului	2
Titlul proiectului	<i>Îmbunătățirea sistemului de gestionare a deșeurilor menajere în ZR</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul prevede reabilitarea și modernizarea a 6 (șase) platforme de colectare a deșeurilor menajere în curțile blocurilor de locuințe din ZR, acestea fiind situate pe locul amplasării spațiilor de colectare vechi care au degradat în timp. Platformele de colectare a deșeurilor menajere vor fi de tip închis, având acoperiș și gard de protecție, precum și dotate cu pubele, inclusiv pentru colectarea separată a deșeurilor. De asemenea, în preajma platformelor vor fi efectuate lucrări de înverzire și de sădire a arborilor și arbuștilor. În curțile blocurilor de locuințe unde nu există posibilitatea creării platformelor de colectare noi, proiectul prevede achiziționarea pubelelor suplimentare. Proiectul include o componentă soft care conține activități privind consolidarea interacțiunii între membrii comunității locale prin organizarea activităților de salubritate și întreținere, precum și activități educaționale privind promovarea colectării separate a deșeurilor.
Cost estimativ	2 600 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Platforme de colectare a deșeurilor menajere funcționale și sigure. Reducerea prezenței numărului de câini fără adăpost în căutare de hrană. Sporirea gradului de siguranță personală și minimizarea riscului de amenințare din partea animalelor fără adăpost.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul de platforme pentru colectarea deșeurilor menajere modernizate Numărul pubelelor suplimentare achiziționate

Nr. Proiectului	3
Titlul proiectului	<i>Reabilitarea infrastructurii drumurilor în variantă albă</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul presupune reabilitarea drumurilor de acces la strada Centrală, porțiunea de drum și trotuare pentru acces la grădinița Steluța. Reabilitarea trotuarelor. Reabilitarea drumurilor din cartier, căilor de acces spre blocurile de locuit precum și parcările ZR.
Cost estimativ	40 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Fonduri naționale
Rezultate estimate	Drumuri reabilite, trotuarele și căile de acces la grădiniță reabilitat Trotuarele și drumurile din străzile principale reabilite
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Proces verbal de executare a lucrărilor Funcționalitatea accesului la instituții Număr de cetățeni care beneficiază de condiții îmbunătățite a transportului public

Nr. Proiectului	4
Titlul proiectului	<i>Modernizarea Instituției de Educație Timpurie Nr. 6 „Steluța”</i>
Obiectiv specific	OS 2
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul presupune îmbunătățirea infrastructurii educaționale, precum și creșterea accesului, calității și a atractivității educației preșcolare în ZR prin modernizarea și renovarea IET nr. 6 „Steluța”. Dezvoltarea instituțională se va realiza printr-un complex de intervenții privind reparația capitală a subsolului, caile de acces interior spre salină, inclusiv a spațiilor interioare, reabilitarea sistemului termic, modernizarea rețelelor electrice, scară de acces pentru incendiu, reabilitarea sistemului de aprovizionare cu apă și canalizare, reabilitarea sistemului de iluminat exterior, reabilitarea pavajului, izolarea termică a pereților exteriori, schimbarea ferestrelor, ușilor și alte măsuri de eficiență energetică. Totodată, proiectul prevede construcția unei rampe de acces pentru copii cu mobilitate redusă, dotarea instituției cu echipamente, lenjerie, jucării educaționale și mobilier nou, precum și amenajarea mobilierului de exterior și locurilor de joacă, spațiilor sportive, platformei pentru colectarea deșeurilor, precum și crearea unei zone verzi cu gazon natural, flori și arbuști.
Cost estimativ	1 600 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	I.E.T modernizată și dotată
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Proces verbal de executare a lucrărilor Funcționalitatea accesului la instituții Număr de cetățeni care beneficiază de condiții îmbunătățite a I.E.T.

Nr. Proiectului	5
Titlul proiectului	<i>Amenajarea spațiilor de relaxare și socializare pentru adolescenți, tineri, adulți și persoane cu necesități speciale</i>
Obiectiv specific	OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Străzile rezidențiale din ZR trebuie regândite ca spații publice partajate. Proiectul presupune amenajarea spațiilor de relaxare și socializare pentru interacțiunea persoanelor de diferite vârste și realizarea activităților de recreere. În acest sens, proiectul prevede: - instalarea băncilor și grupurilor de bănci dotate cu pergole acoperite de vegetație; - amenajarea mobilierului stradal creativ (ex. leagăne, șezlonguri urbane); - instalarea meselor pentru șah și/sau tablelor de șah supradimensionate; - instalarea meselor pentru tenis de masă; - amenajarea spațiilor publice destinate persoanelor cu mobilitate redusă (ex. leagăn special destinat pentru aceste persoane).
Cost estimativ	2 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Regândirea spațiilor publice din ZR
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat

Nr. Proiectului	6
Titlul proiectului	<i>Crearea unui spațiu multifuncțional destinat activităților de agrement</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	O zonă sănătoasă și fericită este zona în care există spații destinate activităților de agrement. Proiectul presupune crearea unui spațiu multifuncțional cu dimensiunea 10x15 destinat activităților de agrement. Spațiul va fi dotat cu gard de protecție și suprafață de asfalt. Spațiul multifuncțional, cu un design flexibil, poate fi utilizat pentru mersul cu rolele, trotinete, biciclete, skateboarduri etc. Totodată, suprafața de asfalt poate fi căpăta funcții multiple: utilizată pentru jocuri desenate cu creta sau vopsea, activități sportive precum exerciții de fitness alături de vecini, sau se poate juca badminton ori diverse jocuri cu mingea.
Cost estimativ	1 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal – 10 % Fonduri naționale – 20%
Rezultate estimate	Regândirea spațiilor publice din ZR
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat

Nr. Proiectului	7
Titlul proiectului	<i>Reabilitarea infrastructurii rutiere, și pietonale în ZR</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul presupune reabilitarea infrastructurii urbane a ZR și îmbunătățirea accesibilității în zonă. În acest sens, proiectul prevede realizarea lucrărilor de modernizare, reparații și întreținere a acceselor rutiere și pietonale, inclusiv reabilitarea rețelelor subterane, precum și amenajarea parcărilor din curțile blocurilor de locuințe. Totodată, proiectul prevede modernizarea celor 2 (două) stații de transport public și securizarea trecerilor de pietoni. Proiectul conține o componentă soft privind organizarea campaniilor de informare, activităților educaționale, activităților comunitare privind siguranța rutieră etc.
Cost estimativ	20 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Regândirea spațiilor publice din ZR
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat

Nr. Proiectului	8
Titlul proiectului	<i>Îmbunătățirea eficienței energetice a blocurilor de locuințe din ZR</i>
Obiectiv specific	OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul prevede reabilitarea blocurilor de locuințe din ZR prin implementarea măsurilor de eficiență energetică. Astfel, se prevede îmbunătățirea eficienței energetice a 5 blocuri de locuințe.
Cost estimativ	20 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Regândirea spațiilor publice din ZR
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor pentru reabilitarea spațiului public. Numărul persoanelor care folosesc spațiul public revitalizat

Nr. Proiectului	9
Titlul proiectului	<i>Inițiative comune – condiție a dezvoltării orașului</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul își propune ca obiectiv susținerea activităților comune realizate de către locuitorii ZR care sunt menite să sporească interacțiunea socială, să consolideze încrederea între locuitori, să diminueze segregarea spațială și să stimuleze parteneriate eficiente. Implementarea proiectului va fi asigurată de Grupul local de inițiativă care prin intermediul interacțiunii cu locuitorii (dezbateri, consultări publice, sondaje, studii), va elabora un calendar al activităților sociale și culturale pentru coagularea comunității locale. Astfel, se prevede organizarea și desfășurarea sărbătorilor, expozițiilor, festivalurilor, concertelor, picnicurilor, concursurilor, competițiilor sportive și a altor activități menite să sporească coeziunea socială. Totodată, proiectul presupune o implicare activă a organizațiilor, dar și a administrației publice locale, instituțiilor publice, a agenților economici și organizațiilor neguvernamentale.,,
Cost estimativ	200 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe
Rezultate estimate	Sporirea interacțiunii sociale, menite să consolideze încrederea între locuitori.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților persoane fizice/juridice

Nr. Proiectului	10
Titlul proiectului	<i>Sistem automatizat de supraveghere a circulației rutiere și instalarea semafoarelor pentru fluidizare traficului rutier</i>
Obiectiv specific	OS1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul își propune ca obiectiv asigurarea securității participanților la trafic dar și a pietonilor, precum și fluidizarea traficului cu scopul prevenirii ambuteiajelor.
Cost estimativ	4 500 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Sporirea interacțiunii sociale, menite să consolideze încrederea între locuitori.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților persoane fizice/juridice

Nr. Proiectului	11
Titlul proiectului	<i>CivicLab – Laboratorul inițiativelor civice</i>
Obiectiv specific	OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Proiectul prevede crearea unui Laborator al inițiativelor civice care să reprezinte o platformă multilaterală pentru implicarea actorilor interesați de procese privind revitalizarea urbană (locuitori, agenți economici, sectorul neguvernamental, administrație publică) în dezvoltarea și implementarea inițiativelor și proiectelor de dezvoltare locală a ZR. Totodată, CivicLab va avea rolul de a dezvolta mecanisme pentru promovarea participării active a locuitorilor zonei în soluționarea problemelor locale, precum și de a facilita dialogul dintre actorii implicați și a crea parteneriate eficiente.
Cost estimativ	500 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe
Rezultate estimate	Sporirea interacțiunii sociale, menite să consolideze încrederea între locuitori.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților implicați persoane fizice/juridice

Nr. Proiectului	12
Titlul proiectului	<i>Reparația capitală și modernizarea Bibliotecii publice "Bucuria" din str. Unirii 142</i>
Obiectiv specific	OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Activitatea presupune lărgirea ariei de acoperire a serviciilor socio-culturale prestate de bibliotecă pentru a mări nr. copiilor și tinerilor din zonă care participă la activitățile extrașcolare. Odată cu crearea spațiilor de interacțiune și reabilitarea bibliotecii, vor fi organizate diferite activități tematice.
Cost estimativ	500 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe
Rezultate estimate	Sporirea interacțiunii sociale, menite să consolideze încrederea între locuitori.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților implicați persoane fizice/juridice

Nr. Proiectului	13
Titlul proiectului	<i>Conservarea, consolidarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentului istoric "Cimitirul evreiesc"</i>
Obiectiv specific	OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Activitatea presupune următoarele componente: • Curățarea și reabilitarea pavajului de pe drum și calea de acces; • Elaborarea conceptului arhitectonic, de stil și cromat pentru renovarea aspectului inițial; • Reconstrucția gardului pe întreg perimetrul de același stil; • Amenajarea infrastructurii interioare de acces și turism; • Amenajarea pietrelor funerare degradate și vandalizate;
Cost estimativ	3 500 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Sporirea interacțiunii sociale, menite să consolideze încrederea între locuitori.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților implicați persoane fizice/juridice

Nr. Proiectului	14
Titlul proiectului	<i>Revitalizarea traseului de motocros și ciclism extrim pentru organizarea evenimentelor sportive</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR
Descrierea proiectului	Traseul de motocross și ciclism extrim din regiune, se propune a fi unicul din regiune și țară, există unul doar pentru motocross, unicul din puținele funcționabile din țară. Traseul specializat în municipiul Chisinau ‘‘Schinoasa’’, este doar pentru motocross, însă sportivii naționali și internaționali susțin că nu e în cea mai bună condiție, pentru . Relansarea acestui proiect ne va da oportunitatea să găzduim competiții de motocross ciclism extrim și alte sporturi de nivel național și internațional. Suplimentarea acestei ramuri de sport în regiune va acționa benefic la fel și la dezvoltarea turismului și promovării municipiului și raionului Orhei în întregime.
Cost estimativ	3 500 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Sporirea interacțiunii sociale, menite să consolideze încrederea între locuitori. Promovarea modului sănătos de viață și a sportului activ.
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților implicați persoane fizice/juridice

Nr. Proiectului	15
Titlul proiectului	<i>Extinderea teritoriului Sub Zonei Economice Libere Orhei a ZEL Bălți</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR Populația economic activă din raioanele Orhei, Criuleni, Telenești, Șoldănești și Rezina; Agenții economici din regiunea de dezvoltare centru; Autoritățile publice locale, destinatari ai taxelor și impozitelor locale achitate; Subzona economică liberă a ZEL Bălți;
Descrierea proiectului	În urma extinderii ZEL Bălți la Orhei s-a deschis o filială a Sumitomo Electric Bordnetze (SEBN), o subsidiară a gigantulului japonez Sumitomo, specializată în producerea a subansamblelor pentru autoturisme. Actualmente, la fabrică muncesc aproximativ 3000 de persoane din raioanele Orhei, Telenești, Șoldănești, Rezina, Criuleni, Căușeni și Strășeni. Astfel se dorește extinderea teritoriului prin construcția rețelelor ingineresti, hale de producere și depozitare, drumuri de acces și infrastructura necesară: rețelele ingineresti proiectate, sistemul electric, sistemul de încălzire, sistemul de ventilare și condiționare, sistemul de apeduct și canalizare, sistemul antiincendiar și drumul de acces.
Cost estimativ	25 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Creșterea gradului de ocupare a populației Creșterea gradului de atractivitate a mun. Orhei Creșterea volumului investițiilor directe în mun. Orhei Creșterea veniturilor și încasărilor la bugetul local
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților implicați persoane fizice/juridice

Nr. Proiectului	16
Titlul proiectului	<i>Reabilitarea și valorificarea școala internat ca alternativă pentru sistemul de învățământ superior în ZR dar și municipiul Orhei precum și prevenirea riscului apariției unei gunoște neautorizate pe terenul imobilului.</i>
Obiectiv specific	OS 1, OS 2, OS 3
Localizarea	ZR
Instituția responsabilă	Primăria municipiului Orhei
Grupurile țintă	Locuitorii ZR Elevii și absolvenții din raioanele Orhei, Criuleni, Telenești, Rezina, Șoldănești, Sîngerei, Călărași, Dubăsari
Descrierea proiectului	În urma reabilitării și valorificării școlii internat va fi posibil crearea unei alternative a învățământului superior de necesitate vitală pentru raionul Orhei, care ca populație depășește așa raioane ca Cahul sau Comrat unde există universitate. În același context este de menționat faptul că crearea unei instituții superioare de învățământ/sau filiale în municipiul Orhei, ar fi o oportunitate în primul rînd pentru absolvenții din municipiu care circulă zilnic, dar și pentru raioanele din proximitate ca Criuleni, Telenești, Rezina, Șoldănești, Sîngerei, Călărași, Dubăsari, acest fapt creînd o stare de comfort pentru deplasarea și cazare (în speță raționamentul economic mai eficient comparativ cu capitala Chișinău). Voluntarii din diferite organizații din municipiu sau raion le părăsesc odată cu continuarea studiilor în capitală.
Cost estimativ	35 000 000 MDL
Sursa de finanțare	Surse externe Bugetul municipal Fonduri naționale
Rezultate estimate	Formarea tinerilor specialiști și asigurarea cu locuri de muncă în mun. Orhei, dar și combinarea studiilor cu munca Creșterea numărului de voluntari în organizații și implicarea mai activă a tinerilor în activități civice Creșterea volumului investițiilor directe în mun. Orhei Creșterea veniturilor și încasărilor la bugetul local
Metode de evaluare (măsurare) a efectelor proiectului de revitalizare	Numărul intervențiilor/eventimentelor desfășurate în ZR Numărul participanților implicați persoane fizice/juridice

VI. Cadrul financiar

Cadrul financiar al Programului trebuie considerat ca fiind estimativ, acesta fiind supus riscului unor erori semnificative. Argumentarea în acest sens este existența unui număr mare de factori de incertitudine în privința accesării surselor externe, a planurilor detaliate privind implementarea proiectelor, gradul de maturitate a unor proiecte incluse în PRU, precum și incapacitatea de a estima cu exactitate gradul potențial de implicare în procesul de revitalizare a partenerilor externi.

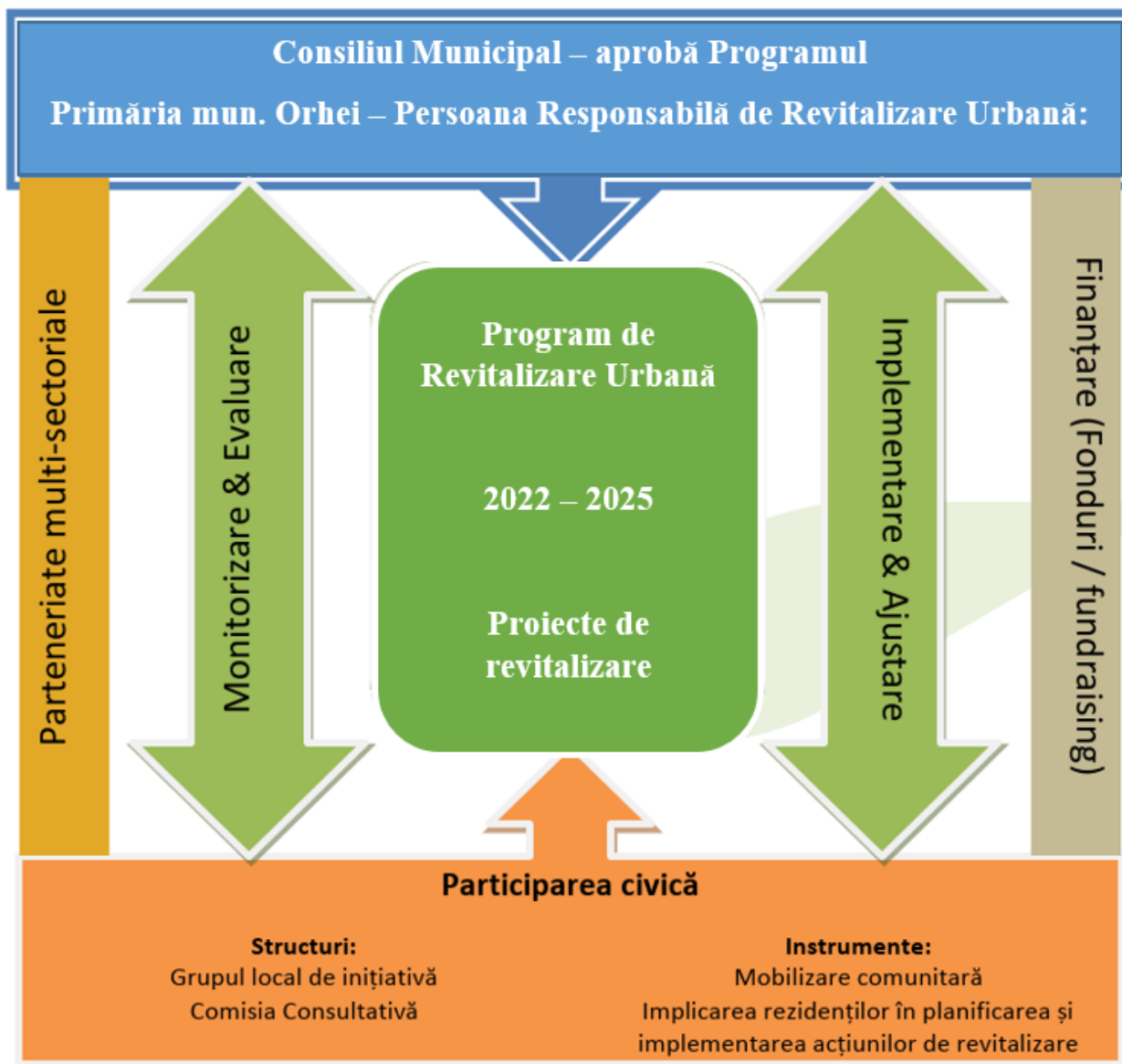
Tabelul de mai jos prezintă cadrul financiar estimativ al PRU, inclusiv divizarea acestuia conform surselor de finanțare. Primul rând conține costurile rezultate din valoarea estimată a proiectelor de bază incluse în programul de revitalizare, pentru care se cunoaște o estimare destul de precisă a valorii acestora (maturitatea acestor proiecte indică faptul că implementarea lor va avea loc în următorii ani).

Al doilea rând conține valoarea estimată a proiectelor complementare, acestea fiind estimate foarte general.

Tip proiecte	Surse publice			Suma
	Proprii (municipale)	Naționale	Externe	
Proiecte de bază	17550000	40042500	117907500	175500000

VII. Implementarea și managementul Programului de Revitalizare Urbană

Implementarea programului de revitalizare se va realiza în baza proiectelor planificate. Sistemul de management și de implementare a programului este arătat schematic în figura de mai jos.

Pentru implementarea eficientă a programului se va ține cont de principiul politicilor transversale, care inter-relaționează între ele pentru asigurarea integrității și complexității intervențiilor de revitalizare.

Programul de revitalizare este un instrument de coordonare a politicilor sociale în zona de revitalizare, prin urmare, acesta include o serie de activități sociale care se influențează reciproc, iar implementarea lor ar trebui să fie în beneficiul locuitorilor din zonă.

În plus, programul include proiecte care, deși nu sunt strict sociale, servesc la satisfacerea așteptărilor și nevoilor comunității locale și contribuie la îmbunătățirea fizică a calității vieții - proiecte de infrastructură care îmbunătățesc calitatea serviciilor publice, de exemplu accesul la zonele de agrement.

Politica socială în revitalizare se concentrează în primul rând pe grupurile identificate care au cel mai mult nevoie de sprijin și incluziunea: familiile cu mulți copii; părinții singuri; persoanele în vârstă; persoanele expuse riscului de excludere, șomerii și riscul de sărăcie.

Politica spațială se explică prin faptul că revitalizarea are loc într-un spațiu specific – zona de revitalizare. La etapa implementării programului, pe lângă asigurarea concentrației spațiale prin activități concrete în zona de revitalizare, se vor întreprinde activități spațiale pentru a rezolva cele mai importante probleme care vizează în primul rând aspectul social al revitalizării: îmbunătățirea calității spațiilor publice și semi-publice; îmbunătățirea calității zonelor verzi și de agrement; îmbunătățirea accesibilității spațiale a zonei de revitalizare, atât în ceea ce privește transportul, cât și pietonii și bicicliștii.

Politica de tineret, în acest caz ocupă un rol deosebit datorită resurselor și potențialul din zonă. Amenajarea zonelor de agrement din zona de revitalizare va servi un punct de atracție pentru tineri dar și pentru alte categorii de populație, aici vor fi organizate activități comunitare, de instruire, de integrare etc.

Politica de mediu este de o importanță deosebită, ținând cont de resursele de mediu din zona de revitalizare. Intervențiile care vor fi realizate în zonă vor fi prietenoase mediului, prin păstrarea ecosistemului natural și cu accent pe culturalizarea ecologică a populației.

De asemenea, procesul de implementare și management al programului are la bază principiul complementarității:

- Complementaritatea problemelor – proiectele planificate în cadrul programului reprezintă soluții pentru problemele identificate în urma analizei complexe și transparente. Soluțiile propuse sunt complexe și integrate.
- Complementaritatea temporală presupune ca anumite activități de revitalizare planificate în cadrul programului reprezintă activități de continuare a unor inițiative anterioare (de ex. implicarea grupului local de inițiativă). Or, acțiunile prevăzute în program pot servi drept început pentru anumite proiecte complexe de viitor.
- Complementaritatea surselor de finanțare. Procesul de implementare a programului, din perspectiva finanțării se bazează pe diversitatea surselor de finanțare care se completează reciproc. Vor fi antrenate surse ale bugetului local, vor fi încurajate investiții private, vor fi valorificate surse din fonduri naționale, vor fi aplicate propuneri de proiecte la donatori și finanțatori internaționali, se va stimula implicarea rezidenților (prin efort propriu, contribuție financiară etc.).
- Complementaritatea instituțională – implementarea proiectelor de revitalizare se va face în baza parteneriatelor eficiente dintre diverse instituții.

Coordonatorul procesului este Primăria mun. Orhei prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană. Partenerii de bază ai procesului sunt:

- Grupul de inițiativă locală, reprezintă un partener important pentru mobilizarea comunitară în zonă, dar și pentru coordonarea unor activități la nivelul zonei.
- Angajații instituțiilor preșcolare I.E.T. Nr. 6 vor amenaja de comun cu locuitorii din zonă spațiile verzi.

Această instituție reprezintă un partener de încredere, pe termen lung pentru asigurarea sustenabilității și continuității activităților de revitalizare. Flexibilitatea programului și formula deschisă de management al programului va permite antrenarea altor părți interesate în proces pe parcursul realizării, atât din mediul public, cât și cel civic și privat, atât de la nivelul zonei de revitalizare cât și de la nivelul întregului oraș, regiune.

La nivel național, procesul de revitalizare urbană este coordonat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale prin dezvoltarea cadrului normativ. La nivel regional, Agenția de Dezvoltare Regională Centru reprezintă partenerul de bază pentru mun. Orhei privind procesul de revitalizare urbană, prin suportul în implementarea programului (monitorizare, fundraising etc.).

Procesul de management și implementare a Programului presupune, conform schemei de mai sus:

- Consiliul Municipal reprezintă autoritatea care aprobă programul.
- Primăria, prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană este coordonatorul procesului.

Principiul de bază al implementării este participarea rezidenților prin mobilizare comunitară, prin implicarea activă la toate etapele de planificare, realizare și continuare a activităților de revitalizare. În acest sens sunt 3 structuri principale, fără a se limita la ele:

- Grupul local de inițiativă constituit din liderii locali;
- Comisia Consultativă creată în procesul de elaborare a programului, va continua activitatea sa pentru o logică a programului;
- I.E.T – un punct comunitar pentru toate categoriile de vârstă.

De asemenea, parteneriatele multe-sectoriale funcționabile sunt un element important în procesul de realizare a programului. Întregul mecanism de implementare se bazează pe o comunicare activă dintre diverșii parteneri, în special primăria și comunitatea locală.

VIII. Monitorizarea și Evaluarea implementării Programului de Revitalizare Urbană

Monitorizarea reprezintă activitatea de observare a schimbărilor, a reușitelor implementării. Rezultatele monitorizării vor permite ajustarea programului la necesitățile reale din zona de revitalizare și adaptarea activităților planificate la circumstanțele noi.

Primăria, prin intermediul persoanei responsabile de revitalizarea urbană este responsabilă de monitorizarea și evaluarea programului. Procesul de monitorizare se bazează pe dialogul continuu cu rezidenții din zona de revitalizare și structurile la nivel de zonă (Comisia Consultativă etc.).

Ajustările programului se vor baza pe necesitățile reale ale locuitorilor și ale partenerilor implicați. Monitorizarea programului se va realiza în baza indicatorilor de rezultat indicați la fiecare proiect. Raportul de monitorizare va fi elaborat anual în baza indicatorilor specificați în tabelul de mai jos.

Obiectivele specifice de revitalizare	Indicatorii de rezultat
O 1. Crearea condițiilor și valorificarea resurselor locale pentru dezvoltarea economică a zonei de revitalizare.	Numărul activităților comunitare implementate. Numărul de afaceri, antreprenoriat social, locuri de muncă noi create.
O 2. Modernizarea infrastructurii și îmbunătățirea calității serviciilor publice și sociale.	Numărul serviciilor îmbunătățite/modernizate dar și a serviciilor nou create Numărul de activități sau inițiative civice ale localnicilor
O 3. Un spațiu prietenos, sigur și atractiv al zonei de revitalizare	Numărul de spații amenajate Numărul de platforme pentru colectarea deșeurilor amenajate Numărul acțiunilor de salubritate, înverzire realizate la nivel comunitar

Evaluarea programului de revitalizare și posibilele sale modificări

Obiectivul principal al evaluării PRU este de a avea un program viabil și cu impact. Astfel, se propune evaluarea la finele fiecărui an, cu publicarea raportului de activitate de către persoana responsabilă de proces.

Dacă pe parcursul implementării vor avea loc situații și provocări semnificative, atunci la solicitarea Primarului mun. Orhei, PRU va fi revizuit și adoptat din nou de către Consiliul Municipal.

În cadrul procesului de evaluare vor fi utilizați indicatori de implementare a programului, precum și instrumente analitice suplimentare care vor permite o evaluare obiectivă. În cazul în care se afirmă în cadrul evaluării că programul nu răspunde provocărilor actuale ale revitalizării, adică obiectivele sale au devenit caduce, au existat probleme cu implementarea proiectelor sau au fost implementate proiectele incluse în acesta, programul va fi actualizat, prin Decizia Consiliului municipal Orhei.

La finalizarea acestui PRU vor fi întocmite o evaluare și un raport final care vor conține rezultatele obținute și vor trasa direcții de viitor pentru a continua dezvoltarea zonei de revitalizare.

IX. Implicarea locuitorilor și a părților interesate în elaborarea Programului de Revitalizare Urbană

O sursă importantă pentru realizarea PRU al municipiului Orhei a fost comunitatea locală din zona de revitalizare. În special, în urma determinării zonei degradate din municipiu și zonei de revitalizare, locuitorii zonei au fost implicați în elaborarea analizei aprofundate a ZR și a ideilor de proiecte de bază și complementare.

În acest sens, energia locuitorilor ZR, care a accelerat pe tot parcursul elaborării prezentului document, au făcut ca acesta să prindă o adevărată viață și să devină viu.

Astfel, primul pas în efectuarea analizei aprofundate a ZR a constat în realizarea Fact Finding Mission (vizite de observare) în Zona IV. Anexe 2.

Vizitele de observare în teren au fost organizate la etapa inițială, dar și pe tot parcursul perioadei de elaborare a PRU. Acestea au avut rolul de a discuta cu locuitorii zonei problemele locale, specificul zonei, precum și de a identifica resurse, lideri locali și alte părți interesate în dezvoltarea ZR.

Conform Liniilor directoare privind revitalizarea urbană în Republica Moldova, în mun. Orhei a fost creată Comisia Consultativă a procesului de elaborare a PRU al mun. Orhei.

Comisia Consultativă a fost implicată activ în procesul de planificare, a identificat problemele, necesitățile și potențialul zonei, a contribuit la formularea ideilor de proiecte de revitalizare și a consultat în permanență PRU al mun. Orhei. Anexe 3.

În cadrul ședințelor de lucru, membrii Comisiei au luat cunoștință cu procesul de RU în Republica Moldova și mun. Orhei, au analizat rezultatele vizitelor de observare, au discutat și identificat problemele, necesitățile și potențialul ZR. Tema de acasă pentru următoarea ședință a constat în identificarea altor probleme și necesități ale zonei și discutarea acestora cu locuitorii ZR.

În cadrul altei ședințe de lucru a Comisiei Consultative, care a avut o importanță deosebită datorită prezenței reprezentantului ADR Centru, precum și a experților în revitalizare urbană.

Aceștia au relatat participanților despre bunele practici ale RU, importanța implicării locuitorilor în soluționarea problemelor locale, provocările orașelor din țară și au prezentat câteva soluții practice pentru probleme concrete din ZR.

Este de menționat faptul că, membrii Comisiei Consultative și-au îndeplinit cu brio tema de acasă, prezentând un set de probleme identificate cu locuitorii din ZR.

La următoarea ședință a Comisiei Consultative s-a discutat despre o paletă de proiecte care vin să soluționeze problemele zonei. La sfârșitul ședinței au fost identificate idei de proiecte care s-au adeverit a fi similare, interconectate, care vizează întreaga ZR. Anexe 4.

Toate ideile de proiecte identificate de membrii Comisiei Consultative au fost incluse în paleta de proiecte de bază și complementare.

Ulterior, în cadrul ședinței următoare s-a discutat în grup viziunea PRU al municipiului Orhei. Totodată, membrii Comisiei au convenit asupra participării în implementarea proiectelor. Anexe 5.

Lucrările Comisiei Consultative au fost esențiale pentru procesul elaborării PRU al municipiului Orhei, chiar dacă aportul membrilor a fost diferit și foarte personal.

A fost important să fie discutate anumite concluzii pe domeniile ce caracterizează ZR, anume cu locuitorii zonei, pentru că doar membrii comunității locale cunosc problemele, necesitățile și potențialul zonei.

APROBAT:
Primarul municipiului Orhei
Președintele Comitetului de Coordonare
Pavel VEREJANU

PROCES-VERBAL
al ședinței Comitetului de Coordonare
nr.1 din 17.06.2022
privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.

Au participat:

1. Natalia COJOCARU – sp. în planificare și cooperare regională din cadrul ADR Centru;
2. Cristina COJOCARI – viceprimar (vice-președinte CC);
3. Anastasia ȚURCAN – viceprimar (membrul CC);
4. Oleg MAEVSCI – arhitect-șef (membrul CC);
5. Mihail GANDRABURA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
6. Olga ZGUREANU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
7. Daniela CAZAC – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
8. Igor CERNEI – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
9. Ion STEGARESCU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
10. Alina TRUSOVSCAIA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (secretarul CC);

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut. Prezentarea succintă a participanților (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).
2. Familiarizarea membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).
3. Prezentarea draftului părții introductive și a capitolelor componente a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei (*Interlocutor - Mihail GANDRABURA*).
4. Repartizarea sarcinilor membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse.

Au luat cuvântul:

1. Mihail GANDRABURA a prezentat draftul părții introductive și a capitolelor componente a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei.
2. Igor CERNEI a propus modificarea hărții delimitării orașului și anume să comasăm sectorul Nistreana și sectorul Slobozia Doamnei deoarece zonele au suprafață mai mică.
3. Anastasia ȚURCAN a susținut propunerea dl Cernei, deoarece în aceste 2 zone sunt puțini agenți economici și lipsesc instituții publice de educație timpurie.
4. Având în vedere că, comerțul este ramura de bază în oraș, dna ȚURCAN a venit cu propunerea să ne bazăm pe acest sector și să menționăm agenții economici contribuabili mari din municipiul Orhei ca: S.R.L. SE BORDNETZE și S.A. ORHEI-VIN.
5. Pentru a îmbunătăți cap. II, sfera socială, Dl Cernei a sugerat să colectăm informația necesară de la specialistul principal din cadrul Primăriei Orhei dna Margareta CHIRILOVICI.
6. Natalia COJOCARU a propus ca informația *Caracteristici geografice și Scurt istoric* din capitolul II. Analiza municipiului – determinarea zonelor degradate și a zonei de revitalizare, să fie comasate.
7. Natalia COJOCARU a venit cu propunerea ca harta zonelor delimitate să nu conțină denumirea sectorului, dar informația descifrată să fie transferată în legendă. Dl Maevschi urmează să opereze modificările propuse.
8. Pe lângă modificarea hărții, dna Cojocar a menționat că, prioritar la moment este colectarea indicatorilor. Cu un suport din partea ADR Centru pentru responsabili de elaborarea programului a fost delegată facilitatorul național dna Dorina LISNIC, care va ajuta în calcularea indicatorilor colectați.
9. La fel sp. în planificare din cadrul ADR Centru, dna Cojocar a informat Comitetul de Coordonare despre posibilitatea participării specialiștilor din cadrul Primăriei, responsabili de program, la 2 traininguri organizate de ADR Centru și Solidarity Fund PL în Moldova și acordarea cofinanțării în suma de 5500 € cu scopul elaborării proiectului de execuție pentru „Piața Regională Orhei” din municipiul Orhei.
10. Cristina COJOCARI a stabilit termenul de colectare a indicatorilor până la data de 01.07.2022. Specialiștii din cadrul Primăriei Orhei vor furniza informațiile necesare în timp.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

Mihail GANDRABURA

Alina TRUSOVSCAIA

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V.Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

AGENDĂ

Sedința Comitetului de Coordonare **a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană** **pentru municipiul Orhei.**

Data desfășurării: **17 iunie 2022, ora 15:00**

Locația: Primăria mun. Orhei, str. V. Mahu 160, sala de ședințe et.2

Responsabil: Gandrabura Mihail, membrul Comitetului de Coordonare

Invitați: specialiștii din cadrul Agenției de Dezvoltare Regională Centru

Nr.	Activitatea	Interlocutori	Timpul estimativ
1.	Cuvânt de salut din partea administrației Primăriei municipiului Orhei	Pavel VEREJANU, președintele Comitetului de Coordonare	15:00 - 15:05
2.	Prezentarea succintă a participanților - Familiarizarea membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei	Cristina COJOCARI, vice-președintele Comitetului de Coordonare Alina TRUSOVSCAIA, secretarul Comitetului de Coordonare	15:05 - 15:10
3.	Prezentarea draftului părții introductive și a capitolelor componente a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei	Mihail GANDRABURA, membrul Comitetului de Coordonare	15:10 - 15:25
4.	Discuții/ propuneri/ sugestii asupra materialului prezentat	Membrii Comitetului de Coordonare	15:25 - 15:45
5.	Repartizarea sarcinilor membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei	Pavel VEREJANU, președintele Comitetului de Coordonare	15:45 - 16:00

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V. Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

**Participanții la Ședința Comitetului de Coordonare
a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.**

mun. Orhei

17.06.2022

Nr.	Nume/Prenume	Funcția	Semnătura
1.	Sojană Cristina	vicepreședinte CC	[Signature]
2.	Stăncău Anastasia	membru CC	[Signature]
3.	Trusovschi Elena	secretar CC	[Signature]
4.	Pandzrabura Iuliana	specialist CC	[Signature]
5.	Spărescu Ion	specialist principal, m.	[Signature]
6.	Maerschi Olga	Det. Șef mun. Orhei	[Signature]
7.	Cazac Daniela	contabil, șef	[Signature]
8.	Gor Comel	specialist principal	[Signature]
9.	Zureanu Olga	șef membru CC	[Signature]
10.	Spărescu Natalia	ADR Cinku	[Signature]
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			

APROBAT:
Primarul municipiului Orhei
Președintele Comitetului de Coordonare
Pavel VEREJANU

PROCES-VERBAL
al ședinței Comitetului de Coordonare

nr.2 din 25.08.2022

privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.

Au participat:

1. Natalia COJOCARU – sp. în planificare și cooperare regională din cadrul ADR Centru;
2. Dorina LISNIC – facilitator național din cadrul ADR Centru;
3. Cristina COJOCARI – viceprimar (vice-președintele CC);
4. Oleg MAEVSKI – arhitect-șef (membrul CC);
5. Grigore MÎRA – secretarul Consiliului municipal Orhei (membrul CC);
6. Mihail GANDRABURA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
7. Olga ZGUREANU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
8. Igor CERNEI – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
9. Ion STEGARESCU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
10. Alina TRUSOVSCAIA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (secretarul CC);

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).
2. Raport cu privire la diagnoza zonelor municipale și identificarea zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei (*Interlocutor - Mihail GANDRABURA*).
3. Repartizarea sarcinilor membrilor Comitetului de Coordonare a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse.

Au luat cuvântul:

1. Specialistul principal, responsabil de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană DI Mihail GANDRABURA a descris zonele din municipiul Orhei și a prezentat în formă de tabel, indicatorii colectați.
2. Membrii comitetului au analizat materialele prezentate.
3. Natalia COJOCARU a sugerat să modificăm culorile din calculul centralizator de delimitare a zonelor deoarece a fost comisă o eroare tehnică.
4. Grigore MÎRA a indicat că în zona I din tabel indicatorii colectați (5.2) nu coincid cu situația reală, locurile de parcare sunt mai multe. Urmează să ajustăm indicatorii la situația reală.
5. Igor CERNEI a propus să indicăm spațiile verzi din intravilan, pădurile, parcurile ca suprafață. Agenții economici la fel de indicat după suprafață.
6. Mihail GANDRABURA a menționat că este mai relevant de indicat aportul financiar al agenților economici.
7. Natalia COJOCARU a sugerat ca patentarii să fie excluși din indicatori deoarece au aport mai mic la bugetul municipiului.
8. Igor CERNEI a venit cu propunerea să folosim ca indicator numărul de piețe pe teritoriul municipiului Orhei.
9. Arhitectul șef al orașului a adus la cunoștință membrii comitetului, că la moment Primăria Orhei este în procesul de actualizarea Planului Urbanistic General. Informația colectată pentru plan poate fi utilă pentru actualizarea indicatorilor. De exemplu, ca indicator poate fi folosit numărul de angajați oficiali pe teritoriul municipiului Orhei.
10. Cristina COJOCARI a stabilit că, în scopul actualizării indicatorilor, dl Maevschi urmează să transmită persoanelor responsabile de program, materialele colectate pentru actualizarea PUG.
11. În urma analizei indicatorilor colectați, membrii Comitetului de Coordonare au selectat în calitate de zonă degradată, **sectorul Bucuria** din municipiul Orhei.
12. Discuția a fost generalizată în sală, după care membrii comitetului împreună cu reprezentantul ADR Centru și facilitatorul național au efectuat o vizită în teritoriu la zona degradată.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

Mihail GANDRABURA

Alina TRUSOVSCAIA

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V. Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

AGENDĂ

Sedința Comitetului de Coordonare **a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană** **pentru municipiul Orhei.**

Data desfășurării: 25 august 2022, ora 15:00

Locația: Primăria mun. Orhei, str. V. Mahu 160, sala de ședințe et.2

Responsabil: Gandrabura Mihail, membrul Comitetului de Coordonare

Invitați: specialiștii din cadrul Agenției de Dezvoltare Regională Centru

Nr.	Activitatea	Interlocutori	Timpul estimativ
1.	Cuvânt de salut din partea administrației Primăriei municipiului Orhei	Cristina COJOCARI, vice-președintele Comitetului de Coordonare	15:00 - 15:05
2.	Raport cu privire la diagnoza zonelor municipale și identificarea zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei	Mihail GANDRABURA, membrul Comitetului de Coordonare	15:05 - 15:15
3.	Discuții/ propuneri/ sugestii	Membrii Comitetului de Coordonare	15:15 - 15:20
4.	Consultarea publică în zona degradată identificată conform PRU	Membrii Comitetului de Coordonare	15:30 - 16:30

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V.Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

**Participanții la Ședința Comitetului de Coordonare
a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.**

mun. Orhei

25.08.2022

Nr.	Nume/Prenume	Funcția	Semnătură
1.	COJOCARI Cristina	vice președinte	[Signature]
2.	Timokhina M.	specialist atitudine imob.	[Signature]
3.	Turcovschi Alina	specialist principal	[Signature]
4.	Oleg Mărcuș	deh. Sal. mun. Orhei	[Signature]
5.	Ion Ștefănescu	sp. pr. arhitect	[Signature]
6.	Al. Neț Igor	sp. principal	[Signature]
7.	MARA Brizone	secretar Comitetului	[Signature]
8.	Zurzeanu Olga	specialist principal	[Signature]
9.	Căpănuș Natalie	specialist R. ADR Gh.	[Signature]
10.	Lișnic Dorina	facilitator	[Signature]
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			

APROBAT:
Primarul municipiului Orhei
Președintele Comitetului de Coordonare
Pavel VEREJANU

PROCES-VERBAL
al ședinței Comitetului de Coordonare
nr.3 din 11.10.2022
privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.

Au participat (se anexează):

1. Cristina COJOCARI – viceprimar (vice-președintele CC);
2. Oleg MAEVSCI – arhitect-șef (membrul CC);
3. Grigore MÎRA – secretarul Consiliului municipal Orhei (membrul CC);
4. Mihail GANDRABURA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
5. Olga ZGUREANU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
6. Igor CERNEI – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
7. Ion STEGARESCU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
8. Alina TRUSOVSCAIA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (secretarul CC);
9. Maria PANTALON – specialist principal (construcții și infrastructură) din cadrul Primăriei Orhei;
10. Dorel NEGRUȚA – jurist Î.M. „Orhei Transport” (membrul Comisiei Consultative);
11. Dumitru CIOBANU – locuitorul zonei degradate „Bucuria” (membrul Comisiei Consultative);
12. Mihail BUHANIUC – locuitorul zonei degradate „Bucuria” (membrul Comisiei Consultative);
13. Stela ABREJA – directorul IPET Nr.6, sec. Bucuria (membrul Comisiei Consultative);
14. Daniela LESNIC – educator IPET Nr.6, sec. Bucuria (membrul Comisiei Consultative);

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).
2. Raport cu privire la diagnoza zonelor municipale și a zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei (*Interlocutor - Mihail GANDRABURA*).
3. Discuții cu membrii *Comisiei consultative* referitor la direcțiile de dezvoltare a zonei degradate (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse (se anexează).

Au luat cuvântul:

1. Specialistul principal, responsabil de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană DI Mihail GANDRABURA a prezentat Raportul cu privire la diagnoza zonelor municipale și a zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei.
2. Membrii comitetului au analizat materialele prezentate.
3. După analiza materialului prezentat, membrii Comitetului de coordonare și a Comisiei consultative au stabilit problemele zonei degradate „Bucuria”:
 - Proiectarea, executarea lucrărilor privind construcția sistemului de captare și evacuare a apei pluviale;
 - Realizarea lucrărilor corespunzătoare pentru oprirea fenomenului de alunecări de teren;
 - Conservarea, inclusiv paza și întreținerea, consolidarea, restaurarea, punerea în valoare a monumentului istoric "Cimitirul evreiesc";
 - Executarea lucrărilor de reabilitare a fațadelor blocurilor locative și stilizate după cerințele *Regulamentului de întreținere a fațadelor și asigurarea identității cromatice a clădirilor din municipiul Orhei* aprobat prin Decizia Consiliului Municipal Orhei nr. 8.1 din 28.08.2017;
 - Schimbarea rețelelor ingineresti (canalizare și apeduct) și reparația subsolurilor blocurilor locative;
 - Reparația acceselor către curțile blocurilor de locuințe;
 - Repararea/consolidarea pereților de sprijin în adiacența blocurilor locative din strada Unirii 150 și IPET nr.6;
 - Amenajarea spațiilor verzi, zone de agrement, amenajarea locurilor de odihnă cu mobilier urban;
 - Executarea lucrărilor de instalare a sistemului de irigare automatizat;
 - Întreținerea canalelor de scurgere-rigole în strada Unirii;
 - Identificarea spațiilor publice pentru amenajarea locurilor de parcare;
 - Construirea rețelei de canalizare pe teren domeniul public din sectorul Bucuria (conform anexelor);
 - Strămutarea rețelei de canalizare din blocul locativ din strada Unirii 150. Din cauza lipsei subsolului, serviciile speciale nu au acces la rețele;
 - Reparația scării de acces din preajma blocului de locuit din str. Unirii nr.150;
 - Instalarea indicatoarelor rutiere în apropierea IPET nr.6;
 - Includerea în zona degradată a sistemului automatizat de supraveghere a circulației rutiere pentru identificarea șoferilor care depășesc limita legală de viteză și instalarea semafoarelor pentru fluidizarea traficului rutier;
 - Valorificarea terenurilor libere proprietate APL;
 - Instalarea și amenajarea panourilor de publicitate exterioară conform *Regulamentului privind autorizarea plasării publicității în municipiul Orhei*, aprobat prin Decizia Consiliului municipal Orhei nr.12.8 din 27.12.2019;

- Reparația capitală a Bibliotecii publice "Bucuria" din str. Unirii 142;
 - Revitalizarea traseului de motocros și organizarea evenimentelor sportive;
 - Amenajarea surselor de apă potabilă precum și a teritoriului din jurul lor. Curățirea fântânilor, lichidarea surselor de poluare. Obturarea fântânilor, izvoarelor părăsite și poluate din zonă.
 - Amenajarea platformelor de acumulare a deșeurilor (tip închis) conform *Regulamentului privind sistemul de salubritate și amenajare a municipiului Orhei*, aprobat prin Decizia Consiliului municipal Orhei nr.11.11 din 13.11.2017;
 - Atribuirea denumirii străzii „fără nume” de lângă Cimitirul evreiesc și instalarea plăcuțelor;
4. Sa stabilit că, dl Mihail GANDRABURA urmează să elaboreze note conceptuale pentru problemele identificate și includerea lor în Programul de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

Mihail GANDRABURA

Alina TRUSOVSCAIA

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V.Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

AGENDĂ

Sedința Comitetului de Coordonare **a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană** **pentru municipiul Orhei.**

Data desfășurării: 11 octombrie 2022, ora 14:⁰⁰

Locația: Primăria mun. Orhei, str. V. Mahu 160, sala de ședințe et.2

Responsabil: Gandrabura Mihail, membrul Comitetului de Coordonare

Nr.	Activitatea	Interlocutori	Timpul estimativ
1.	Cuvânt de salut din partea administrației Primăriei municipiului Orhei	Cristina COJOCARI, vice-președintele Comitetului de Coordonare	14:00 - 14:05
2.	Raport cu privire la diagnoza zonelor municipale și a zonei degradate pentru implementarea Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei	Mihail GANDRABURA, membrul Comitetului de Coordonare	14:05 - 14:10
3.	Discuții cu <i>Comisia consultativă</i> referitor la direcțiile de dezvoltare a zonei degradate.	Membrii Comitetului de Coordonare și Comisia consultativă	14:10 - 14:20
4.	Prioritizarea direcțiilor de dezvoltare și proiectelor necesare pentru dezvoltarea zonei degradate.	Membrii Comitetului de Coordonare și Comisia consultativă	14:20 - 14:30

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V. Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

**Participanții la Ședința Comitetului de Coordonare
a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.**

mun. Orhei

11.10.2022

Nr.	Nume/Prenume	Adresa	Nr. de contact	Semnătura
1.	Tușevscaia Alina	Primăria Orhei	—	[Signature]
2.	Plăcusea Ion	Primăria Orhei	—	[Signature]
3.	Stănescu Ion	Primăria Orhei	—	[Signature]
4.	Morașă Brigore	Primăria Orhei	—	[Signature]
5.	Trandafirescu Mihail	Primăria Orhei	—	[Signature]
6.	Pantolon Maria	1 Mai 28, ap. 24	068081466	[Signature]
7.	Trandafirescu Olga	Primăria Orhei	069548950	[Signature]
8.	Grigoriu Igor	Prim. Orhei	—	[Signature]
9.	Goboru Dumitru	Caseștii viceprimar	079347109	[Signature]
10.				
11.	Goboru Dumitru	Șt. Unirii 150/14	078244419	[Signature]
12.	Bucurme Mihail	Șt. Unirii 150/1	069223863	[Signature]
13.	Negruța Dorin	Șt. Unirii 68	079430910	[Signature]
14.	Abdega Sfela	Unirii 148	023522401	[Signature]
15.	Leznic Daniela	Unirii 148	023522401	[Signature]
16.				
17.				
18.				
19.				
20.				

Republica Moldova
**CENTRUL DE DEZVOLTARE
LOCALĂ ȘI REGIONALĂ**
PRIMĂRIA municipiului ORHEI
MD-3500, mun. Orhei, str. V. Mahu, 160 Bir.80
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

RAPORT

Privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană A municipiului Orhei

Revitalizarea urbană este „un proces de eliminare dintr-o stare de criză a zonelor urbane degradate, desfășurat în mod complex, prin acțiuni integrate teritorial, de către administrațiile locale prin parteneriate locale, regionale, naționale eficiente în baza unui program de revitalizare”. În acest sens, revitalizarea urbană reprezintă o abordare complexă și inovatoare a problemelor, necesităților și potențialului local și presupune o gândire creativă cu privire la soluțiile pentru o zonă aflată în stare de criză, ținând cont de faptul că fiecare cartier, zonă sau oraș are o identitate proprie specifică.

Scopul acestui document este de a analiza problemele la nivel local, necesitățile și prioritățile de dezvoltare, formulând și idei de proiecte care ar îmbunătăți viața locuitorilor urbei.

Elaborarea PRU este un proces care presupune un demers organizat de parcurgere a mai multor etape: trecerea de la analiză, diagnoză și identificare a problemelor, nevoilor și așteptărilor unei comunități, până la prezentarea unor modalități de acțiune determinate în timp, integrate cu strategiile și politicile sectoriale existente, relevante (la nivel local, regional și național), modalități de acțiune ale căror rezultate sunt previzionate, având permanent în vedere un set bine stabilit de obiective și principii.

Metodologia de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană

Analiza contextului zonal/ Analiza situației existente	Cercetarea de birou	Analiza datelor statistice oficiale publicate sau puse la dispoziție, în urma solicitărilor, de către instituțiile/ organizațiile/ entitățile relevante; Consultarea rapoartelor/ revizuirea studiilor de caz și a literaturii consolidate, analiza spațială; Analiza datelor culese de la unitățile administrative teritoriale din municipiul Orhei.
	Cercetarea pe teren	Consultarea comunității realizată prin organizarea de interviuri cu actori relevanți și beneficiarii politicilor urbane, schimb de experiență cu planificatorii locali, pe zone de interes; Aplicarea de chestionare cu scopul de a descoperi problemele urbane locale și de a identifica propuneri de soluții.
	Consultarea experților	Formarea grupurilor de lucru; Organizarea de focus-grupuri tematice cu participarea specialiștilor din cadrul administrației publice locale și a experților colaboratori, pentru aprofundarea unor teme majore.
	Analiza S.W.O.T.	Analiza integrată a rezultatelor obținute prin diagnosticarea situației existente și tendințelor dezvoltării.
Identificarea nevoilor și direcțiilor de acțiune	Inventarul nevoilor și resurselor Consultarea comunității Discuții focusate	Analiza documentelor și a planurilor cu caracter strategic; Consultarea comunității Studiul opiniilor locuitorilor municipiului Orhei; Dezbateri în Grupurile de lucru.
Propunerea soluției de dezvoltare	Analiza alternativelor/ opțiunilor strategice PRU	Identificarea și analiza alternativelor; Modelarea și selecția alternativelor; Planificarea strategică PRU; Prezentarea publică a soluției de dezvoltare; Dezbateri consultative în cadrul Grupurilor de lucru.
Formularea PRU		Planificarea intervențiilor și elaborarea Planului de Acțiune; Stabilirea mecanismului de monitorizare a implementării PRU; Informarea publică (a comunității locale, societății civile); Informarea directă (a partenerilor și părților interesate); Consultarea publică – dezbateri publice; Colectarea propunerilor și definitivarea conținutului.

Majoritatea metodelor de lucru utilizate sunt orientate către implicarea partenerilor identificați, indiferent dacă este vorba despre consultarea comunității în ansamblu, de consultarea unor grupuri de lucru sau de consultarea experților. Grupurile de lucru au un loc central în cadrul acestui proces, fiind direct implicate în majoritatea etapelor și cuprinzând experți din domenii diverse, membrii ai autorităților publice locale, ai organizațiilor și asociațiilor, ai presei, precum și membri ai comunității.

În vederea respectării metodologiei și experienței (atât naționale cât și internaționale) anterioare în elaborarea PRU s-a luat în considerare integrarea următoarelor elemente:

(a) zona geografică vizată	Context argumentativ și strategic
(b) o analiză a nevoilor de dezvoltare și a potențialului zonei, inclusiv a interconexiunilor economice, sociale și de mediu	Analiza SWOT pe domenii de analiză și concluziile desprinse
(c) o descriere a unei abordări integrate care răspunde nevoilor de dezvoltare identificate și potențialului zonei	Conceptul de dezvoltare strategică a PRU
(d) o descriere a implicării partenerilor, în pregătirea și implementarea PRU	Procesul consultativ și de implicare a factorilor interesați

Pe perioada elaborării PRU s-a urmărit în permanență îmbunătățirea activității de lucru în parteneriat cu toți participanții relevanți astfel încât principiile de funcționare și aplicabilitate ale documentului să conducă la creșterea, maximizarea și obținerea cu succes a viziunii angajate și aplicabile.

Comunicarea continuă, scopul documentului și viziunea de atins au fost indicatorii utilizați împreună cu partenerii implicați în procesul de elaborare a PRU.

Astfel, procesul de elaborare al PRU a fost coordonat de specialiștii principali sectoriali ai primăriei municipiului Orhei care au asigurat, împreună cu partenerii :

➤ Identificarea, cooptarea și colaborarea cu factorii de interes local care au putut furniza informații necesare în procesul de analiză și diagnostic;

➤ Diseminarea activității de elaborare PRU,

respectiv a propunerii de dezvoltare la nivelul zonei municipale în vederea colectării propunerilor și observațiilor din partea factorilor interesați relevanți.

Dezvoltarea urbană integrată a municipiului Orhei constituie viziunea administrației publice locale, rezultat din înțelegerea necesității abordării integrate în vederea creșterii competitivității economiei locale și întăririi poziției de centru regional, valorificând statutul de Municipiu reședință de raion.

1

APROBAT:
Primarul municipiului Orhei
Președintele Comitetului de Coordonare
Pavel VEREJANU

PROCES-VERBAL
al ședinței Comitetului de Coordonare
nr.4 din 04.11.2022
privind elaborarea Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.

Au participat (se anexează):

1. Cristina COJOCARI – viceprimar (vice-președintele CC);
2. Oleg MAEVSCI – arhitect-șef (membrul CC);
3. Mihail GANDRABURA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
4. Olga ZGUREANU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
5. Igor CERNEI – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
6. Ion STEGARESCU – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
7. Daniela CRIVIȚCHI – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (membrul CC);
8. Alina TRUSOVSCAIA – specialist principal din cadrul Primăriei Orhei (secretarul CC).

Agenda de lucru:

1. Cuvânt de salut (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).
2. Prezentarea Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei 2022-2025 (*Interlocutor - Mihail GANDRABURA*).
3. Discuții/ propuneri/ sugestii, referitor la Programul de Revitalizare Urbană (*Interlocutor - Cristina COJOCARI*).

S-a examinat:

1. Sa examinat chestiunile conform agendei propuse (se anexează).

Au luat cuvântul:

1. Specialistul principal, Dl Mihail GANDRABURA a prezentat Programul de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei 2022-2025.
2. Membrii Comitetului de coordonare au analizat materialul prezentat.

3. Nu au parvenit sugestii/propuneri de modificare a Programului de Revitalizare Urbană. În baza prevederilor legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, Primăria municipiului Orhei urmează să organizeze dezbateri publice asupra Programului de Revitalizare Urbană al municipiului Orhei pentru perioada 2022-2025. Dacă cetățenii vor susține propunerea de implementare a programului, proiectul de decizie urmează să fie înaintat spre aprobare la ședința Consiliului municipal Orhei.

Responsabili de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană:

Mihail GANDRABURA

Alina TRUSOVSCAIA

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V. Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

AGENDĂ

Sedința Comitetului de Coordonare **a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană** **pentru municipiul Orhei.**

Data desfășurării: 04 noiembrie 2022, ora 14:00

Locația: Primăria mun. Orhei, str. V. Mahu 160, sala de ședințe et.2

Responsabil: Gandrabura Mihail, membrul Comitetului de Coordonare

Nr.	Activitatea	Interlocutori	Timpul estimativ
1.	Cuvânt de salut din partea administrației Primăriei municipiului Orhei	Pavel VEREJANU, președintele Comitetului de Coordonare Cristina COJOCARI, vice-președintele Comitetului de Coordonare	14:00 - 14:05
2.	Prezentarea Programului de Revitalizare Urbană pentru municipiul Orhei 2022-2025	Mihail GANDRABURA, membrul Comitetului de Coordonare	14:05 - 14:35
3.	Discuții/ propuneri/ sugestii	Membrii Comitetului de Coordonare și Comisia consultativă	14:35 - 14:45

Republica Moldova
PRIMARUL
municipiului Orhei
MD-3500, mun. Orhei, str. V.Mahu, 160
tel: +373 235 22767; fax: +373 235 20378
email: primaria@orhei.md
www.orhei.md

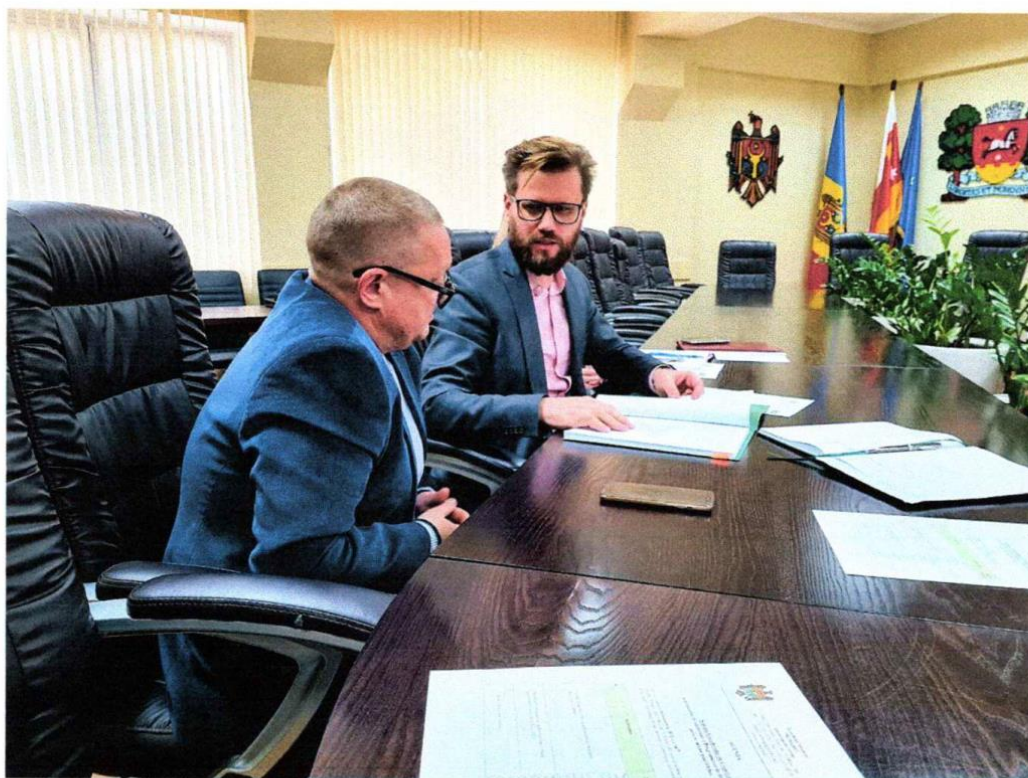
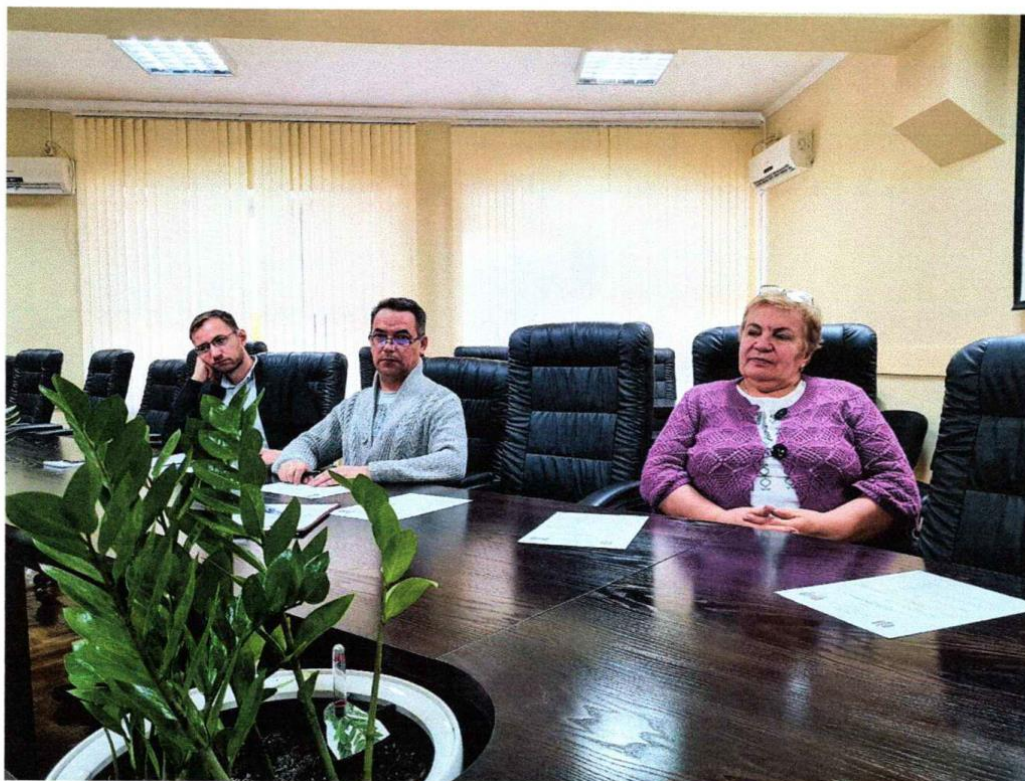

**Participanții la Sedința Comitetului de Coordonare
a procesului de elaborare a Programului de Revitalizare Urbană
pentru municipiul Orhei.**

mun. Orhei

04.11.2022

Nr.	Nume/Prenume	Funcția	Semnătura
1.	Oleg Zpurcanu	specialist - pzi	
2.	Ion Stănescu	specialist principal arhitect	
3.	Mihail Zankubura	Sef CDR Orhei	
4.	Turcanu Alina	specialist principal	
5.	Cerchi Igor	specialist principal	
6.	Cojocari Cristina	viceprimar	
7.	Stavitschi Daniela	specialist principal	
8.	Mărgărită Olga	secretar	
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			

109

Proces verbal nr.5

**"Cu privire la aprobarea Programului de Revitalizare Urbană
al municipiului Orhei 2022-2025"**
(denumirea proiectului)

mun.Orhei

18.11.2022

În baza prevederilor legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional, Primăria municipiului Orhei a organizat la data de 18 noiembrie 2022 dezbateri publice asupra Programului de Revitalizare Urbană al municipiului Orhei pentru perioada 2022-2025.

Prezenți: 17 persoane, (se anexează)

Ordinea de zi:

1. Prezentarea conținutului proiectului "Cu privire la aprobarea Programului de Revitalizare Urbană al municipiului Orhei 2022-2025".
2. Expunerea părerilor tuturor participanților la ședința de dezbateri publice: reprezentanții instituțiilor publice și private, reprezentanții societății civile, locuitorii municipiului și a zonei degradate "Bucuria".

DEZBATERI:

1. Șeful Centrului de Dezvoltare Locală și Regională Orhei, responsabil de elaborarea Programului de Revitalizare Urbană, *dl Mihail GANDRABURA*, a descris principalul scop de implementare a prezentului proiect de decizie, procesul de elaborare a PRU, modul de colectare și calculare a indicatorilor și cele 5 zone din municipiul Orhei, în special **sectorul Bucuria** selectată în calitate de zonă degradată.
2. Astfel, a fost atrasă atenția publicului prezent asupra importanței acestui proiect de decizie, luând în considerație că zona Bucuria este slab dezvoltată, PRU va permite îmbunătățirea serviciilor educaționale în zona de revitalizare, modernizarea spațiilor publice și agrement, creșterea atractivității economice, îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare și revitalizarea fondului de locuințe.
3. *Persoanele prezente la dezbaterile publice* asupra Programului de Revitalizare Urbană al municipiului Orhei pentru perioada 2022-2025, susțin propunerea de aprobare și implementarea programului pentru eliminarea dintr-o stare de criză a zonei degradate și asigurarea implementării abordării de Revitalizare Urbană precum și oportunitatea facilitării investițiilor publice și private în municipiul Orhei.

Întocmit: Șef CDLRO: *Gandrabura Mihail*,
numele, prenumele

semnătura

ȘEDINȚA DE LUCRU
din 18.11.2022

Dezbateri publice asupra proiectului de decizie "Cu privire la aprobarea Programului de Revitalizare Urbană al mun. Orhei 2022-2025".

Scopul proiectului este aprobarea Programul de Revitalizare Urbană al municipiului Orhei pentru perioada 2022-2025.

Necesitatea elaborării și aprobării proiectului de Decizie se referă la eliminarea dintr-o stare de criză a zonelor urbane degradate și asigurarea implementării abordării de Revitalizare Urbană, precum și oportunitatea facilitării investițiilor publice și private în municipiul Orhei.

Beneficiarii proiectului de Decizie sunt locuitorii municipiului Orhei, în special locuitorii zonei selectate ca zonă de revitalizare, pentru perioada 2022-2025- sectorul Bucuria.

Nr.	Nume/Prenume	Adresa	Nr. de contact	Semnătura
1.	Tiercan Eugen	str. V. Lupu 1/65	069444292	Tiercan
2.	Melnic Tamara	str. Dorobanț 106	069651589	Melnic
3.	Mercie Lidia	str. Unirii 144	060539863	Mercie
4.	Petrov Doina	str. Unirii 104	060286320	Petrov
5.	Babei Siliano	str. Sachiș 1/43	068046504	Babei
6.	Barzari Svetlana	str. Sachiș 4/53	069244826	Barzari
7.	Kotari Larisa	str. Victoriei 20	068426029	Kotari
8.	Torgai Diana	str. Tricolorului 11	069820377	Torgai
9.	Andrășcu Mihail	Primăria Orhei	078948277	Andrășcu
10.	Dăscăluș Nicolae	str. Sachiș 29A/7	078446906	Dăscăluș
11.	Maria Popova	str. Sachiș 1/22	069423741	Popova
12.	Anghel Vera	str. V. Lupu 7/2	068046591	Anghel
13.	Katamanik Maria		061113810	Katamanik
14.	Cerul Igor	Ortăș	78383111	Cerul
15.	Spărescu Oleg	Str. Sachiș Orhei	-	Spărescu
16.	Turcușcu Elena	Primăria Orhei	023522767	Turcușcu
17.	Ștefan Ion	Promova Orhei		Ștefan
18.				
19.				
20.				
21.				
22.				
23.				
24.				
25.				
26.				
27.				
28.				
29.				
30.				

